BRUNO SCHULZ

krokodil sokağı

çeviren: hanife kılıç

alakarga yayınları

BRUNO SCHULZ,

Bruno Schulz (Temmuz 12, 1892 – Kasım 19, 1942) Polonya'da doğdu. Yazar, eleştirmen, çevirmen olarak ve güzel sanatlar alanında eserler verdi. 20. yüzyıl Polonya wdebiyatının en büyük yazarı olarak kabul edilir. Bir Nazi askeri tarafından sebepsiz yere sokak ortasında öldürüldü.

Alakarga 028
Edebiyat 024
Krokodil Sokağı
Özgün Adı: *Sklepy Cynamonowe*
© Alakarga Yayıncılık
ISBN: 978-605-5182-08-3
Sertifika No: 24365
Tüm hakları saklıdır. Yayıncının yazılı izni olmaksızın
hiçbir yolla çoğaltılamaz.

1. Basım: Mart 2013, İstanbul
Kapak Resmi: Neslihan Eren
Özal Matbaası: 0212 565 25 99

Alakarga Sanat Yayınları Yapım ve Dağıtım Tic. Ltd. Şti.
Yamanevler Mah. Yaman Camii Sok. No:31/4 Ümraniye/İstanbul
Tel: 0542 586 79 61
alakargakitap@gmail.com
www.alakarga.com.tr
https://www.facebook.com/alakargayayinevi
https://twitter.com/alakargakitap

BRUNO SCHULZ
krokodil sokağı

çeviren: hanife kılıç

öykü

alakarga

içindekiler

Ağustos 7
Ziyaret 19
Kuşlar 29
Terzi Mankenleri 35
Terzi Mankenleri Üzerine Tez ya da
İkinci Yaradılış Kitabı 43
Terzi Mankenleri Üzerine Tez, Devamı 49
Terzi Mankenleri Üzerine Tez, Sonuç 53
Nemrut 59
Pan 65
Mr. Charles 71
Tarçın Dükkânları 75
Krokodil Sokağı 89
Hamamböcekleri 101
Fırtına 107
Büyük Mevsimin Gecesi 115
Kuyrukluyıldız 131

ağustos

1

Babam temmuzda kaplıcaya giderek annemi, ağabeyimi ve beni yaz günlerinin o kavurucu sıcağına bir av gibi bıraktı. Güneş ışınlarından sersemlemiştik. Bu ışıkta sayfaları parıl parıl parlayan ve altın gibi sapsarı armutların tatlı suyuyla hoş kokular saçan tatil dediğimiz o devasa kitaba daldık.

Böyle parlak sabahlarda Adela, günün ışıkları arasında beliren Pomona gibi, elindeki sepetten güneşin o rengârenk güzellikleri sarkarak pazardan dönerdi. Saydam kabuklarının altında sulu sulu görünen parlak ve kan kırmızı kirazlar, kokuları tatlarından çok daha güzel olan kapkara ve gizemli vişneler, altın renkli özüyle uzun ikindilerin vazgeçilmezi olan kayısılar. Meyvelerden oluşan bu saf ve şairane güzelliğin yanma da org gibi görünen, enerji ve kuvvetle şişmiş kaburga etlerini, ölü ahtapot ve kalamara benzeyen deniz yosunu sebzeleri boşaltırdı sepetten. Bütün bunlar, henüz tadı tanımlanamamış yemeklerin malzemesini, yabani ve kaba kokular saçan akşam yemeğinin sebzemsi ve kara köklü hammaddesini oluştururdu.

Pazar Meydanı'ndaki apartmanın ikinci katındaki

karanlık daire, yazın çıplak sıcaklığından her gün nasibini alırdı: titrek hava akımının sessizliği; yerde o derin rüyalarına dalan parlak kareler; günün en derin ve altuni damarlarından sızan laterna sesi; uzaktaki bir piyanoda tekrar tekrar çalman, beyaz kaldırımdaki güneşte eriyip öğlen güneş en tepedeyken o ateşte kaybolan iki-üç ölçülük bir koro müziği.

Adela etrafı toparladıktan sonra keten panjurları indirerek odaları yarı karanlığa hapsederdi. Birden tüm renkler bir oktav azalır ve oda, sanki denizin dibine batmış da ışık, yeşil suların aynasına yansımış gibi gölgelerle dolardı. Panjurlar daldıkları rüyalar âleminde hafifçe kıpırdarken günün sıcaklığı da nefesini onlara üflemeye başlardı.

Cumartesileri öğleden sonra annemle yürüyüşe çıkardık. Karanlık koridordan çıkıp parlak gün ışığına doğru adım atardık. Eriyen altınlarla yıkanmış gibi görünen insanların gözleri sanki balla kaplanmıştı. Kısık gözlerle bakarlardı gün ışığına. Üst dudakları dişlerini ortaya çıkararak geri çekilirdi. Bu altın gibi parlayan günde herkes sıcaktan yüzünü buruştururdu. Güneş, kendine tapanlara aynı altın maskeleri zorla giydirirdi adeta. Genç-yaşlı-kadın-çocuk... Herkes birbirini, kalın, altın bir boyadan yüzlerine yapılan bu maskeyle selamlardı. Birbirlerinin putperest yüzlerine Şarap Tanrısı Baküs'ün zalim gülümseyişiyle gülümserlerdi.

Sıcaktan kavrulan Pazar Meydanı boş olurdu. Sıcak rüzgârlar *İncil*'de sözü edilen bir çöl gibi bu meydanı süpürürlerdi. Bu boşlukta yetişen dikenli akasyalar parlak yapraklarıyla, eski duvar kaplamalarındaki ağaçları andırırdı. Havada hiç esinti olmamasına rağmen akas-

yalar, bir asilzadenin tilki kürküne benzeyen yapraklarının gümüş şıklığını sergilemek istercesine dramatik bir biçimde hışırdatırlardı onları. Günler boyu esen rüzgârlarla yıpranan eski evler, çevrenin yansımalarıyla, bulutsuz gökyüzünün derinlerine serpiştirilmiş renklerin anıları ve yankılarıyla alay ederdi. Yaz, binaların ön yüzündeki rutubetli sıvaları temizleyen, sabırlı duvar ustaları gibi o aldatıcı cilayı kaldırmış, evlerin gerçek yüzünü, kaderin onlara verdiği ve hayatın onlar için tasarladığı hatlarını giderek daha da çok ortaya çıkarırdı. Şimdi boş meydanın parlaklığından kör olmuş pencereler uykuya dalmış; balkonlar boşluklarını semaya duyurmuş; açık kapı ağızları serinlik ve şarap kokmuş.

Sıcağın kavurucu maşasından korunmak için meydandaki bir köşeye sığınmış bir grup sokak çocuğu, duvarın bir kısmını kuşatmış, metal yuvarlakların duvarda oluşturduğu çatlak ve çizik hiyerogliflerinin falına bakarak yazılı gerçek sırrı okumaya çalışırmış gibi duvara art arda düğme ve bozuk para atıyordu. Onların dışında meydanda kimsecikler yoktu. Öyle ki her an iyi Samiriyelilerin dizginlerinden tuttuğu eşek, şarap tacirinin kemerli kapısı önünde duracak ve Tanrı'nın bu iki hizmetkârı, hasta bir adamı kızgın eyerden dikkatlice indirip merdivenlerden yavaşça yukarı, ayin günlerini hatırlatan hoş kokulu üst kata taşıyacak sanırdınız.

Böylece annem ve ben, bir piyano üzerinde ilerliyormuş gibi kırık gölgelerimizi evlerin önünden yönlendirerek Pazar Meydanı'nın güneşli iki yanında ağır ağır yürüdük. Yumuşak adımlarımızın altındaki kaldırım taşlarından oluşan kareler yavaşça yanımızdan geçe-

rek o yüce hiçliğe doğru ilerledi. Kimisi insan teni gibi uçuk pembe, kimisi altın renkli, kimisi türkuaz ama hepsi, kayboluş noktasına bakan güneş saati gibi yassı ve güneşin altında sıcak ve kadifemsiydi.

Ve nihayet Stryjska Sokağı'na vardığımızda bir eczanenin gölgesine sokulduk. Geniş vitrindeki koca bir kavanoz ahududu suyu, her acıyı dindirebilen merhemlerin serinliğini simgeliyordu. Birkaç evi daha geçtikten sonra küçük köyüne dönerken evine yaklaştıkça üstündeki en güzel pazar kıyafetlerini teker teker çıkarıp yavaş yavaş bir köylüye dönüşen adam gibi artık şehir hayatından hiçbir iz taşımamaya başlamıştı.

Banliyö evleri, pencereleriyle birlikte, küçük bahçelerinde serpilen çiçeklerin bolluğunda kayboluyor, adeta çiçeklerin içine batıyordu. Gün ışığının gözünden kaçan envai çeşit yabani ot ve çiçek, sonsuz bir günün sınırları içinde zaman çizgisinin ötesinde, hayallere dalarak keyifle ve sessizce yetişiyordu. Ömrünün son acılı günlerinde sarı bir matem elbisesine bürünen, güçlü bir gövdenin taşıdığı, aşırı büyümeden mustarip devasa bir günebakan, bu iriliği ve ağırlığıyla başını eğmişti. Fakat banliyödeki naif sümbüller ve kumaşlara işlenen gösterişsiz çiçekler, günebakanın trajedisine kayıtsız kalarak kendi kolalı pembe ve beyaz elbiseleri içinde miskin miskin duruyorlardı.

2

Çimler, otlar ve deve dikenlerinden oluşan karmaşık çalılık, ikindi güneşinin aleviyle çıtırdıyordu. Uykudaki bahçe, sinek sesleriyle vızıldıyordu. Bitki kökleriyle dolu

altın renkli tarla, güneşin altında kahverengi çekirgeler gibi bağırıyor, bu kızgın alev yağmurunda ağustos böcekleri çığlık atıyor, bitki tomurcukları pırpırlar gibi ağır ağır patlıyordu.

Koyun postu gibi yere yayılan çimler, çitin üzerinden hörgüç gibi tepelere doğru çıkıyordu. Sanki bahçe uykusunda ters dönmüştü de toprağın sessizliğinde nefes alırken o geniş, köylü sırtı bir yükselip bir alçalıyordu. Ağustosun o dağınık ve kadınsı olgunluğu genişleyerek etli yapraklarının bol yeşil uzantılarını ve yapraksı katmanlarını saçan, içine girilemez devasa bir pıtrak tarlasına dönüşüyordu. Bu kabarık pıtrak topluluğu, rüzgârda savrulan eteklerine yarı dolanan köylü kadınlar gibi yayılıyordu. Orada bahçe, yaban leylaklarının en ucuz meyvelerini, baş döndürücü nane likörünü ve ağustosun tüm çerçöpünü karşılıksız sunuyordu. Çitin öte yüzünde, ahmak yabani otların başıboş bir şekilde hüküm sürdüğü bu vahşi yaz ormanının ardında, yabani bir kalabalığın içinde yetişen devedikenleriyle kaplı bir çöp tepesi vardı. Ağustos ayının, gizli pagan ayinlerini o yıl, orada, o çöplükte yapmaya karar verdiğini kimse bilmiyordu. Orada, hepimizin Touya dediği o ahmak kızın mürver ağaçları ardında gizlenen yatağı çite yaslanmış vaziyette dururdu. Eski tencereler, çifti olmayan pabuçlar ve alçı parçaları gibi hurdalarla dolu bu çöp tepede kırık bacağının yerine iki tuğla konarak desteklenmiş, yeşil boyalı bir yatak bulunurdu.

Bu çöplükteki hava, sıcaktan kızarmış, parlak at sineklerinin yıldırımlarıyla istilaya uğramış, ve insanı çıldırtan görünmez çıtırtılarla dolmuş gibi güneşten deliye dönerek çatlamıştı.

Touya, tuhaf paçavraların ve sarı çarşafın ortasında iki büklüm oturuyordu. O koca kafası, karman çorman siyah bir saç kütlesiyle kaplıydı. Suratı, akordeon körükleri gibiydi. Arada bir kederle yüzünü buruşturunca suratında binlerce dikey kıvrım beliriyordu. Fakat şaşkınlığı bu ifadeyi düzeltiyor, o kıvrımları adeta ütülüyordu. Böylece küçük göz yuvaları ve domuz burnuna benzeyen etli dudaklarının içindeki sarı dişleriyle ıslak dişetleri ortaya çıkıyordu. Sıcakla ve sıkıntıyla saatler geçti. Touya sesini yükseltip alçaltmadan tekdüze bir tonda konuşmuş, uyuklamış, yavaşça mırıldanmış ve öksürmüştü. O hareketsiz vücudu, kalın bir sinek mantosuyla kaplanmıştı. Ama paçavra yığını, sanki yeni doğan bir sürü fare onu tırmıklayarak karıştırıyormuş gibi aniden hareket etmeye başladı. Sinekler korkuyla uyanıp güneşin yansıttığı renkli ışıkla dolarak öfkeli bir vızıltı bulutu gibi havalandılar. Paçavralar, ürkmüş fareler gibi kayarak yere düşüp çöp tepesinin üstüne yayılırken bir suret meydana çıktı: Koyu tenli, yarı çıplak, aptal kız yavaşça ayağa kalktı ve o kısa, çocuksu bacaklarının üzerinde bir put gibi durdu. Boynu öfkeyle şişmişti. Üzerindeki kabarık damarların arabeskliği ilkel bir resimdeymiş gibi dikkat çeken ve sinirden kızarmış suratından, bu yarı hayvan, yarı tanrı göğüste gizli ciğerlerin derinlerinden boğuk, hayvani bir çığlık yükseldi. Güneşte kurumuş devedikenleri bağırdı, muzlar kabararak o arsız etleriyle böbürlendi, yabani otlar parlak zehirleriyle salyalarını akıttı ve bağırmaktan sesi kısılarak cinnet geçiren budala kız, bu şehvet krizinde etli karnını mürver ağacının gövdesine şevkle bastırdı. O iğrenç, yapay doğurganlık korosunun tahrik ettiği şehvet arzu-

sunun ısrarcı baskısıyla ağır ağır inliyordu ağaç da.

Ev hanımları, yerleri temizlemesi için Touya'nın annesi Maria'yı tutarlardı. Maria, ufak tefek, safran sarısı bir kadındı. Nitekim yerleri, ahşap masaları, tezgâhları ve fakirlerin evlerinde fırçayla ovduğu merdiven korkuluklarını safranla silerdi.

Bir keresinde Adela, beni yaşlı kadının evine götürmüştü. Duvardaki kulübe saatinin korkunç sesli tik taklarıyla bölünen sabah sessizliğinde parlak sarı güneş ışıkları arasında uzanan toprak zeminli, mavi boyalı küçük eve girdiğimizde daha günün erken saatleriydi. Saman dolu bir sandıkta uzanan budala Maria, içi boş bir eldiven gibi hareketsiz ve bir yufka kadar beyazdı. Onun uykusundan faydalanmak istercesine konuşmaya başladı sessizlik. Sarı, parlak, uğursuz sessizlik, kendi kendine konuştu, tartıştı, bağıra çağıra o terbiyesiz ve deli saçması monoloğunu sürdürdü. Maria'nın zamanı –ruhunda esir düşen zaman– onu terk etmiş ve –korkunç ama gerçek– delilerin aptal tozundan, pudra gibi bir tozdan, kötü tozdan bir bulut gibi saatin sesli çarklarından yükselerek sabahın parlak sessizliğinde gürültülü ve korkunç bir vaziyette odayı doldurmuştu.

3

Bahçesinin bol yeşilliğinde kaybolmuş, kahverengi çitlerle çevrili bu kulübelerden birinde Agatha Teyze yaşardı. Onu ziyaret etmek için bahçesinde ilerlerken ince direklerin üstündeki sayısız renkli cam topun arasından geçerdik. Sabun köpüklerinin eşsiz mükemmelliğinde saklanan ideal, mutlu tablolar gibi ışıldayan, par-

lak dünyalar konmuştu bu pembe, yeşil ve mor topların içine.

Üzerinde eski taş baskılar olan, küften çürümüş ve yaşlandıkça körleşmiş koridorun loşluğunda tanıdık bir kokuyu yeniden keşfettik. İnsan yaşamının oldukça basit bir sentezi, bu eski ve tanıdık kokuda gizlenmişti. Irklarının özü, kanlarının niteliği ve kaderlerinin gizi, kendilerinin özel zaman geçidiyle hiç fark edilmeden günden güne karışarak bir olmuştu. Derin iç çekişleriyle anaların, kızların ve oğulların giriş çıkışlarına eşlik edip gelip gitmelerinin şahidi olan bu yaşlı ve bilge kapı, şimdi bir gardırop kapısı gibi sessizce açılmıştı. Ve biz de böylece onların hayatına girmiştik. Kendi kaderlerinin gölgesinde onu çoktan kabullenmiş gibi oturuyorlardı. İlk, acemi hareketleriyle sırlarını bize açtılar. Hem biz onlara kan bağıyla ya da kaderle bağlı değil miydik?

Oda karanlıktı. Altın desenli, mavi, asil duvar kâğıdıyla kadifemsi bir havaya bürünmüştü. Ama dışarıdaki kavurucu günden yansıyanlar, bahçedeki yeşil ve yoğun bitki filtresinden geçmiş olmasına rağmen burada bile resim çerçevelerinde, kapı kollarında ve altın yaldızlı köşelerde arsızca parlıyordu. Agatha Teyze, bize selam vermek için duvara yaslı sandalyesinden kalktı. Uzun boylu ve heybetliydi. O yuvarlak, beyaz tenindeki çiller pas lekesini andırıyordu. Hayatlarının eşiğindeyken, bize teslim ettikleri savunmasızlıklarından utanarak yanlarına oturduk. Gül şuruplu su içtik. Bu harika içecekte kızgın cumartesinin hakikatini bulmuştum.

Teyzem sızlanıp duruyordu. Onunla sohbet etmenin en büyük yükü buydu. Bu beyaz ve doğurgan bedenin sesi, bireysel şeklinin zincirlerinde gevşekçe tutu-

lan ve tüm bu zincirlere rağmen çoğalmaya, dağılmaya, genişlemeye ve bir aileye bölünmeye hazır vücudunun sınırlarını aşarak taşıyordu. Bu, hastalıklı bir biçimde yayılan, kendiliğinden artan bir doğurganlık ve dizginlenemez bir dişilikti.

Hafif bir erkeklik esintisi, bir sigara dumanının kokusu veya bekâr bir gencin şakası, bu kızgın dişiliği ateşleyerek baştan çıkaracak ve şehvetli bakireyi doğurtacak gibi görünüyordu. Aslında kocasıyla ya da hizmetlileriyle ilgili yakınmaları ve çocukları hakkındaki kaygıları, yalnızca tamamen tatmin olamamış doğurganlığının kaprisleri ve hiçbir sonuç alamadan kocasını zehirlemeye çalıştığı kaba, sinirli ve göz yaşartan cilvelerinin mantıksal uzantılarından başka bir şey değildi. Mark enişte, ufak tefek, kamburu çıkmış bir adamdı. Yüzünde cinsel hayatını nadasa bıraktığını gösteren bir ifade vardı. Kendi karanlık çöküşünde kaderiyle barışık bir vaziyette otururdu. Sadece biraz huzur bulmaya çalıştığı sonsuz bir küçümsemenin gölgesindeydi. Pencereden yayılan, bahçedeki uzak ışıltı, duman rengi gözlerinde yansırdı.

Arada bir hafif bir mimikle itiraz etmeye, karşı çıkmaya çalışırdı. Fakat kendi kendine yeten dişilik dalgası bu önemsiz mimiği kenara savurur, zafer edasıyla yanından geçer ve erkek kararlılığının cılız belirtilerini kendi devasa selinde boğardı.

Bu uçsuz bucaksız doğurganlığın hüzünlü bir yanı da vardı; hiçliğin ve ölümün kıyılarında savaşan bir yaratığın ıstırabı, doğurganlıkla doğanın eksikliklerini ve erkeğin yetersizliğini yenen kadınların kahramanlığı. Fakat evlatları, şansız gebeliklerden, kansız ve yüzsüz,

kısa ömürlü hayalet nesillerden bitkin düşen çocuk doğurma arzusu ve annelik korkularının haklı olduğunun birer göstergesiydi.

En büyüğün bir küçüğü olan Lucy, o sırada odaya girdi. Kafası, o çocuksu, tombul bedenine göre fazlaca büyümüştü. Teni beyaz ve zarifti. Oyuncak bebeklerinki gibi ufak ve vücudunda filizlenen gonca gibi büyümekte olan elini bana uzatırken yüzü bir gül gibi kıpkırmızı kesildi. Regl sırlarını apaçık ortaya çıkaran kızarıklığı, çok canını sıkıyordu. Bu yüzden gözlerini kapadı. Fakat hepsinde o en hassas bekâretine gizli bir dokundurma olduğunu düşündüğü için en alakasız soruların altında bile ezilerek daha da kızardı.

Kuzenlerin en büyüğü olan Emil'in kumral bıyıklı yüzündeki tüm ifadeleri alıp götürmüş gibiydi hayat. Ellerini geniş pantolonunun cebine sokmuş, odada volta atıp duruyordu.

Emil'in şık ve pahalı kıyafetleri, gezmeye gittiği egzotik ülkelerin izlerini taşıyordu. Solgun ve sarkık yüzü, her geçen gün hatlarını kaybediyor, soluk damar ağlarıyla bezeli boş, beyaz bir duvara dönüşüyor gibiydi. Bu haliyle fırtınalı ve harcanmış bir hayatın silinen anılarıyla arada sırada karıştırılan eski bir haritadaki hatları andırıyordu.

İskambil hilelerinin ustasıydı Emil. Uzun ve asil pipolar içer, tuhaf bir şekilde uzak ülkelerin kokusunu taşırdı üzerinde. Geçmiş anılarda dolaşan bakışlarıyla bir yerden sonra durup bölünerek yok olacak ilginç hikâyeler anlatırdı.

Özlem dolu gözlerimle onu izliyor ve beni fark ederek sıkıntı işkencesinden azat etmesini diliyordum.

Bitişikteki odaya gitmeden önce bana göz kırptığı için peşinden gittim. Alçak ve ufak bir sedirin üstünde oturuyordu. Bağdaş kurduğu bacakları, bilardo topu gibi dazlak kafasıyla neredeyse aynı seviyedeydi. Sanki yalnızca onun kıyafetleri bir sandalyenin üstüne atılmış, buruşturulmuş ve boşaltılmıştı. Suratı, bir yüzün soluğu, yoldan geçen bir yabancının havada bıraktığı bir isti sanki. Mavi sırlı, beyaz ellerinde bir cüzdan tutuyor, içindeki bir şeye bakıyordu.

Solgun bir gözün çıkık beyazı, yüzünün buğusu arasından güçlükle belirerek bir göz kırpmasıyla beni kandırdı. Emil'e dayanılmaz bir yakınlık duydum.

Beni dizleri arasına alıp sanki iskambil kartlarını karıştırıyormuşçasına bazı fotoğrafları gözlerimin önünde karıştırdı. Tuhaf pozisyonlardaki çıplak kadın ve erkekleri gösterdi bana. Uzaktan uzaktan, görmeyen gözlerle bu narin insan bedenlerine bakarak ona yaslanırken havanın yüklendiği belirsiz bir heyecan seli aniden bana ulaşarak bir endişe ürpertisi ve ani bir kavrayış dalgasıyla içime işledi. Birden her şeyi anladım. Fakat aynı zamanda Emil'in yumuşak ve güzel bıyıklarının altındaki belli belirsiz gülümseme, şakaklarında atan damarda görünen arzu tohumu ve yüzündeki hatları yoğunlaştıran bir anlık gerginlik birden azaldı. Yüzü kayıtsızlaşarak yok oldu. Sonunda da tümüyle ortadan kayboldu.

ziyaret

1

Bir süredir akşamın o bitmez tükenmez bozluğuna batan kentimizin kıyı ve köşeleri, telaşlı gölgelerle, kabarmış küflerle ve donuk metal rengi yosunlarla kaplanmaya başlamıştı.

Sabahın sisinden ve kahverengi dumanından güçlükle kurtulan gün, giderek kararan bal rengi bir ikindiye dönüşürdü. Kısa bir süreliğine yalnızca o geniş ve renkli gecelerin masalsı tepelerine tırmanmak üzere berraklaşarak biranın altın rengini alırdı.

Pazar Meydanı'ndaki o karanlık evlerden birinde yaşardık. Boşa bakan bu kör evlerin birini diğerinden ayırt etmek oldukça güçtü.

Bu yüzden sonsuz sayıda hata yapmak mümkündü. Bir kez yanlış kapıdan girip yanlış merdivene adım atmışsanız, kendinizi tuhaf ve boş avlulara açılan beklenmedik kapılar, yabancı evler ve balkonlarla dolu gerçek bir labirentin ortasında bulabilir ve bu keşif gezisinde asıl amacını unutur, garip ve karmaşık sayısız macerayla dolu günler sonra tan yeri ağarırken evinize yeniden kavuştuğunuzda ancak hatırlardınız.

Geniş gardıroplar, büyük kanepeler, rengi atmış ay-

nalar ve ucuz, yapay palmiyelerle dolu evimiz, zamanının çoğunu, kendini denetleyen kimse olmadığında günlerini aynanın karşısında durmaksızın makyaj yaparak, taranmış saçlarını, fırçalarını, teki kaybolan terliklerini ve epriyen korselerini evin etrafına saçarak geçiren çiroz bacaklı Adela'nın savrukluğuyla uğraşarak ve dükkâna giderek harcayan annemin uyuşukluğundan kaynaklanan ihmalkârlığa batıyor, gün geçtikçe bu ihmalkârlık içinde kayboluyordu.

Evimizin kaç odası olduğunu kimse tam olarak bilemiyordu. Odalardan kaçını yabancılara kiraladığımızı kimse hatırlamıyordu zira. Birimiz, es kaza bu unutulmuş odalardan birinin kapısını açar ve orayı boş bulurduk. Kiracı çoktan taşınmış olurdu. Sık sık tekrarlanan bir olaydı bu. Aylardır dokunulmayan çekmecelerde hiç umulmadık şeyler bulabilirdik.

Aşağı kattaki odalarda tezgâhtarlar otururdu. Bazı gece yarıları onların kabuslarıyla uyanırdık. Kışın gecenin bir yarısında elinde feneriyle babam bu soğuk ve karanlık odalara inerdi. Koridordaki gölgeler mum ışığıyla dağılır, yanlara ve duvarlara kaçışırdı. Babamın görevi, horlayan adamları dipsiz bir kuyu gibi derin uykularından uyandırmaktı.

Babamın yanlarına bıraktığı mumun ışığında kirli yataklarında tembelce doğrulup yatağın ucuna oturarak ellerindeki çoraplarıyla o çıplak ve çirkin ayaklarını dışarı çıkarırlardı. Kendilerini bir anlığına –tensel zevkin sınırlarını aşarak ağrılı bir zevk krampına ve hatta neredeyse tiksinmeye dönüşen– esnemenin o tatlı sersemliğine bırakırlardı.

Kocaman hamamböcekleri, örümcek gibi garip ha-

reketlerle birden kaçtıklarında o yassı ve kafasız vücutlarına bağlı kalan ve yanan mumun ışığında gövdelerini korkunç derecede büyük gösteren gölgeleriyle köşelerde hareketsizce duruyordu.

O sıralarda babamın sağlığı bozulmaya başlamıştı. Daha kışın ilk haftalarında bile tüm günlerini ilaç şişeleri ve hap kutularıyla çevrili yatağından çıkmadan geçiriyordu. Ve tabii dükkândan getirilen hesap defterleriyle... Hastalığın acı kokusu, bir hah gibi odaya yerleşmişti. Duvar kâğıdındaki işlemeler artık daha koyu görünüyordu.

Akşamları, annem dükkândan döndüğünde babam heyecanlanır ve tartışmak isterdi.

Hesaplardaki açıklarla ilgili anneme yakınırken yanakları kızarır, öfkeden neredeyse gözü dönerdi. Kaç kez gecenin bir yarısında uyanarak babamın, şaşkın gözlerle onu izleyen anneme öfkesini göstermek için pijamalarıyla deri kanepeye yalınayak inip çıktığını görmüştüm.

Öteki günlerde kendi halinde ve sakin olurdu babam. Hesap defterlerine tamamen gömülür, karışık hesaplar arasında kaybolur giderdi.

Hâlâ isli lambanın ışığı altındaki hâlini ve oymalı, geniş karyola başlığının önündeki yastıkların arasına büzüşmüş vaziyette derin düşüncelere dalıp da sessizce öne arkaya sallanırken başının duvarda devasa bir gölge oluşturduğunu hatırlıyorum.

Ara sıra sanki nefes alabilmek için gözlerini hesap defterlerinden kaldırır, dili damağı kurumuş ve acımış gibi dudaklarını şapırdatarak ağzını açardı. Ardından, bir şey arıyormuşçasına çaresizce etrafa bakınırdı.

Sonra bir gün sessizce yatağından kalkarak duvarda özel bir aletin asılı olduğu köşeye doğru koşardı. Bu, koyu bir sıvıyla doldurulmuş ve üzerinde gramları işaretlenmiş kum saati biçimindeki bir su kavanozuydu. Babam, sancılı ve boğumlu bir göbek bağı gibi uzun, lastik bir hortumla kendini ona bağlayarak bu zavallı şeyle bağını kurardı. Konsantre olur, gerilirdi. Gözleri de kararırdı. Sonra da o solgun yüzüne ıstırabın, belki de yasak bir hazzın ifadesi yayılırdı.

Bu günü, yine yalnız monologlarla bölünen, konsantre vaziyette çalışılarak geçirilen sessiz günler takip ederdi. Lambanın ışığında geniş yatağındaki yastıkların arasında oturduğunda ve sanki abajurun üstündeki gölgeler, pencerelerin ardındaki şehrin derin gecesiyle birleşiyormuş gibi odaya muazzam bir boyut kazandırınca babam, gözlerini açmaksızın, fısıltılar, peltek konuşmalar ve ıslıklarla dolu duvar kâğıtlarının gittikçe büyüyen ormanının aslında kendisini nasıl da sardığını hissederdi. Kasten kırpılan gözlerin, duvardaki çiçeklerin arasında açılan sürekli tetikteki kulakların ve gülümseyen karanlık dudakların gizli antlaşmasını gözlerini hiç açmadan sezerdi.

İyice işine dalmış gibi davranmaya çalışırdı o zaman. Eklemeler ve hesaplamalar yapar, içinde artan öfkeyi dışarı vurmamaya çalışırdı. Ani bir çığlıkla körü körüne yerinden fırlayarak o büklüm büklüm bezemeleri veya geceden meydana çıkarak büyüyüp çoğalan ve karanlığın rahminde hayalet gibi dal ve budaklarla filizlenen bu göz ve kulakları avuçlama güdüsünü yenmeye çalışırdı. Gecenin çekilmesiyle gelen günde duvar kâğıtları solarak çiçeklerini ve yapraklarını döker,

uzaktaki şafağa geçit verip sonbahardaki gibi zayıfladığında ancak sakinleşebilirdi babam.

Sonrasındaysa soğuk sarı şafakta ötüşen duvar kâğıdı kuşlarının cıvıltıları arasında birkaç saatlik derin mi derin bir uykuya dalardı.

Kendini karmaşık hesap kitap işlerine iyice kaptırmış gibi göründüğü günler ve hatta haftalar boyu düşünceleri gizliden gizliye kendi iç organlarının derinliklerine dalar, onları anlamaya çalışırdı. Nefesini tutup kulak kesilirdi. Bakışları, o labirentten solgun ve bezgin bir hâlde geri döndüğünde onu bir gülücükle sakinleştirirdi. Kalbini sıkıştıran o sanı ve iddialara inanmamayı yeğleyerek, saçma diye reddederdi onları.

Bunlar, gündüzleri daha çok yarı sesli yapılan uzun, sıkıcı muhakemeler ve şakayla, alayla bölünen komik molaları olan bir görüş ve kanı hâlindeydiler. Fakat geceleri bu sesler, büyük bir hırsla artardı. Taleplerini daha net ve daha yüksek sesle duyururdu. Israrcı iddialarda bulunarak sürekli emir veren biriyle kavga ediyor ya da bir şey dileniyormuş gibi Tanrı'yla konuştuğunu duyardık.

Ta ki bir gece, bu ses tehditkâr ve katlanılmaz bir şekilde yükselip onun ağzı ve iç organlarıyla buna tanıklık etmesini isteyene dek. Yatağından kalkarken içine ruhun girdiğini duyduk. Uzundu ve kehanetlerde geçen bir öfkeyle giderek büyüyordu. Makineli tüfek gibi söylediği küstah sözlerle boğuluyordu. Savaşın patırtılarını ve babamın inlemelerini duyduk. Bir kalçası kırılan ve öfkeden kuduran bir devin inlemelerini...

Tevrat'ta bahsi geçen hiçbir peygamberi görmemiştim. Fakat Tanrı'nın ateşiyle çarpılan, yel değirmeni

gibi kolların arkasında devasa bir çin oturağına hantal hantal oturan bu adamın görüntüsü, sert ve yabancı gelen sesini perdeleyen çaresiz kıpırdanmalar siperiyle birleşince bu azizlerin ilahi gazaplarını anlamıştım.

Gök gürültüsünün dili kadar sert bir diyalogtu. Sallanan kolları göğü parçalara ayırdı ve bu kırıkların arasından Yehova'nın öfkeden şişmiş yüzü belirerek lanetler yağdırdı. Bakmadan gördüm onu, göklerin hâkimi korkunç Demiurgos'u. Sina'ya yaslandığı gibi burada da karanlığa yaslanmış, kuvvetli ellerini perdeliklere dayamıştı. Kocaman yüzünü pencerenin üst camına yapıştırmış ve o etli, geniş burnu camda korkunç bir vaziyette yassılaşmıştı.

Bu peygamber tiradları arasından babamın sesini duyuyordum. Tanrı'nın tehditleri ve babamın yalvarış yakarışlarıyla karışmış, şişkin dudaklardan çıkan gürlemenin kuvvetiyle pencerelerin zangırdadığını duydum.

Sesler arada bir azalıyor, geceleyin bacanın içine giren rüzgâr gibi ağır ağır mırıldanıyordu. Sonra büyük, coşkulu bir gürültüyle patlayarak lanetlerle karışık bir hıçkırık fırtınasına dönüşüyordu. Pencere koyu bir esnemeyle aniden açıldı ve karanlık tabakası tüm odaya yayıldı.

Düşen yıldırımın ışığında babamı görebildim. Korkunç bir vaziyette küfrederken geceliğinin düğmeleri çözülmüştü. Ustaca bir hareketle oturağın içindekileri aşağıdaki karanlığa boşaltıyordu.

2

Babam, gözlerimizin önünde ağır ağır soluyor, güçten düşüyordu.

Koca koca yastıkların arasına gömülmüş, ak saçları asi asi dikilmişti. Karmaşık özel işlerine dalmış, alçak sesle kendi kendine konuşuyordu. Kişiliği bölünerek pek çok karşıt ve tartışmalı benliğe dönüşmüş gibi görünüyordu. Kendiyle sesli sesli tartışıyor, kendini zorla ve inatla ikna ediyor, bir şeyleri açıklıyor ve yalvarıyordu. Sonra yeniden büyük bir çaba ve inançla uzlaştırmaya çalıştığı birçok ilgili kişinin toplantısına başkanlık ediyor gibi davranırdı. Fakat gerginliğin şiddetle arttığı bu gürültülü toplantılar, her seferinde beddualar, lanetler, ilenmeler ve hakaretlerle bölünüyordu.

Sonra yatışma, iç sakinliği ve ruhun kutsal huzuruyla dolu bir dönem başlardı. Büyük büyük hesap defterleri yeniden yatağa, masaya, yerlere yayılırdı. Lambanın ışığında, beyaz yatak örtüsünün ve babamın eğik, kır saçlı başının üzerinde neredeyse bir manastır sakinliği hüküm sürerdi.

Annem, gece geç saatte dükkândan döndüğündeyse, babam canlanır, onu yanına çağırarak muhteşem renkli çıkartmalarla bin bir emekle süslediği ana hesap defterinin sayfalarını büyük bir gururla gösterdi.

Babamın, kabuğu içinde kuruyan bir fındık gibi günden güne küçüldüğünü o sıralarda fark etmiştik.

Ufalarak güçten düşmüyordu ama. Aksine genel sağlık durumu, ruh hali ve hareket kabiliyeti giderek iyileşiyor gibiydi.

Artık sık sık sesli ve gamsız kedersiz kahkahalar atı-

yor; bazen gülmekten ölecek gibi oluyor; bazen de yatağın kenarını tıklatıyor, sonra da saatlerce durmadan farklı tonlarda, "Girin," diyordu kendi kendine. Ara sıra yatağından sürünerek iniyor, tırmanarak gardırobun üstüne çıkıyor, tavanın altında çömelerek eski, toz kaplı ıvır zıvırları seçip çıkarıyordu.

Kimi zaman iki sandalyenin sırtını birbirine yaslayarak üstlerine çıkıyor, bacaklarını ileri-geri sallayarak parlayan gözleriyle yüzümüzde belirecek bir teşvik ve hayranlık ifadesi arıyordu. Tanrı'yla tamamen uzlaşmış gibi bir hâli vardı. Bazı geceler Bengal alevlerinin koyu kızıl parıltılarıyla kaplı, yüce Demiurgos'un sakallı yüzü, yatak odasının penceresinde belirir, ama ahenkli horultusu, uyku dünyasının bilinmeyen uzak bölgelerinde gezen babamın yüzüne kısacık, iyimser bir bakış atardı.

Bu kışın uzun ve yarı karanlık ikindilerinde babam, hararetle bir şey arıyormuşçasına saatlerini eski süprüntülerle dolu köşeleri karıştırarak geçirirdi.

Akşam yemek saatinde hepimiz masada yerimizi almışken bazen orada olmazdı babam. Böyle durumlarda babam toz ve örümcek ağlarıyla kaplı olarak bir gardırobun içinden yalnızca kendisinin bildiği ve kendini tamamen kaptırdığı karmaşık bir meseleye takılmış zihni ve boş gözleriyle çıkana dek defalarca, "Jacob!" diye seslenip kaşığını masaya vurmak zorunda kalırdı annem.

Zaman zaman perdeliğe tırmanıp hareket etmeden orada durarak karşı duvarda asılı duran doldurulmuş, büyük akbabayı taklit ederdi. Buğulu gözleri ve dudaklarındaki muzip gülümsemeyle saatlerce çömelmiş vaziyette kıpırdamadan dururdu. Ne zaman biri odaya

girse kollarını kanat gibi çırpar, horoz gibi ötmeye başlardı.

Babamın günden güne kendini daha çok kaptırdığı bu acayipliklere artık aldırmıyorduk. Fiziki ihtiyaçlarından tamamen kurtulmuş gibiydi. Haftalarca hiçbir şey yemiyor, her geçen gün anlam veremediğimiz tuhaf ve karışık olaylara daha derinden dalıyordu. Tüm ikna çabalarımıza ve yalvarışlarımıza dış dünyadan hiçbir şeyin bölemediği kendi iç monologundan kesitlerle cevap veriyordu. Daima dalgın, korkunç derecede heyecanlıydı. Kuru yanakları kızarmıştı. Artık bizi ne görüyor, ne de duyuyordu.

Onun bu zararsız varlığına, bebek gibi konuşmalarına, kendi zamanımızın sınırlarından geliyormuş gibi bu çocuksu, dalgın cıvıldamalarına alışmaya başladık. Bu sırada, babam evin uzak köşelerine gidip günlerce ortadan kaybolmaya başladı. Yerini bulmak da hiç kolay olmuyordu.

Yavaş yavaş bu kaybolmaları da bizi etkilememeye başladı. Bu duruma da alışmıştık. Günler sonra birkaç santim kısalmış ve zayıflamış olarak ortaya çıktığında da bunun üzerinde durmadık. Onu artık bizden biri olarak görmüyorduk. İnsana ait ve gerçek olan her şeyden o kadar uzaklaşmıştı ki. Kendini düğüm düğüm çözmüştü bizden. Onu insan topluluğuna katan tüm bağları tek tek koparmıştı.

Ondan artakalanlar –bedenini saracak ufak bir kefen ve bir sürü saçma tuhaflık– da bir gün, köşeye süprülen gri bir çöp yığını gibi farkına bile varılmadan ortadan kaybolacak ve Adela'nın onu alıp çöp kutusuna götürmesini bekleyecekti.

kuşlar

Can sıkıntısıyla dolu sarı kış günleri gelip çatmıştı. Deliklerle dolu kar, eski ve cılız bir masa örtüsü gibi pas rengi toprağın üstüne yayıldı. Bazı damları kaplayamamıştı kar. Böylece siyah, kahverengi, tahta ve saman kaplı çatılar görünüyordu. Kış rüzgârlarının kararmış ciğerleri olan kutularda, direk, çubuk ve kiriş iskeletleriyle ayakta kalabilen kömür karası katedrallerin ve tavan aralarının kurumları vardı. Her şafak, gece rüzgârlarının şişirdiği ve karanlık saatlerde beliren yeni bir baca külahıyla baca kümesini ortaya çıkarıyordu: Şeytan orgunun siyah boruları ydı bunlar. Baca temizleyicileri, akşamları kilisenin etrafındaki ağaçların dallarını kaplayarak canlı, siyah yapraklara dönüşen, sonra havalanarak kanat çırpan ve ardından geri gelip şafakta kurum fırtınası, kir tanecikleri gibi alçalıp yükselerek fantastik büyük bir sürü halinde uzaklara gitmek üzere kendi dalında kendi yerine konan ve ısrarcı coşkularıyla köhne, sarı ışık huzmelerini karartan kargalardan kurtulamazlardı. Soğuktan ve sıkıntıdan günler, geçen seneden kalma ekmekler gibi sertleşmiş, tatsızlaşmıştı. Tembel bir kayıtsızlık içinde kör bir bıçağı alıp onları iştahsız iştahsız kesmeye başlıyordu insan.

Babam dışarı çıkmıyordu artık. Sobaları külleyip

ateşin ele geçmez özünü inceliyor, kış alevlerinin dumanlı kokusuyla tuzlu, metalik tadını ve baca boğazındaki parlak kurumları yalayan maşaların soğuk okşayışlarını duyuyordu. O sıralar odaların üst katlarındaki her türlü ufak tefek tamir işini kendisi seve seve yapıyordu. Günün her saati, onu bir merdivenin tepesinde çömelmiş vaziyette tavan altında, uzun pencerelerin üstündeki pervazlarda, sarkan lambaların zincirlerinde veya balans ağırlıklarında bir şeyle uğraşırken görebilirdiniz. Ev boyacılarının yaptıkları gibi bir çift basamağı devasa ayaklıklar olarak kullanıyordu. Kendini tavana çizilmiş kuşlara, yapraklara ve göğe yaklaştıran bu kuşbakışı açısıyla çok mutlu olmuştu. Pratik, günlük olaylardan giderek daha da uzaklaştı. Onun bu durumundan hiç hoşnut olmayan ve onun için endişelenen annem, onu ay sonunda yapılması gereken ödemelerle, işlerle ilgili bir sohbete çekmeye çalıştığında annemi dalgın dalgın dinliyor ve düşünceli bakışlarında bir endişe beliriyordu. Bazen uyarıcı bir hareketle elini kaldırarak onu susturup odanın bir köşesine doğru koşuyordu. Kulağını yerdeki bir çatlağa dayıyor, iki elinin de işaret parmaklarını kaldırarak araştırmasının ne kadar önemli olduğunu belirtiyor ve dikkatle dinlemeye başlıyordu. O zamanlar bu garipliklerin hazin kökenini, içinde büyüyen acınası saplantıyı henüz anlayamamıştık.

Annemin hiçbir tesiri yoktu üzerinde. Ama Adela'ya çok dikkat ediyordu. Odasının temizlenmesi, onun her zaman tanık olmaya hazırlandığı büyük ve önemli bir seramoniydi. Hoş, heyecanla karışık bir kaygıyla Adela'nın tüm hareketlerini izlerdi. Onun tüm işlerine

daha derin ve sembolik bir anlam yüklerdi. Acemi ve aceleci hareketlerle uzun saplı süpürgeyi yere sürtmesine katlanamazdı babam. Gözlerinden yaşlar boşanır, sessiz kahkahalar yüzünü şekilden şekile sokar, bedeni zevkten kasılarak sarsılırdı. Gıdıklanırken delirecek gibi olurdu. Adela'nın parmaklarını gıdıklarmış gibi sallaması, onun odalar arasında panikle koşuşturarak ardından kapıları çarpıp sonunda en uzak odadaki yatağa atlamasına ve dayanılmaz bulduğu o gıdıklamayı hayal ederek kahkaha kasılmalarıyla kıvrılıp durmasına yeter de artardı bile. Bu yüzden Adela, babam üzerinde neredeyse sonsuz bir güce sahipti.

Babamın hayvanlara duyduğu aşırı ilgiyi o zamanlar fark etmiştik. Başlarda avcıyla ressamın tutkularının birleşmiş haliydi bu. Belki de daha derin bir şeydi. Bir yaratığın kendi soyuyla kurduğu biyolojik bir empatiydi belki. Ama farklıydı. Yaşam biçimleri, varlığın keşfedilmemiş bölgelerindeki bir tür deney gibiydi. Sonraki aşamadaysa meseleler, bu tatsız, karmaşık, bilhassa günahkâr ve yapay yola saptı. Bunları açık etmemek aslında daha doğru olacak.

Ama hepsi kuşların yumurtadan çıkmasıyla başlamıştı.

Büyük çaba ve para harcayarak, Hamburg'dan, Hollanda'dan veya Afrika'daki zoolojik duraklardan kuş yumurtaları ithal etmiş ve bunların üzerine Belçika'dan getirttiği kuluçkaya yatmış büyük tavukları oturtmuştu babam. Bu olay beni de büyülemişti. Yumurtadan çıkan civcivler, hem renk hem de biçim bakımından gerçekten çok tuhaflardı. Doğumdan sonra hemen büsbüyük açtıkları kocaman ve fantastik gagalarıyla boğazlarının

arkasını göstererek açgözlü gibi tıslayan bu canavarların, çelimsiz ve çıplak kambur sırtları olan bu kertenkelelerin müstakbel tavuskuşlarına, sülünlere, keklikler ya da tepeli akbabalara dönüşeceğini beklemek çok zordu. Sepetlerdeki pamukların üstüne yerleştirilen bu ejder kuluçkalar, ince boyunlarının üzerindeki gözbebekleri aklaşmış, kör gözlü başlarını kaldırarak dilsiz boğazlarıyla sessiz sessiz gıdaklamaya başladılar. Yeşil, keçe bir önlük giyen babam, kaktüs serasındaki bir bahçıvan gibi rafları dolaşıp, nabızları atan bu kör kabarcıkları, dış dünyaya yalnızca yiyecek gözüyle bakan bu aciz mideleri, körü körüne ışığa doğru çıkan hayatın üstündeki bu filizleri hiç yoktan canlandırıyordu. Birkaç hafta sonra, bu kör madde tomurcukları çatlayarak açıldığında odalar, yeni sakinlerinin harikulade cıvıltıları ve hoş ötüşmeleriyle dolup taşmıştı. Kuşlar pencere pervazlarına, gardıropların köşelerine tünemiş, sarkan lambaların metal kıvrımları ve ince dallarının arasında birbirlerine iyice sokulmuşlardı.

Babam kuşbilimle ilgili kalın kitaplarına dalmış, oradaki renkli resimleri incelerken bu tüylü hayaletler sayfalardan çıkıp odayı renklerle, kırmızı benekler, safir, bakır ve gümüş şeritlerle dolduruyor gibiydi. Beslenme zamanında yerde rengarenk, inişli çıkışlı bir yatağa, canlı bir halıya dönüşür, bir yabancının araya girmesiyle dağılarak parçalara ayrılıp havada uçar, sonunda tavanların altında yüksekçe bir yere tünerlerdi. Özellikle kırışık ve pütür pütür yüzlü, boynunda tüy olmayan devasa bir kuşu, tepeli bir akbabayı hatırlıyorum. Sıska bir derviş, Budist bir rahipti sanki. O mükemmel türünün katı törenlerinin yönlendirdiği davranışlarında vakur

bir ağırbaşlılık vardı. Kendini asil yalnızlığının düşünceleriyle tamamen baş başa bırakması için gözünün kenarlarını çekerek gözbebeklerini beyaz bir perdeyle kapatırdı. Hiç eskimeyen Mısır putları gibi heykelsi ve hareketsiz bir vaziyette babamın karşısında otururken bu taş haliyle babamın ağabeyi gibi görünürdü. Vücutları ve kasları aynı maddeden yapılmıştı sanki. İkisinde de aynı sertlik, aynı kırışık cilt vardı. Kuru, kemikli yüzleriyle, nasırlı, derin göz yuvaları da aynıydı. Eklemleri kuvvetli olan elleri bile aynıydı. Babamın yuvarlak tırnaklı uzun, kalın elleri, akbabanın pençelerinde dengini buluyordu. Uyuyan akbabaya baktığımda bir mumyanın, babamın kurumuş ve ufalmış mumyasının yanındaymış gibi hissediyor, bu fikre katlanamıyordum. Bu konuyu hiç konuşmamamıza rağmen annemin bile bu tuhaf benzerliği fark ettiğine inanıyorum. Akbabanın babamın oturağını kullanması da önemli bir noktaydı.

Yumurtadan çıkan pek çok yeni türle yetinmeyen babam tavanarasında kuşları çiftleştirmeye başladı. Çöpçatanlar yolladı. Şevkli, çekici kuşları çatının altındaki deliklere ve çatlaklara bağladı. Çok geçmeden evimizin çatısı, çift çıkıntılı büyük tahta çatımız, gerçek bir kuş yurduna, tüm tüylü yaratıkların çok uzaklardan uçup geldiği Nuh'un gemisine döndü. Kuş cennetinin tasfiyesinden çok sonra bile bu gelenek kuşlar dünyasında varlığını inatla sürdürdü. Bahar göçleri boyunca turna, pelikan, tavuskuşu ve diğer muhtelif kuş sürüleri çatımızı kuşatırdı. Ama kısa bir saltanattan sonra tüm proje, hazin bir hâl aldı.

Kısa bir süre sonra babamı, evin üst katında depo

olarak kullanılan iki odaya taşımak zorunda kaldık. Şafak sökerken oradan gelen kuş seslerinin karışık cıvıltılarını duyabiliyorduk. Tavanarasındaki eğimli duvarların altında kalan bölgedeki yankıların da yardımıyla bu odaların tahta duvarları, uğultular, kanat çırpmalar, ötüşmeler, agulamalar ve çiftleşme sesleriyle çınlardı. Birkaç hafta, gözden kaybolmuştu babam. Aşağı kata, eve çok az iniyordu. İndiğindeyse onun ufaldığını, kısalıp zayıfladığını fark ediyorduk. Kimi zaman kim olduğunu unutarak masadaki sandalyesinden kalkıyor, kollarını kanat gibi sallıyor ve gözleri buğulanarak uzun ve bitkin bir kuş sesi çıkarıyordu. Sonra bu yaptığından utanıyor, bizimle birlikte gülerek tüm olayı bir şakaya dönüştürmeye çalışıyordu.

Bahar temizliği sırasında bir gün Adela, babamın kuş krallığında ansızın beliriverdi. Kapı eşiğinde durup yerleri, masaları ve sandalyeleri kaplayan hayvan pislikleri ve odayı dolduran iğrenç koku yüzünden ellerini ovuşturdu. Hiç tereddüt etmeden hızla pencereyi açtı ve uzun bir süpürge yardımıyla tüm kuş sürüsünü harekete geçirdi. Acımasız bir tüy ve kanat bulutundan çığlıklar yükseldi. Adela'ysa değneğinin kasırgasıyla korunan öfkeli bir baküs perisi gibi ölüm dansına başladı. Telaşla kollarını çırpan babam, tüylü kuşlarıyla birlikte havalanmaya çalıştı. Sonunda Adela, savaş alanında şimdi endişeli ve ürkek bir ifadeyle yenilgiyi kabul etmeye hazır babamın yanında yorgun ve nefessiz kalıncaya dek kanatlı sürü epeyi azalmıştı.

Az sonra babam merdivenlerden aşağı indi. Tahtını ve krallığını kaybedip sürgüne gönderilmiş bir kral, umudunu kaybetmiş bir adamdı şimdi.

terzi mankenleri

Kuş vakası, iflah olmaz bir oyuncu ve hayal mimarı olan babamın kıraç ve boş kışın siperlerine, hendeklerine karşı verdiği son renkli ve görkemli fantezi saldırısıydı. Şehri boğan esas sıkıntıya ve dipsizliğe karşı bir başına savaşan bu yalnız kahramanı ancak şimdi anlıyorum. İnsanların en tuhafı, hiç kimseden destek almadan hatta biz bile farkına varmadan şiirlerin kaybolmuş davalarını savunuyordu. Oluklarının içine boşaltılan boş saatlerin kepeğinin, çeşit çeşit renk ve kokularıyla Doğu baharatları olarak çıktığı büyülü bir değirmen gibiydi. Fakat bu metafizik hokkabazın gösterişli şovmenliğine alıştığımızdan bizi boş gün ve gecelerin bezginliğinden kurtaran bu tesirli büyüsünün değerini hafife alıyorduk.

Adela, düşüncesiz ve gaddar yıkıcılığından ötürü azarlanmamıştı. Aksine babamın coşkunluğunun frenlenmesinden rezil bir haz, utanılacak bir memnuniyet duymuştuk. Başlarda sonuna kadar bunun tadını çıkarmışsak da sonradan döneklik edip hepimiz bunun sorumluluğunu reddetmiştik. Kendisine semavi güçlerin emirlerini ve görevlerini yüklediğimiz muzaffer Adela'yı da bu ihanetimizle gizliden gizliye onaylıyorduk belki. Hepimizin ihanetine uğrayan babam, tüm şanını, şöhretini bir kenara bırakıp savaşmadan sahneden

çekildi. Kılıcını kınından bile çıkarmadan, eski tantana krallığını düşmanına teslim etti. Koridorun sonundaki boş odaya çekilip, kendini orada yalnızlığa mahkûm ederek gönüllü bir sürgüne gitti.

Unuttuk onu.

Şehrin matemli griliği, şafağın koyu telaşıyla ve hızla etrafa yayılarak uzun kış gecelerinin kaba postuna dönüşen alacakaranlıkla pencereden süzülerek dört bir yandan kuşattı bizi. Önceki günlerde keyifleri yerinde olan ve kuşların bin bir renkli uçuşlarına erişebilen odalardaki duvar kâğıtları kendi üzerlerine kapanıp acı monologların sıradanlığına dalarak sertleştiler.

Avizeler, yaşlı devedikenleri gibi solarak kararddı. Artık ne zaman biri loş odada el yordamıyla yönünü bulmaya çalışsa şıngırdayan cam sarkıntılarıyla kederli ve huysuz huysuz sarkarlardı yukarıdan. Adela'nın tüm şamdanlara renkli mumlar koyması boşunaydı. Bu sarkan ağaçları son zamanlarda canlandıran şatafatlı aydınlığın silik bir yansıması ve zayıf bir kopyası olmaktan öteye geçemiyorlardı bunlar. Ah, ne güzel cıvıltılardı onlar! Hızlı ve masalsı uçuşlar havayı bölerek büyülü kart destelerine dönüştürürdü. Gök mavisi, tavuskuşu, papağan yeşili ve metalik kıvılcımlardan kalın benekler havada uçuşur, çizgiler çizerek savrulurlardı. Uçuşmalar bittikten çok sonra bile renkli yelpazeler titrek havada asılı kalırdı. Şimdi bile griliğin derinliklerinde parlaklık yankıları ve hatıraları saklıydı. Ama kimse onları yakalayamıyor, hiçbir klarnet sesi bu sıkıntılı havayı dağıtamıyordu.

O haftalar tuhaf bir uyuşuklukla geçip gitti.

Yataklar günlerce düzeltilmedi. Buruşuk nevresim-

lerle tepeye yığıldı. Rüyaların ağırlığıyla düzenleri bozuldu. Bu halleriyle, karanlık, yıldızsız bir Venedik'in küf kokan karışık labirentlerinde süzülmeyi bekleyen derin tekneler gibi duruyorlardı. Şafağın soğuğunda bize kahve getirirdi Adela. Pek çok kez siyah pencere camlarına yansıyan tek bir mum ışığında, soğuk odalarda tembel tembel giyinmeye başlardık. Sabahları, amaçsız bir koşuşturmacayla ve dipsiz çekmecelerle dolaplardaki uzun arayışlarla dolu geçerdi. Adela'nın terlik tıkırtıları, evin her köşesinden duyulurdu. Tezgâhtarlar fenerleri yakıp annemin verdiği büyük dükkân anahtarlarını alıp koyu ve girdaplı karanlığa çıkarlardı. Annem ne giyeceğine bir türlü karar veremezdi. Şamdanlardaki mumlar yanarak küçülürdü. Adela ya uzaktaki odalardan birine ya da çamaşırları astığı tavanarasına giderek kaybolur, ona seslendiğimizi duymazdı. Yeni yakılan sobadaki kirli ve kara ateş, baca boğazında biriken soğuk ve parlak kurumu yalardı. Mum söner, odayı karanlığa boğardı. Masa örtüsünün üstündeki kahvaltı artıkları arasına uzattığımız başımızla, yarı giyinmiş vaziyette uyuyakalırdık. Karanlığın yumuşak kucağına yüzü koyun uzanıp onun düzenli soluklarıyla yıldızsız hiçliğin içinde süzülürdük. Adela'nın ortalığı toplarken çıkardığı gürültüyle uyanırdık. Annemin giyim kuşamıyla işi hiç bitmezdi. Daha saçını bile yapamadan tezgâhtarlar öğle yemeği için geri dönerlerdi. Pazar yerindeki yarı aydınlık, altın bir duman rengine dönüşürdü. Bir an için bu duman renkli baldan, bu mat kehribardan dünyanın en güzel ikindisi çıkacak gibi görünürdü. Fakat bu mutlu an geçip giderdi. Şafaktaki alaşım, günün bitmek üzere olan şişmiş mayalanmasını bozarak yerini

yeniden aciz griliğe bırakırdı. Tekrar masanın etrafında toplandık. Tezgâhtarlar soğuktan kıpkırmızı kesilmiş ellerini ovuşturdular. Sohbetlerinin yavanlığı olgun bir günü aniden ortaya çıkardı. Gri ve boş bir sah gününü... Geleneklerin sürdürülmediği, isimsiz, karaktersiz bir günü... Balık burcunun simgesi gibi jöle içinde yan yana, birinin başı ötekinin kuyruğuna denk gelecek şekilde uzanan, içlerinde günün armasını, isimsiz Salı'nın takvimdeki işaretini fark ettiğimiz iki büyük balıktan oluşan yemeğimiz masada belirince o gün, sonunda bir anlam kazandığı için şükran duyarak onu çabucak aramızda paylaştık.

Tezgâhtarlar, takvimde kayıtlı kutsal bir güne uygun olarak büyük bir ciddiyet ve nezaketle yemeklerini yediler. Biber kokusu odayı doldurdu. Sessizce haftanın diğer günlerindeki simgeleri düşünerek tabaklarında kalan jöleyi ekmek parçalarıyla sıyırıp tabaklarda pişerken gözleri çıkarılmış balık kafalarından başka hiçbir şey kalmadığında hepimiz, toplu bir çabayla günü fethettiğimizi ve geriye bir şeyin kalıp kalmamasının hiç de önemli olmadığını hissettik.

Günün geri kalanında Adela, artık onun insafına kalmış işleri çabucak bitirdi. Annem kanepede uyurken, havanın kararmasına kalan birkaç saati de tencere tıkırtılarının ve sıçrayan su seslerinin arasında çalışarak geçirdi. Bu sırada yemek odasındaki sahne de akşama hazırlanıyordu. Terzi kadınlar, Polda ve Pauline iş malzemeleriyle oraya yayılmışlardı. Sırtlarında sessiz ve hareketsiz bir kadınla odaya girmişlerdi. Baş yerine siyah, tahta bir yumru taşıyan kalafat ve ketenden bir kadın. Ama kapıyla sobanın arasındaki köşede dikildiğinde bu sessiz

kadın, konu öğretmeni olmuştu. Köşesinde hareketsizce dururken kadınların beyaz teyel ipiyle işaretlenmiş elbisenin parçalarını eklemek için önünde diz çökerek yaklaşmalarını ve flört etmelerini yukarıdan izliyordu. Memnun etmesi çok güç olan bu sessiz putun önünde dikkatle ve sabırla çalışıyorlardı. Bu gaddar Tanrı, ancak bir kadın tanrının olabileceği kadar acımasızdı ve onları tekrar tekrar çalıştırıp duruyordu. İpi çözülmüş seyyar tahta çıkrıklar gibi uzun, ince kadınlar da hünerli parmaklarıyla ipek yığınlarını işlediler, gürültücü makaslarla renkli kumaş toplarını kestiler ve etraflarında yaygaracı ve hovarda iki papağanın dağıttığı saman tozu ve ekin anızları gibi kesik parçalar, rengârenk kumaşlar ve kırpıntılardan bir tepe yükselirken ucuz rugan ayakkabıların içindeki ayaklarıyla pedalına basarak dikiş makinesini çalıştırdılar. Makasların kıvrımlı ağızları, o egzotik kuşların gagaları gibi tıkırdayarak açılıyordu.

Kadınlar, depoda olası bir karnavalın çöpleri arasında henüz tamamlanmamış harika bir balo kıyafetini bitirmek için malzemelerin parlak parçalarına basarak dikkatsizce yürüyorlardı. Ayaklarını, yerdeki kırpıntılardan kurtardılar. Aynaya bakan gözlerinin içi, gergin gergin gülümsüyordu. Kalpleri, parmaklarının hızlı büyüsü, masanın üstünde kalan sıkıcı elbiseye değil, tüm şehri boğabilecekleri masalsı renkli bir kar fırtınasıyla binlerce bölük pörçük parçaya, küçük ve kaygan kırpıntıya dokunuyordu.

Birden bir sıcak bastı. Pencereyi açarak yalnızlıklarının getirdiği düş kırıklığını yendiler. Yeni yüzler görmeye açlardı. En azından cama bastırılmış adsız bir yüz görselerdi... Kızarmış yanaklarını perdeleri uçuş-

turan kış gecesinin havasıyla serinleterek birbirlerine karşı nefret ve rekabetle dolu ateşli göğüslerini açtılar. Gecenin karanlık esintilerinin her an pencereden içeri getirebileceği bir Pierrot için kavga etmeye hazırlardı. Ah! Gerçeklikten ne kadar az şey bekliyorlardı. İçlerinde her şeyleri vardı. İçleri her şeyle tıka basa dolmuştu. Ah! Pierrot'nun tozu bile onları memnun etmeye yetecekti. İyice prova ettikleri rollerine girmelerinin işareti, harekete geçmek için özlemle beklenen o kelime, onları öylesine mutlu edecekti ki gözyaşları yanaklarından süzülürken en azından dudaklarında birikerek bir gecede okunup bitirilen romanlar gibi onları şiddetle heyecanlandıran tatlı ve berbat bir acıyla dolu mısraları dile getirebileceklerdi.

Adela'nın yokluğunu fırsat bilerek her gece evde yaptığı gezintilerinden birinde babam, işte böyle sessiz bir dikiş seansına rastladı. Bir anlığına elindeki lambayla bitişikteki odanın karanlık kapısında durdu. Sahnedeki bu hararetli çalışmaya ve kızların pudra, kırmızı kâğıt mendil ve afyon senteziyle kızarmış yüzlerine bayılmıştı. Sallanan perdelerde hayat bulan kış gecesi de bu sahneye önemli bir arka fon oluşturuyordu. Gözlüklerini takarak hızlıca kadınların yanına gitti. Elindeki lambanın ışığını üstlerine tutarak etraflarında iki tur yürüdü. Açık kapıdan gelen hava akımıyla perdeler havalandı. Kadınlar kalçalarını kıvırarak kendilerine hayranlık duyulmasını sağladı. Gözlerindeki farlar, ayakkabılarının parlak derisi gibi ışıldıyordu. Rüzgârla havalanan eteklerinin altından çoraplarının tokası görünüyordu. Yerdeki kırpıntılar, fareler gibi karanlık odanın yarı açık kapısına doğru koşuşturuyordu. Babamsa kalpleri ağız-

larında atan bu kadınları dikkatle süzüyor, yavaş yavaş mırıldanıyordu: "Kuş türü... Yanılmıyorsam, ya tırmanıcı Scansores ya da papağan Psittacus... çok ilginç, gerçekten çok ilginç."

Bu tesadüfi karşılaşma, bütün bir buluşmalar serisinin başlangıcıydı. Buluşmalarda babam, tuhaf kişiliğinin cazibesiyle iki genç kadını da etkilemeyi başarmıştı. Kadınların boş geçen akşamlarını dolduran esprili ve hoş sohbetinin karşılığında kadınlar da bu heyecanlı kuş bilimcinin, kendi zayıf ve normal ufaklıktaki beden yapılarını incelemesine izin verdiler. Bu incelemeyi, muhabbet devam ederken bu araştırmaların en tehlikeli yanlarının bile tamamen açıklanacağını garanti eden bir ciddiyet ve nezaketle yürüttü babam. Pauline'nin çorabını dizinden aşağı indirip mest olmuş gözlerle eklemin o belirgin ve heybetli yapısını incelerken şöyle dedi:

"Siz hanımların seçtiği varlık biçimi ne kadar da zevkli ve keyifli. Sizin yaşamlarınızla ortaya çıkan gerçek, ne kadar da güzel ve basit. Ve nasıl bir maharet ve hassasiyetle işinizi yapıyorsunuz. Yaratıcıya duyduğum saygıyı bir kenara bırakarak yaradılışa bir eleştiri getirecek olsam, 'Daha az madde, daha çok biçim!' derdim. Ah! İçindekilerin bir kısmını kaybetse ne kadar rahatlardı dünya. Nefes alış verişlerde daha bir ağırbaşlılık, iddialarda daha bir ciddiyet olurdu, Mr. Demiurgos. Ve dünya çok daha mükemmel bir yer olurdu!" Elleri Pauline'in beyaz çorabını sıkıştığı konç hapishanesinden kurtarırken böyle haykırdı babam.

Bu sırada yemek odasının açık kapısında elindeki yemek tepsisiyle Adela belirdi. O büyük savaştan sonra iki düşman güç ilk kez şimdi karşılaşıyordu. Buna tanıklık

eden herkes, bir an için berbat bir korku hissetti. Zaten feci bir şekilde sınanan bu adamın daha da aşağılanmasını seyretmek hiç de kolay olmayacaktı. Babam çok rahatsız olarak dizleri üzerinde doğruldu. Ardı ardına gelen utanç dalgalarıyla yüzü kıpkırmızı kesildi. Ama Adela, beklenmedik bir şekilde duruma hazırlanmış olduğunu fark etti. Yüzünde bir gülümsemeyle babama doğru gidip burnuna bir fiske attı. Polda ve Pauline de ellerini çırpıp ayaklarını yere vurarak babamın kollarına girdiler ve masanın etrafında onunla dans etmeye başladılar. Böylece, kızların iyi niyeti sayesinde kara bulutlar dağılarak yerini eğlenceye bıraktı.

Küçük ve masum seyircilerinin çekiciliğinden ilham alan babamın kış başında, sonraki haftalarda verdiği en ilginç ve en tuhaf bir dizi dersin başlangıcıydı bu.

Bu tuhaf adam sayesinde her şeyin nasıl eskiden olduğu gibi kendi varlık çatısına döndüğü, güzel görüntülerinin metafizik çekirdeklerinden nasıl yeniden oluştuğu, ona bir noktada ihanet etmek ve bizim kısaca Büyük Sapkınlıklar Bölgesi diyeceğimiz belirsiz, tehlikeli ve şüpheli bölgelere dönmek için ilk düşünceye nasıl geri döndüğü de anlatılmaya değer. Sapkınımız, her şeyi kendi tehlikeli cazibesiyle etkileyerek hipnotizmacı gibi yürüyordu. Pauline'e onun kurbanı mı demeliyim acaba? O günlerde onun öğrencisi ve müridi olmuştu. Aynı zamanda deneylerinde kullandığı bir denekti de.

Sonra gerekli özeni göstererek ve kimseyi kırmadan babama aylarca hükmeden ve bu sırada tüm eylemlerine teşvik eden bu sapkın öğretiyi açıklamaya girişeceğim.

terzi mankenleri üzerine tez ya da ikinci yaradılış kitabı

"Demiurgos'un," dedi babam, "yaradılış için tüm ruhların ayrıcalığı olan yaradılış tekeli yoktur. Maddeye sonsuz bir doğurganlık, tükenmez bir canlılık ve aynı zamanda bizi de yaratmaya çağıran baştan çıkarıcı bir kışkırtma gücü verilmiştir. Maddenin derinlerinde silik bir gülümseme şekillenir, gerilimler oluşur, biçim girişimleri ortaya çıkar. Boylu boyunca yavan titreşimler gönderen sonsuz olasılıkla maddenin tümünde nabız atmaya başlar. Ruhun hayat veren nefesini bekleyen madde, artık sonsuza dek hareketlenir. Kendi içinde körü körüne hayalini kurduğu binlerce tatlı, yumuşak ve yuvarlak şekille bizi baştan çıkarır.

Tüm girişkenliklerden yoksun, hoşgörüyle kabullenen, bir kadın gibi uysal, her dürtüye boyun eğen madde, artık çeşit çeşit şarlatana ve amatöre açık kanunsuz bir bölge, suistimallerin ve Demiurgos'unkilere benzer şüpheli dalaverelerin ülkesidir. Madde, evrendeki en pasif ve en savunmasız özdür. Herkes onu bir kalıba dökerek şekillendirebilir. O da herkese itaat eder. Maddeyi düzenlemek için tüm çabalar gelip geçicidir. Eski haline dönmesi ve bozulması oldukça kolaydır. Yaşamı başka ve yeni biçimlere sokmanın hiçbir şeytani yanı

yoktur. Adam öldürmek günah değildir. Bazen, artık eğlenceli olmayan dirençli ve katılaşmış varlık biçimlerine uygulanan gerekli bir şiddettir. Önemli ve büyüleyici bir deney için yapılırsa övülmeye değer bir harekete bile dönüşebilir. İşte bu da yeni bir sadizm müdafaasının başlangıç noktasıdır."

Babam bu sıradışı madde meselesini öve öve bitiremezdi. Hiçbir zaman bunu anlatmaktan bıkmadı.

"Ölü bir madde yoktur," diye öğretmişti babam bize. "Cansızlık, ardında bilinmeyen yaşam biçimlerini saklayan bir maskedir yalnızca. Bu biçimler sonsuz sayıdadırlar. Dereceleri ve nüansları da sınırsızdır. Demiurgos'un elinde önemli ve ilginç yaratıcı formüller vardı. Bu sayede kendi imkânlarıyla kendilerini yenileyebilen pek çok türü yarattı. Bu formüllerin yeniden kullanılıp kullanılmayacağını kimse bilmiyor. Ama bu gereksiz olurdu. Zira yaradılışın klasik metotlarının artık sonsuza dek erişilemez olduğu ortaya çıkmış olsa bile yine de geride birtakım yasa dışı yöntemler, sonsuz sayıda sapkın ve cani yöntem kalacaktır."

Babam, evrenin genel yaradılış ilkelerinden yola çıkıp kendi özel ilgi alanlarının sınırlı dünyasına girdiğinde sesi alçalarak etkileyici bir fısıltıya dönüştü. Dersler de takip edilmesi daha zor ve karmaşık bir hâle geldi. Ulaştığı çıkarımlarsa daha şüpheli ve tehlikeli olmaya başladı. Mimikleri gizemli bir ciddiyet kazandı. Yüzüne tuhaf, sinsi bir bakış gelirken bir gözünü yarı kapatıp iki parmağını da alnına koydu. En uzak köşeye ulaşarak dinleyicileri geri çekip duvara yaslayan ve onları gıdıklayıp sonunda da bir kavrama kahkahası, uzlaşma ve kabullenme kahkahası, aslında imtiyazların

gözle görülür işaretinin ışıltıları saçılana kadar en içten ve en özel kaynağı olan alaycı ifadesinin ihlal ettiği bu bakışlarla dinleyicileri şaşkına çevirdi.

Kızlar kıpırdamadan oturdular. Ampul islendi. Dikiş makinesinin iğnesinin altındaki malzeme parçası, epeyce önce kayıp yere düşmüştü ve makine yalnızca pencerenin dışındaki kış karanlığının balyasından çıkan siyah, yıldızsız elbiseyi dikerek boş boş çalışıyordu.

"Demiurgos'un emsalsiz mükemmelliyetinin korkusuyla çok uzun zaman yaşadık," dedi babam. "Onun yaradılışının mükemmelliyeti, çok uzun zamandır bizi engelleyip kendi yaratıcı içgüdümüzü durduruyor. Onunla rekabet etmek istemiyoruz. Onu taklit etmek gibi bir hırsımız da yok. Biz, kendi alçak dünyamızda yaratıcı olmak istiyoruz. Yaratma önceliğine sahip olmak istiyoruz. Yaratıcı zevkler tatmak istiyoruz. Tek bir kelimeyle Demiurgy'yi, yani yaratıcılığı istiyoruz." Babamın bu talepleri kimin adına duyurduğunu bilmiyorum. Hangi topluluk veya kurumun, cemaat ya da mezhebin onu sadakatle desteklediğini ve onun laflarına gerekli ciddiyeti gösterdiğini de bilmiyorum. Bize gelince biz Demiurgos'a ait bu özellikleri istemiyor, babamla aynı arzuları paylaşmıyorduk.

Fakat bu arada babam çağımıza tamamen ters düşen bu ikinci yaratıcılık programını, yaratıkların ikinci yaradılışlarının tanımını geliştirdi.

"Bizim," dedi babam, "uzun süren yaratılışlarla ve uzun vadeli varlıklarla işimiz yok. Pek çok ciltlik romantik maceralarda bizim yaratıklarımız kahraman olmayacak. Rolleri kısa ve öz olacak. Kişiliklerinin geçmişi olmayacak. Arada bir sadece bir mimik veya tek

bir söz için onları hayata getirmeye çabalayacağız. Açık yüreklilikle kabul ediyoruz: İşçiliğin sağlam veya dayanıklı olacağını iddia etmiyoruz. Yaratıklarımız sadece bir amaca hizmet etmek için gelip geçici olacaklardır. İnsan olacaklarsa onlara tek bir biçim vereceğiz. Örneğin; tek bir el, tek bir bacak... Görevleri gereği ihtiyaç duyacakları tek bir uzvu vereceğiz. Diğer gereksiz bacakla uğraşmak fazlaca titizlik etmek olurdu. Sırtları ketenden veya daha basiti badanadan yapılabilir. Her mimik için farklı bir aktör! Bu gururlu slogan bizim amacımız olacak. Her hareket ve her kelime için farklı bir insanı hayata getireceğiz. Bizim isteğimiz bu yönde. Dünya da bizim keyfimize göre dönecek. Demiurgos, görkemli, mükemmel ve karmaşık nesnelere âşıktı. Bizim önceliğimiz çöp olacak. Biz, ucuzluk, eski püskülük ve nesnenin değersizliğiyle mest olup kendimizden geçiyoruz."

"Anlayabiliyor musunuz?" diye sordu babam. "Renkli kumaşlar, kartonpiyerler, kireçler, kalafatlar ve tozlara duyulan o arzunun ve zayıflığın derin manasını kavrayabiliyor musunuz?" Yüzündeki acıklı gülümsemeyle devam etti: "Bu, bizim maddeye, yumuşak veya gözenekli olmasına ya da onun yegâne gizemli ahengine duyduğumuz aşkın kanıtıdır. Demiurgos, o büyük usta ve sanatçı, maddeyi görünmez yaptı. Yaşam yüzeyinin altında onu yok etti. Bizse, aksine onun gıcırtılarını, direnişlerini, biçimsizliğini seviyoruz. Her mimiğin, her hareketin ardında onun durağanlığını, büyük çabasını ve ayı gibi hantal oluşunu görmekten hoşlanıyoruz."

Kızlar, donmuş gözlerle hareketsizce oturuyorlardı. Yüzleri uzundu ve dinleyip durmaktan aptallaşmıştı.

Yanakları da kızarmıştı. Kendilerinin birinci mi yoksa ikinci mi Yaradılış'a ait olduklarına karar vermek oldukça güç olurdu.

"Özetle," diye sözlerini bitirdi babam, "insanı ikinci kez yaratmak istiyoruz. Bir terzi mankeni biçimi ve suretinde."

Bütünlüğün bozulmaması için dersin bir yerinde olan ve bizim pek önemsemediğimiz silik, küçük bir olayı anlatmamız gerekecek. Tamamen mantıksız ve olay dizisinde anlaşılmaz olan bu vaka, sebebi ve sonucu olmayan işlevini kaybetmiş bir otomatiklik, cansız nesnelerin kininin psikoloji alanına taşınmasına bir örnek olarak açıklanabilir belki de. Okuyucuya tıpkı bizim gibi bu durumun üzerinde durmamasını tavsiye ediyoruz. İşte olanlar:

Babam "manken" kelimesini söyler söylemez Adela saatine baktı ve Polda'yla manalı manalı bakıştılar. Sonra üstünden kalkmadan sandalyesini öne alıp elbisesini sıyırarak siyah ipek çorap içindeki ayağını ortaya çıkardı. Ardından da onu yılan başı gibi dimdik uzattı.

O sahne boyunca böyle dimdik oturdu. Koca koca gözleri, afyonun etkisiyle parlıyor, Polda ve Pauline yanında otururken cıvıldıyordu. Üçü birden kocaman açtıkları gözleriyle babama baktı. Babam gergin gergin öksürdü, sustu ve aniden yüzü kıpkırmızı kesildi. Az önce etkileyici ve coşkulu olan yüzündeki çizgiler bir anda dondu ve ifadesine bir ağırbaşlılık geldi.

Babam –heyecan bulutlarından yeni yeni sıyrılıp ayakları yere basmaya başlayan yaratıcı sapkın– birden yere yığılıp iki büklüm oldu. Yerine başka biri mi geçmişti yoksa? Bu başka adam şimdi kederli gözlerle taş

kesilerek alı al moru mor bir vaziyette oturuyordu. Polda ona doğru gidip üzerine eğildi. Hafifçe sırtına vurarak nazik ve yüreklendirici bir tonda konuşmaya başladı: "Jacob mantıklı olmalı. Jacob itaat etmeli. Jacob inat etmemeli. Lütfen Jacob... Lütfen..."

Adela'nın uzanmış terliği hafifçe titreyerek yılan dili gibi parladı. Babam yere bakarak ağır ağır doğruldu. Robot gibi bir adımını ileri atıp ardından dizleri üzerine düştü. Odanın sessizliğinde lambanın yuhalar gibi ıslıkları duyuldu. Anlamlı bakışlar, duvar kâğıdındaki çalılıklarda, havada yüzen zehirli dillerin fısıltılarında ve düşünce zikzaklarında bir aşağı bir yukarı geziniyordu.

terzi mankenleri üzerine tez, devamı

Ertesi akşam babam, karanlık ve karmaşık konusuna yenilenmiş bir ilgi duyarak eski haline döndü. Derin hatları olan yüzündeki her kırışık, inanılmaz bir kurnazlığı ortaya çıkarıyordu. Her deri katında hiciv tabakasının bir füzesi saklıydı. Fakat bazen ilham kırışık sarmallarını genişletiyor, korkunç bir şekilde şişen kırışıklıklar kış gecesinin derinliklerinde sessiz sarmallara batıyorlardı.

"Balmumu müzesindeki heykeller," diye söze başladı, "ve hatta mankenlerin fuar yerlerindeki parodileri bile hafife alınmamalı. Madde hiçbir zaman şaka yapmaz: O hep trajik bir ciddiyetle doludur. Kim maddeyle oynayabileceğini, onu şakadan şekillendirebileceğini ve şakanın dâhil olup onu kader gibi kemirmeyeceğini düşünmeye cesaret eder? Onun neden neyse o olarak kalmasını, neden parodiden başka bir şey olmayan ve zoraki verilmiş bu biçimde kalması gerektiğini bilmeyen mankenin maddesine yontulan donuk, mahpus ıstırabı ve acıyı hayal edebiliyor musunuz? Şeklin, ifadenin, oyunun, aciz bir gövdeye yüklenerek onu kendi zorba ve despotik ruhu gibi yöneten yapay tiranlığın gücünü anlıyor musunuz? Keten ve kalafattan yapılmış

bir başa kızgın bir ifade verip onu bir zamanlar içine giren gerilim ve sarsıntıyla ve hiçbir çıkışı olmayan kör bir öfkeyle öylece bırakıyorsunuz. Kalabalık bu komediye gülüyor. Ne olduğunu, niçin olduğunu, kendine sonsuza dek yüklenen bu şeyi hareketin nerede yönetebileceğini bilmeyen mahkûm edilmiş ve işkence görmüş maddenin ıstırabını gördüğünüzde kendi kaderinize ağlayın hanımlar!"

"Kalabalık gülüyor. O kahkahaların komik ve Demiurgos'u andıran zalimliğini, bu korkunç sadizmi anlıyor musunuz? Aslında kendisine korkunç bir yanlış yapılan ezilmiş maddenin ıstırabını gördüğümüzde kendi kaderimize ağlamalıyız hanımlar! Bu yüzdendir kendilerini yaratıcıyı korumaya adayan o aptal ve neşeli golemlerin ve komik görünen ekşimiş suratlarıyla trajik bir biçimde kara kara düşünen tüm kuklaların korkunç üzüntüsü."

"Avusturya İmparatoriçesi Elizabeth'in katili anarşist Luccheni'ye bir bakın! Sırbistan'ın zalim ve mutsuz kraliçesi Draga'ya, kötü mastürbasyon alışkanlığıyla mahvolan köklü ailesinin umudu ve gururu, o dahi gence bakın! Ah, o isimlerden ve tüm o gösterişlerden geriye ne kaldığına bir bakın! Ne büyük bir ironi!"

"Balmumu heykellerinde kraliçe Draga'ya ait bir şey var mı? Bir benzerlik? Veya varlığının uzak bir gölgesi bile var mı? Fakat bu anımsatma, görkem ve isim bizi rahatlatarak bu talihsiz kişinin özünde ve kendi halinde ne olduğunu sormaktan alıkoyuyor. Ama yine de o da bir kimse olmalı. İsimsiz biri, tehditkâr ve mutsuz... Kendi tamamlanmamış halinde kraliçe Draga'yı hiç duymamış bir varlık..."

"Geceleri fuarda kapalı duran bu balmumu heykellerin korkunç inlemelerini hiç duydunuz mu? Kendi hapishanelerinin duvarlarını yumruklayan tahta veya porselen biçimlerin acıklı korosunu?"

Babamın karanlıkta bulup çıkardığı ve canlı gibi gördüğü imgeler onu korkutmuş, buruşan yüzünde kırışıklarla dolu bir sarmal belirmişti. Dibinde Tanrı'nm elçilerinden birinin korkunç gözünün parladığı büyük bir girdap gittikçe derinleşiyordu. Sakalı komik bir şekilde dikleşti. Benlerinde ve siğillerinde çıkan tüy öbekleri bile diken diken oldu. Babam kaskatı kesilerek alevlenen gözleriyle dikildi. Mekanizması bozulmuş bir makine gibi içindeki bir çatışmayla titreyerek sarsılıyordu.

Adela sandalyesinden kalkarak olacakları görmememiz için başımızı çevirmemizi istedi. Ardından ellerini beline dayayıp büyük bir kararlılıkla babama doğru ilerleyerek açıkça konuştu.

Diğer iki kadın gözlerini devirmiş, hareketsizce oturuyordu. Uyuşmuş gibi tuhaf bir hâlleri vardı...

terzi mankenleri üzerine tez, sonuç

Sonraki akşamlardan birinde babam dersine şöyle devam etti: "Terzi mankenleriyle ilgili konuşmamı yaparken o maddeleşmiş yanlış anlamalardan, yaygın ve kaba bir zevksizliğin meyveleri olan o acıklı parodilerden bahsetmek istememiştim aslında. Aklımda başka bir şey vardı."

Burada babam hayalini kurduğu evrim neslinin resmini gözlerimizin önüne sermeye başladı. Yalnızca yarı organik varlıkların türleri. Maddenin fantastik fermantasyonunun sonucu oluşan bir çeşit sahte bitki ve hayvan topluluğu.

Bunlar, sadece görünüşleriyle kabuklu deniz canlıları, omurgalılar ve kafadan bacaklılar gibi canlı yaratıklara benzeyen oluşumlardı. Aslında görüntü yanıltıcıydı. Onlar, iç yapısı olmayan biçimsiz yaratıklardı. Biçimlerin çoktan kabullendiği alışkanlıkları tekrarlayan, hafızayla donatılmış maddenin taklitçi eğiliminin ürünleriydi. Maddenin biçimsel kapsamı, bütünle sınırlıdır. Biçimlerin belli kontenjanı, varlığın çeşitli seviyelerinde sürekli yinelenir.

Hareket edebilen, uyarıcılara duyarlı ama yine de gerçek hayatın sınırları dışındaki bu yaratıklar, mutfak

tuzu çözeltilerine belli karmaşık koloit bileşikleri katarak oluşturulabilir. Bu koloitler birkaç gün sonra şekillenip hayvanların alt seviyelerdeki biçimlerine benzeyen madde biçimlerine girerler.

Bu şekilde oluşturulmuş yaratıklarda, metabolizma ve solunum işlemleri de gözlemlenebilir. Fakat yapılan kimyasal analizlerin sonucuna göre, ne albuminden ne de karbon bileşiklerinden izler taşırlar.

Bu ilkel biçimler, birçok varlık ve olayın ortaya çıkmasıyla doymuş eski evler; insan rüyalarının belli içerikleriyle zengin, tükenmiş atmosferler; anı, nostalji ve kısır sıkıntı toprağında bol bol bulunan çöp yığınları gibi bazı katı olarak belirlenmiş çevrelerde görülen sahte hayvanların ve bitkilerin ihtişamı ve şekil zenginliğiyle karşılaştırıldığında sıradan şeylerdi. Böyle bir toprakta bu sahte bitki örtüsü bolca ama kısa ömürlü olarak filizlenirdi. Birden ve görkemli bir biçimde ortaya çıkan, yalnızca solarak çürüyecek olan kısa ömürlü nesilleri meydana getirirlerdi.

Bu tür evlerde duvar kâğıtları, ritmin tüm durgularındaki aralıksız değişimlerden sıkılmış ve oldukça yıpranmış olmalıdır. Şüphesiz, uzak ve tehlikeli hülyalara da elverişli olacaklardır. Mobilyaların temeli, çürük, bozuk ve garip dürtülere açıktır: İşte o zaman bu hastalıklı, yorgun ve heba olmuş topraktaki renkli ve bol küfler gelişip, güzel bir döküntü gibi masalsı bir şekilde büyüyebilir."

"Şüphesiz hepinizin bildiği gibi," dedi babam, "eski evlerde arada bir varlıkları unutulan odalar vardır. Aylarca kapısı açılmayan bu odalar, eski duvarlar arasında ihmal edilerek solar. Ve böylece kendi içlerine kapanıp

tuğlalarla büyüyüp kaybolarak hepimizin hafızasındaki tek varlık iddialarını da kaybederler. Evde yaşayan insanlar bu odalara arka merdiven sahanlığından açılan kapıları o kadar uzun zamandır gözden kaçırmışlardır ki o kapılar artık duvarla birleşerek bütünleşmiştir. Bu kapılardan kalan tüm izler de çizgiler ve çatlaklarla dolu karmaşık ağlar içinde silinip gider."

"Bir keresinde kış sonuna doğru sabahın erken saatlerinde," diye devam etti babam, "aylarca ortalıkta görünmememden sonra işte böyle unutulmuş bir koridora girdim. Odaların görüntüsü beni hayrete düşürmüştü.

Yerdeki tüm çatlakların, tüm şeritlerin, tüm boşlukların arasından boz havayı göz kamaştıran yaprak oyası filigranlarıyla dolduran ince sürgünler fışkırmıştı: Yanıp sönen ışıklar ve fısıltılarla dolu bir sera ormanı, yanlış zamanda gelen keyifli bir bahardı gördüğüm. Yatağın etrafında, lambanın altında, gardıropların kenarlarında ince ağaç kümeleri yetişmişti. Bu ağaçlar, klorofil püskürterek ve tavandaki boyalı cennete saldırarak fosforlu taçlarını ve dantele benzer yaprak çeşmelerini yukarılara uzatıyorlardı. Hızlı çiçek açma sürecinde yaprakların arasında tomurcuklar gözünüzün önünde patlıyor, devasa beyaz ve pembe çiçekler açıyordu. Pembe selülozlarını gösterip taç yapraklarını açarak saçılan bu çiçekler hızlıca çürüyüp parçalanıyorlardı."

"Mutluydum," dedi babam. "Dalların ince çubuklarından renkli konfetiler gibi düşerken odayı yumuşak bir hışırtı ve hafif bir çıtırtıyla dolduran bu beklenmedik çiçeklenmeyi görmek beni sevindirmişti."

"Havadaki titreşimi, erken gelen bu çiçeklenmeye yol açan zengin havanın mayalanmasını, güzelce geliş-

mesini, odayı büyük pembe çiçek salkımlarının nadir ve tembel kar fırtınasıyla dolduran o masalsı zakkumların soluşunu görebiliyordum."

"Hava kararmadan," diye sözlerini bitiriyordu babam, "o görkemli çiçeklenmeden geriye tek bir iz bile kalmadı. Bu kısa görüntülerin tümü bir serap, yaşam benzerliği yaratan maddenin garip inandırma biçiminin bir örneğiydi."

Tuhaftır ama o gün babam pek bir canlıydı. Gözlerindeki muzip ve alaycı ifade canlı ve neşeliydi. Sonra birden ciddileşerek türlü türlü maddelerin alabileceği biçimlerin sonsuz çeşitliliğini yeniden analiz etti. Medyumların çağırdığı ruh gibi sorunlu ve şüpheli biçimler, beynin felaket sızıntıları olan sahte madde onu büyülüyordu. Bazı durumlarda bu madde kendinden geçen insanın ağzından tüm masaya yayılıp tüm odayı doldurarak bedenle ruh arasındaki sınır çizgisinde ruh hamuru gibi istikrarsız, oksijeni azalmış bir dokuya dönüşür.

"Kim bilir," dedi, "göğüslerin ve çabucak birbirine çivilenen masaların yapay olarak yaratılmış canları, çarmıha gerilmiş keresteler, zalim insan yaratıcılığının sessiz şehitleri gibi kaç tane acı çeken, sakat ve eksik yaşam formu var. Uyumsuz ve düşman tahta ırklarının korkunç doku nakilleri, onların birleşerek alçak bir kişiliğe bürünmesi.

O cilalı dokuda, bizim eski bilindik gardıroplarımızın bağları ve damarlarında eski acıların ne kadarı vardı? Onlardaki neredeyse düzleştirilmiş ve cilalanarak tanınmaz hâle getirilmiş eski çizgileri, gülümsemeleri ve bakışları kim fark edebilir ki?"

Bunu söylediğinde babamın yüzü, çözünerek dü-

şünceli bir kırışık ağına dönüştü. Tüm anıları planya makinesiyle dümdüz edilmiş budaklar ve damarlarla dolu eski bir keresteye benzemeye başladı. Bir an için babamın arada bir onu etkisi altına alan hissizliğe yakalandığını düşündük. Ama birden kendini toparladı ve konuşmaya devam etti:

"Eski, efsanevi kabileler ölülerini mumyalarlardı. Evlerinin duvarları, bu mumyalara hapsedilen gövde ve başlarla doluydu: Baba, oturma odasının bir köşesinde dururdu; merhum kadının doldurulmuş, bronz teni masanın altında bir kilim görevi görürdü. Kamarasında Malezyalı mumyacıların öldürülmüş karısının bedeninden yaptığı lambayı taşıyan bir kaptan biliyorum. Kadın başında devasa boynuzlar taşıyordu. Kamaranın sessizliğinde tavandaki yüz, boynuzlar arasında gerilerek göz kapaklarını hafifçe kaldırırdı: Yarı açık dudaklarında bir tükürük köpüğü parlardı. Bu köpük daha sonra fısıltıların en hafifiyle patlardı. Çatıdaki kalaslardan avize yerine sarkan ahtapotlar, kaplumbağalar ve kocaman yengeçler bu sessizlikte durmadan bacaklarını sallar, kıpırdamadan yürür, yürür, yürürlerdi."

Kim bilir hangi dernek fikirlerini karıştırıp onu yeni örnekler vermeye zorlamıştı da babamın yüzü aniden endişeli ve kederli bir ifade almıştı:

"Sizden saklayacak değilim ya," dedi kısık bir sesle. "Benim öz kardeşim, uzun ve amansız bir hastalık sonucu, yavaş yavaş bir tomar lastik boruya dönüştü. Zavallı kuzenim de kış gecelerinde bu talihsiz yaratığa bitip tükenmek bilmeyen ninniler söyleyerek gece gündüz demeden onu bir yastığın üzerinde taşımak zorunda kaldı. Bir lavman gerecinin lastik borusuna dönüşen

bir insandan daha acıklı bir şey olabilir mi? Ailesi için ne büyük bir hayal kırıklığı. Duyguları için ne büyük bir karmaşa. Ümit veren gençliğe bağlanmış umutların ne büyük bir hüsranı! Ama yine de zavallı kuzenimin sadık sevgisi, onu bu dönüşüm sırasında bile terk etmedi."

Sandalyesine yaslanan Polda, "Of. Lütfen, durun. Bunu daha fazla dinleyemeyeceğim!" diye sızlandı. "Sustur onu, Adela..."

Kadınlar ayağa kalktı. Adela, ellerini gıdıklayacakmış gibi uzatarak babama doğru gitti. Babam dengesini kaybederek hemen konuşmayı kesti. Korkuyla gerileyerek Adela'nın kıpırdayan parmaklarından kaçmaya başladı. Ama Adela parmaklarıyla onu tehdit ederek izledi. Adım adım odanın dışına götürdü onu. Pauline esneyerek gerindi. Polda'yla birbirlerine yaslanırlarken bakışıp gülümsediler.

nemrut

O yıl tüm ağustosumu günün birinde mutfağa çıkıp gelen harika bir köpekle oynayarak geçirdim. Tuhaf tuhaf mırlıyordu. Yuvarlak, henüz biçimlenmemiş, titrek başıyla bir köstebek gibi yeri eşeleyerek iki yana yayılan ağzı hâlâ süt kokan bir yavruydu. Tüyleri ipek gibi yumuşacıktı. Yeryüzünün en narin postu onunkiydi.

Onu gördüğüm andan itibaren bu can kırıntısı, benim verebileceğim tüm coşku ve hayranlığı kazandı.

Tanrıların sevgilisi hangi gökten düşmüştü de benim kalbime en güzel oyuncaklardan bile daha yakın olmuştu? Yaşlı ve hiçbir cazibesi olmayan gündelikçi bir kadının aklına, böylesine sevimli bir köpeği banliyödeki evinden bizim mutfağımıza getirmek gibi harika bir fikrin gelmiş olabileceğini kim düşünebilirdi ki!

Ah! Bu mutluluk gerçekleştiğinde ve mutfağın soğuk zemininde Adela'yı ve diğer ev sakinlerini hiç dikkate almadan tuhaf bir şekilde uzanarak bizi beklerken birisi hâlâ ortalıklarda yoktu. Heyhat! Uykunun karanlık kollarından kurtulamamıştı. Şimdiye kadar neden uyandırmamışlardı ki beni? Yerde duran çay tabağındaki süt, Adela'nın annelik içgüdülerine tanıklık etmişti. Üstelik, maalesef benim göremediğim ve sonsuza dek de göremeyeceğim babalık zevklerinden mahrum olu-

şumun da tanığıydı.

Ama önümde bütün bir gelecek duruyordu. Yeni deneyimler, deneyler ve keşifler için ne güzel bir ümitti! El altındaki bu basit ve oyuncağa benzer biçime indirgenen hayatın en önemli gizemi, böylece benim doyumsuz merakıma açılmıştı. Tuhaflığı ve biz insanlarda bulunan can kırıntısının farklı bir hayvan biçimine bu beklenmedik aktarımı, içimde sonsuz bir merak uyandırmıştı. Yeni ve eğlenceli formdaki bu can kırıntısını, sonsuz gizem parçacığını kendiminmiş gibi sahiplenmek oldukça ilginçti.

Hayvanlar! İnsanın zenginliğini ve karmaşıklığını her biri heyecanlı bir sona, belli tipik bir coşkuya ulaşan binlerce değişken olasılıkla göstererek adeta insanlığı insanın kendisine açıklamak için yaratılmış doyumsuz arzuların nesnesi, yaşam gizeminin örnekleri. İnsan ilişkilerini mahveden tuhaf arzuların karmaşıklığıyla henüz karşılaşmamış kalbim, bu sonsuz yaşam belirtisine karşı şefkatle ve iç dünyamı açmam anlamına gelen sevimli, körpe bir merakla dolmuştu.

Köpek, sıcak ve kadife gibi yumuşacıktı. Nabzı da hızlı ve hafif hafif atıyordu. Kulakları, çiçek yaprağı gibi yumuşacıktı. Mat mavi gözleri ve birinin hiç çekinmeden içine parmağını sokabileceği pembe bir ağzı vardı. Ön patilerinin üstünde de büyüleyici pembe şişliklerle dolu narin ve masum pençeleri bulunuyordu. Aç gözlü ve sabırsız bir hâlde bu patilerle süt dolu kaseye doğru sürünerek gidip soluk kırmızı diliyle onu yalayarak içti. Karnını doyurunca kenarından süt damlaları akan o küçük ağzını hüzünle kaldırarak bu süt banyosundan uzaklaştı.

Belirsiz bir çizgiden karar veremediği bir istikamete doğru sallana sallana yürüdü. Genelde ruh hali, sınırsız sayıdaki temel hüzün hallerinden biri olurdu. Bir yetimin mahzun çaresizliği vardı onda. Heyecanla yenen yemekler arasındaki zamanı dolduramama acizliği. Hareketlerinin amaçsızlığından, mantıksız melankoli nöbetlerinden, acılı inlemelerinden ve bir yere oturup duramamasından anlaşılıyordu bu durum. Kıvrılıp titreyen bir topa dönüşerek korunma ve sevilme ihtiyaçlarını tatmin etmesi gereken uykunun derinliklerinde bile yalnızlık ve evsizlik hissinden kurtulamıyordu. Ah, bildiği o karanlıktan, anne rahminin rahat sıcaklığından büyük, yabancı ve parlak bir dünyaya getirilen bu genç ve kuru can, nasıl da küçülüyor, köşesine dönüyor ve kendisine vaat edileni almaktan kaçıyordu? Hem de nasıl bir tiksinti ve hayal kırıklığıyla!

Ama küçük Nemrut (ona bu azametli ve cesur ismi vermiştik) yaşamdan zevk almaya başladı. Yegâne derdi olan ana rahmine dönme arzusu, etrafındaki çoğunluğun cazibesi karşısında silinip gitti.

Dünya ona tuzaklar kurmaya başladı: çeşitli yiyeceklerin bilinmeyen ve baştan çıkarıcı tatları, ortasında dinlenmenin çok güzel olduğu sabah güneşinin vurduğu yer, kendi bacaklarının, patilerinin, kendini düzenbazca oyuna çağıran kuyruğunun hareketleri, oyunbazlığa teşvik eden insan ellerinin okşayışları, ona tamamen yeni, şiddetli ve tehlikeli hareket ihtiyaçları veren bir sevinç... Bütün bunlar birikerek onu, yaşam sınavını kabul etmesi ve ona boyun eğmesi için cesaretlendiriyordu.

Bir şey daha: Nemrut, deneyimlediği şeylerin, çok

orijinal görünmelerine rağmen, önceden, çok önceden var olan şeyler olduğunu anlamaya başladı. Durumları, etkileri ve nesneleri ayırt etmeye başladı bedeni. Gerçekte bunların hiçbiri onu pek şaşırtmadı. Yeni durumlarla karşılaşan Nemrut, hafızasının kaynağına göz atardı. Bedeninin en derinindeki hafıza, körü körüne, hararetle araştırır ve çoğunlukla da duruma uygun kendi içinde hazır bir tepki bulurdu: Sinirlerinde, kanında depolanmış olan nesillerin bilgisiyle bulurdu bunu. Farkında olmadığı ama ortaya çıkmaya hazır, beklemede duran kararları ve eylemleri buldu.

Genç ömrünün arka fonu olan, karışık ve ilginç kokular saçan bezler ve kovalarla dolu mutfak, Adela'nın terliklerinin tıkırtısı ve gürültülü koşuşturması Nemrut'u korkutmuyordu artık. Burayı kendi malikanesi olarak düşünmeye alıştı. Evinde gibi hissetmeye ve vatanseverliğe yakın, belirsiz bir aitlik hissi geliştirmeye başladı.

Tabii ki yer fırçalama biçiminde ortaya çıkan o ani felaket –doğa kurallarının ihlaliydi bu– ılık sodalı suyun sıçrayarak tüm mobilyaları ıslatması ve Adela'nın fırçalarının sürtme sesleri olmadığı sürece.

Ama tehlike geçti. Fırça, köşesine geri dönmüş, sakin ve hareketsizce duruyordu. Yerler nemli tahta kokuyordu. Normal haklarını ve kendi bölgesinin özgürlüğünü geri kazanan Nemrut, aniden eski bir kilimi dişleri arasına alma ve tüm gücüyle onu sağa sola çekerek yırtma isteği duydu. Nesnelerin sakinliği, onu tarifsiz bir keyifle doldurdu.

Birden olduğu yerde durdu. Köpek yavrusu adımıyla üç adım ötede pek çok karmaşık bacak çubuklarının

üstünde hızlı hızlı hareket eden siyah bir canavar belirmişti. Derinden sarsılan Nemrut'un gözleri, örümcek gibi bacakların tekinsiz hızla taşıdığı oldukça yassı ve görünüşe göre başsız gövdeyi inceleyerek parlak böceğin gidişini izledi.

Bu görüntü içinde bir şeyleri harekete geçirdi. Henüz anlayamadığı öfke ve korku karışımı bir hisse kapıldı. Güç, kendini ortaya koyma ve saldırganlık ürpertilerinin birleşerek ortaya çıkardığı oldukça güzel bir histi bu.

Birden ön patileri üstüne çökerek aşina olmadığı bir ses çıkardı. Normal inlemesinden tamamen farklı tuhaf bir ses. Bir kez daha çıkardı o sesi. İnce, tereddütlü ve yüksek bir sesle sonra bir kez daha, bir kez daha...

Ama ani bir ilhamla doğan bu yeni dilde boşuna konuşmuştu böcekle. Zira hamamböceği böyle bir tiradı anlayamazdı: böcek, hamamböceği dünyasının sonsuz bir ayiniyle kutsanmış hareketlerle odanın bir köşesine doğru yoluna devam etti.

Nefret duygusu, köpeğin ruhunda şimdiye dek hiçbir kalıcılık göstermemiş, hiçbir tesiri olmamıştı. Yeni uyanan hayat zevki, her hissi mükemmel bir şakaya ve sevince dönüştürüyordu. Nemrud havlamaya devam etti. Ama ses tonu belli belirsiz değişmişti. Öncekinin komik bir taklidine dönüşmüştü. Beklenmedik rastlantılarla, zevklerle ve heyecanlarla öylesine dolu olan hayatı ve bu ana girişimin inanılmaz mucizesini anlatmaya çalışıyordu artık.

pan

Barakaların arka duvarıyla müştemilat arasındaki köşede avludan çıkıp giden bir ara yol vardı. En uçtaki bu çıkmaz yol, tuvaletle kümes bahçesinin duvarları arasında kıvrılarak ilerliyor, kimsenin sonunu göremediği kasvetli bir noktaya dönüşüyordu.

Arazinin sonuydu burası. Bu küçük dünyayı katiyetle çeviren yatay kalaslardan yapılmış, geçit vermeyen çite çaresizce başını vuran avlunun Cebelitarık Boğazı'ydı.

Çitin altından leş gibi kokan kara bir çay akıyordu. Hiç kurumayan kokuşmuş, kaygan balçığın damarıydı bu çay. Ayrıca çiti aşıp arkasındaki koca dünyaya varan tek yol da buydu. Bu kötü kokulu yolun ümitsizliği, kendisine engel olan çite o kadar uzun süredir çarpıyordu ki sonunda kalaslardan birini gevşetmeyi başarmıştı. Biz çocuklar da işin geri kalanını tamamlayıp kalası zorla yerinden çıkardık. Böylece güneşe açılan bir oyuk, bir pencere yaptık. Avlu mahkûmları, bir ayaklarını balçığın üstüne köprü olarak koyduğumuz kalasa basıp bu yarıktan geçerek taze esintilerle dolu yeni ve daha geniş bir dünyaya çıkabilirlerdi. Orada önlerine yayılan geniş ve büyük bir bahçe vardı. Uzun armut ağaçlarının sayısı belirsizdi. Uçsuz bucaksız elma ağaçları yetişirdi.

Hepsi hışırdayan gümüş gibi yapraklar ve köpük beyazlığında parlayan ağlarla kaplıydı. Hiç biçilmemiş, kalın ve darmadağınık çimler, bu engebeli arazide yumuşacık bir halı gibi uzanıyordu. Tüy gibi başları olan ortak mera çimleri orada yetişirdi. Muhteşem filigranlarıyla yabani maydanozlar, kaba, buruşuk yapraklı yersarmaşığı ve nane kokan ısırgan otları... Hepsi oradaydı. Paslı benekleri olan parlak ve damarlı sinir otları, birden gelişerek kalın, kırmızı tohumlar çıkarıyordu. Bu ormanın tümü, yumuşacık havaya dalıp mavi esintilerle dolmuştu. Çimlere uzandığınızda süzülen kıtaların ve bulutların masmavi haritasının altında hissederdiniz kendinizi. Göğün tüm coğrafyasını, bir solukta içinize çekerdiniz. Yalımlar ve yapraklar, havayla yapılan bu birlikten oksijen dalgalarını yakalamak ve tutmak için yapılmış gibi görünen olağanüstü tüylerle, yumuşak bir tüy tabakasıyla ya da kanca gibi kıvrık sert kıllarla kaplıydı. Bitkilerle atmosfer arasındaki bağlantıyı sağlayan bu muazzam ve beyazımsı tabaka, güneş tekrar görünene dek etrafa hâkim olan gölgeli sessizliğin ve havanın kurşuni rengini verirdi ona. Solgun gövdesi sütlü sıvıyla dolu, havayla şişmiş, sarı bitkilerden biri, boş filizlerinden yalnızca temiz hava çıkardı. Rüzgârla savrulup mavi sessizlikte çözünen kabarık karahindiba çiçeklerine dönüşerek saflaşıyordu.

Bahçe, pek çok uzantıyla doluydu. Çeşitli bölgeleri ve iklimleri barındırıyordu bünyesinde. Bir taraftan göğe ve havaya açılıyor, yeryüzündeki en yumuşak ve en güzel tüylü yeşil yatağı sunuyordu size. Ama öte yandan toprağın, engin bir kanala uzanıp artık kullanılmayan eski bir içecek fabrikasının arka duvarının gölgesine

girdiğinde zalimleşiyor, ilgisizlikle vahşileşip fazlaca büyüyordu otlar. Dağınıklardı. Bahçe, ısırgan otlarıyla ısırıyor, deve dikenlerini batırarak iyice acımasızlaşıyor, yabani otlarla her yeri kaplıyordu. Ta ki en uçta duvarların arasında, açık, dikdörtgen bir koya ulaşıp tüm kontrolünü kaybedip çıldırana dek. Orada artık bir meyve bahçesi olmaktan çıkıyor, delilik nöbetine, küçümser bir utanmazlığa, şehvet ve hiddet patlamasına dönüşüyordu. Vahşice azat edildiği yerde tüm kontrolü arzularına, tutkularına vererek boş ve aşırı gelişip birbirine karışan lahana başlı kozalaklara hükmediyordu. Kocaman eteklerini geniş gün ışığında savuran devasa cadılar, kabarık, hışırtılı ve delik deşik paçavraları tüm kavgacı piç kurularını kendi çılgın örtülerine gömene dek onları tek tek altlarına alırlardı. Savrulan kabarık etekler, birbirlerinin üstüne yığılıp sürekli yayılarak büyür, bir barakanın alçak saçaklarına kadar ulaşan ince yaprak yığınlarına dönüşürdü.

Onu hayatımda ilk ve son kez işte orada görmüştüm. Sıcaktan kavrulan bir öğle vaktiydi. Çıldırmış, vahşi zamanın, firar eden bir serseri gibi sıkıcı ve monoton olaylardan kaçıp çığlık atarak bahçelerde koştuğu bir andı. Sonra yaz kontrolden çıkarak büyür, bilinmeyen, meczup bir boyutta kendini ikiye, üçe katlayarak, yabani bir dürtüyle uzaydaki her noktaya yayılırdı.

O saatte kendimi kelebekleri takip etmenin heyecanına bırakmıştım. Kavrulan havada tuhaf zikzaklar çizerek titreyen bu yanardöner benekleri, başıboş beyaz tanecikleri kovalama arzusuna teslim olmuştum. İşte o sırada bu ışık beneklerinden biri, uçarken önce ikiye, ardından üçe bölündü. Ve bu parlak, göz kamaştıracak

kadar beyaz ışık üçgeni, çölde görülen bir serap gibi beni alıp güneşte kavrulmuş deve dikenleriyle dolu ormana götürdü.

Bu uçsuz bucaksız uçuruma girmeye cesaret edemediğimden dikenlerin dibine gelince durdum.

Sonra birden onu gördüm.

Koltuk altlarına kadar dikenlerle dolu bu ormana batmıştı ve çömelerek önümde duruyordu.

Kirli gömleğinin içindeki geniş sırtını ve ceketinin pislenmiş tarafını gördüm. Her an zıplayacakmış gibi orada oturuyordu. Büyük bir yükün altındaymış gibi omuzları çökmüştü. Gövdesi, gerginlikten soluk soluğa kalmıştı ve bakır kahvesi yüzünden boşanan terler güneşte parlıyordu. Hareketsizdi ve büyük bir ağırlığın altında çabalayarak sıkı sıkı çalışıyormuş gibi görünüyordu.

Bakışıyla beni tutsak edip olduğum yere çivilemişti. Orada öylece duruyordum.

Bir berduş ya da ayyaşın yüzüydü gördüğüm. Bir tutam pis saç, derenin sularıyla yıkanmış bir taş gibi yuvarlak ve geniş alnının üstünde dikilip kalmıştı. Bu alın, kırışarak derin şeritlere dönüştü. Yüzünü kemirip yüz hatlarını neredeyse çatlatacak kadar geren bu şeyin acı mı, güneşin kavurucu ateşi mi yoksa insanüstü bir çaba mı olduğunu anlayamadım. Ümitsizlik ya da ıstırap yüzünde sabitlenmiş, koyu renk gözleri içimi delmişti. Hem bana bakıyor, hem de bakmıyordu. Hem beni görüyor, hem de görmüyordu. Gözleri, esinlenmenin yabani zevkleri veya acıyla gerilerek patlayan deniz kabukları gibiydi.

Bu gergin yüz hatları, birden ekşiyerek yüzü ağır ağır

buruşmaya başladı. Bu ifade, önceki deliliği ve gerilimi de içine alarak iyice yoğunlaştı. Kabararak genişledi, genişledi. Sonunda da kükreyen, çatal sesli bir kahkahaya dönüştü.

Derinden sarsılmıştım. O ise hâlâ kahkahayla kükrüyordu. Goril gibi kambur sırtı ve paçavra pantolonunun yırtık ceplerindeki elleriyle çömelmiş pozisyonundan yavaşça doğrulup atlayıp zıplayarak hışırtılı diken yaprakları arasından geçip koşmaya başladığını gördüm. Uçarak kendi bildiği diyarlara dönen flütsüz kır Tanrısı, Pan'dı bu.

mr. charles

Yalnız kalan Charles Amca, cumartesi, ikindi vakti, yazı bir tatil beldesinde geçiren karısı ve çocuklarını görmek için şehirden yürüyerek bir saat uzaklıktaki bu beldeye gitmek üzere yola koyuldu.

Karısı gittiğinden beri ev hiç temizlenmemiş, yatağı hiç toplanmamıştı. Charles, sıcak ve boş günlerin baskısına dayanamayıp girdiği gece alemlerinde hırpalanmış, gece geç saatte yorgun argın dönmüştü eve. Buruşuk, dağınık, soğuk çarşaflar, fırtınalı bir denizde günlerce gecelerce savrulmuş bir kazazedenin son gücünü kullanarak inmeyi başardığı güvenli bir ada, mutlu bir liman gibi göründüler ona.

Karanlıkta el yordamıyla yatağı bulan amcam, beyaz, soğuk tüy yığınları arasına dalıp kendini yastıkların yumuşaklığına bırakır bırakmaz uykuya daldı. Boylu boyunca uzanmıştı yatağa. Başı da yataktan aşağı sarkıyordu. Gecenin karanlığında yükselen bu güçlü, kuş tüyü yatak yığınını uykusunda delmek veya tamamen keşfetmek istiyordu sanki. Akıntıya karşı yüzen bir yüzücü gibi uykusunda yatakla savaşıyordu. Gövdesiyle onu koca bir kase dolusu hamur gibi yoğurup, şekilden şekile sokuyordu. Şafak sökerken de geceki çatışmada alt edemediği bu yatak yığınının kıyılarına vurmuş ola-

rak, kan ter içinde, nefes nefese uyandı. Bilinçsizliğinin derinliklerinden yarı uyanmıştı. Kabaran ve mayalanan –onu yeniden ağır ve beyaz bir hamur dağının içine çeken– yatak etrafında büyürken o hâlâ gecede takılı kalmıştı ve güçlükle nefes alıyordu.

Yastıklar, sakinleşen uykusunun üstünde gezineceği geniş, düz bir ovaya dönüşürken o da böyle öğlene kadar uyudu. Bu beyaz yollarda ilerlerken ağır ağır duyularına, gün ışığına ve gerçekliğe döndü. Sonunda tren istasyonda durduğunda uyuyan bir yolcunun yaptığı gibi gözlerini açtı.

Kasvetli bir alacakaranlık, günlerdir süren yalnızlığın ve sessizliğin tortusuyla doldurdu odayı. Sabah sabah akın eden sinekler pencerelerde vızıldadı. Yalnızca perdeler pırıl pırıl parlıyordu. Charles, esneyerek dünden kalanları bedeninden, tüm boşluklarının derinliklerinden dışarı attı. Öyle sarsılarak esnemişti ki bedeni, içini dışına çıkarmak istiyor sanırdınız. Böylece önceki günün sindirilmemiş kalıntılarından, kum ve safradan kurtuldu.

Bu şekilde biraz rahatladıktan sonra, masraflarını bir deftere yazdı. Bir şeyler hesapladı. Hepsini toplayıp düşüncelere daldı. Ardından uzunca bir süre kıpırdamadan uzandı. Şişmiş, donuk ve nemli gözleri, cam gibi bakıyordu. Perdelerin ardındaki sıcak gün ışınlarıyla aydınlanan odanın dağılan kasvetinde gözleri, ayna parçaları gibi parlayan tüm nesneleri yansıtıyordu: pencerenin çatlaklarından giren beyaz güneş ışınlarını, perdelerin altın dikdörtgenini... Ve bir su damlası gibi halıların, boş sandalyelerin durgunluğuyla tüm odayı içine alıyordu bu gözler.

Bu sırada panjurların ardındaki gün, güneşin kudurttuğu sineklerin vızıltısıyla giderek daha da çok çınlıyordu. Pencere, bu beyaz ateşin önüne geçemeyince perdeler de parlak dalgaların etkisiyle soldu.

Sonunda Charles, sürünerek de olsa yataktan çıkmayı becerebildi. Bir süre inleyerek orada oturdu. Otuzunu geçince gövdesi kalınlaşmaya başlamıştı. Cinsel düşkünlüğünden yorgun düşse de hâlâ meni salgılayan, yağla şişmiş bedeni, bu sessizlikte yavaş yavaş kendi kaderini çiziyor gibiydi.

Charles, istemsiz ve kaygısız bir sarhoşlukla kan dolaşımına, solunuma ve bedenindeki doğal sıvıların derin derin zonklamasına tamamen teslim olarak orada otururken terleyen bedeninin içinde bilinmeyen bir yöne doğru giden korkunç bir büyüme gibi tanımadığı, planlanmamış bir gelecek oluştu. Bundan korkmadı Charles. Zira yaklaşan bu bilinmedik devasa şeyle birleşerek bir bütün olduğunu hissetmişti. Hiç karşı koymuyor, kabullenilmiş bir huşuyla uyuşmuş vaziyette ve tuhaf bir ahenkle onunla birlikte büyüyordu. Bu muazzam coşkuda kendi geleceğini görüyordu. Bu masalsı tümörler, kendi içine çevirdiği bakışları önünde olgunlaşıyordu. Sonra gözlerinden biri, başka bir boyuta geçiyormuş gibi yavaşça dışarıya doğru dönüp şaşılaştı.

Ardından bu ümitsiz düşüncelerden sıyrılarak o anın gerçekliğine döndü Charles. Halının üstündeki ayaklarına baktı. Kadın ayağı gibi narin ve etliydi ayakları. Altın kol düğmelerini, gömleğinin kollarından ağır ağır çıkardı. Sonra mutfağa gidip loş bir köşede onu bekleyen yuvarlak, sessiz ve dikkatli bir ayna gibi duran bir kova suyu, bu boş dairedeki tek canlı ve akıllı şeyi

buldu. Suyu küvete boşaltarak pek taze olmayan o diri, tatlı ıslaklığı teninde duyumsadı.

Dikkatle ama acele etmeden, her bir işin ardından uzun molalar vererek giyindi.

İhmal edilen boş odalar onu onaylamıyor, mobilyalar ve duvarlar sessiz bir eleştiriyle seyrediyordu.

Bu durgunluğu delen Charles, farklı ve ayrı bir zaman kavramı olan su altı krallığına izinsiz giren bir ihlalci gibi hissetti kendini.

Kendi çekmecelerini açarken bir hırsız gibi hissetti. En hafif uyarıda sinirli sinirli patlamayı bekleyen gereksiz, gürültülü yankılar çıkarmaktan korkarak parmak ucunda yürüyordu.

Şifonyerden hafifçe çekilip dolabına gittikten sonra ihtiyacı olan her şeyi tek tek bulup çıkarmış, sessizlikte canını sıkan mobilyaların arasında üstünü giyinmeyi bitirmiş, sonunda hazırlanabilmişti. Elinde şapkasıyla durdu. Son anda bile bu düşmanca sessizliği dağıtacak bir kelime bulamadığı için oldukça utanıyordu. Başını sallayıp uysal bir biçimde yavaş yavaş kapıya doğru yürüdü. Aynı anda başka biri, sonsuza dek arkasını dönen bir başkası, var olmayan boş oda dizileri arasından geçerek tam ters istikamette ilerleyip aynanın derinliklerine doğru ilerliyordu.

tarçın dükkânları

Gece ve gündüzler, şehrin kış gecelerinin labirentinde iyice derinlere iniyor, kısa süren şafaklarla gönülsüzce sarsılarak kendine geliyordu. En kısa, uykulu kış günlerinin her iki ucu da bu gece ve gündüzlerin paslı loşluğuyla çevriliydi. Bu günlerde babam çoktan kaybolur, öteki aleme satılır ve teslim olurdu.

Yüzü ve başı, siğillerinden, kaşlarından, burun deliklerinden çıkan düzensiz öbekler ve dikenler hâlinde dikleşen aklaşmış tüylerinin vahşi ve inatçı şokuyla kaplanarak yaşlı ve hasta bir tilki gibi görünmesini sağlıyordu.

Koku algısı ve duyma yetisi fazlaca keskinleşmişti. Gergin, sessiz yüzündeki ifadeden, bu iki duyu aracılığıyla onun fare deliklerinin, karanlık köşelerin, baca deliklerinin ve döşemenin altındaki tozlu yerlerin görünmeyen dünyasıyla sürekli bir iletişim halinde olduğunu anlayabilirdiniz.

Uyanık ve dikkatli bir gözlemci, hışırtıları, gece duyulan çıtırtıları, yerin gizli ve kemirgen yaşamını gözetleyen suç ortağıydı babam. Kendini bu işe o kadar çok vermişti ki bizimle tartışmaya dâhi teşebbüs etmediği, ulaşılamaz bir dünyaya tamamen dalıp giderdi.

Görünmeyenin alametleri çok mantıksız olduğunda

genelde parmaklarıyla kendine bir fiske atar ve hafifçe gülerdi. Sonra da tüm bu gizemlerin ortasında çıkıp gelen kedimizle anlamlı anlamlı bakışırdı. Kedi de soğuk şeritli şeytani yüzünü kaldırır, çekik gözlerini kayıtsız ve sıkıntılı bir edayla kapatırdı.

Bazen yemek yerken babam, çatalını, bıçağını aniden bir kenara bırakır, mendili hâlâ boynuna bağlıyken kedilerinkine benzer bir hareketle masadan kalkar, ayak uçlarına basarak bitişikteki odanın kapısına doğru ilerler ve pür dikkat anahtar deliğinden içeri bakardı. Sonra kendini tamamen meşgul eden iç monoloğuyla az çok ahenkli bir biçimde mırıldanıp fısıldayarak mahcup bir gülümsemeyle, hafif utanmış vaziyette masaya dönerdi.

Biraz oyalanması ve bu marazi kurgulardan uzaklaşması için annem, akşamları zorla yürüyüşe çıkarırdı onu. Babam karşı koymaz, kendinden istenileni gönülsüzce yerine getirir, ruhu kendinde değilmiş gibi dalgın ve sessizce çıkar giderdi. Bir keresinde hep birlikte tiyatroya bile gitmiştik.

Kendimizi yine uyku getiren insan gevezelikleri ve anlamsız karmaşayla dolu, o geniş, kötü aydınlatılmış, kirli salonda bulmuştuk. Kalabalığı yarıp ilerlediğimizde önümüzde başka bir gökkubbenin örtüsü gibi kocaman, soluk mavi bir perde belirdi. Tombul yanaklı, büyük, pembe maskeler, geniş bir keten kumaşın üstünde duruyordu. Yapay gök, sahnenin yankılı iskelesi üzerinde yaratılan ışıklandırılmış bu kurgusal dünyanın atmosferiyle şişiyor, acıma duygusunun ve mükemmel jestlerin güçlü nefesiyle kabararak her iki yana yayılıyordu. Bu geniş gökte süzülen sarsıntı, geniş ketenlerin

maskeleri canlandırıp büyüten nefesi bu gökkubbenin hayali karakterini ortaya çıkarıyor, metafizik anlarda keşfin pırıltısı olarak algıladığımız gerçekliğin titreşimini meydana getiriyordu.

Maskeler, kırmızı göz kapaklarını kırpıştırdılar. Renkli dudakları sessizce fısıldadı. Gizemin yarattığı geriliminin doruğa ulaşacağı ve perdenin kabarık göğünün patlayıp açılarak, ilginç ve büyüleyici olayları açığa çıkaracağı anın pek yakında olduğunu biliyordum.

Ama o anı görmeme müsaade edilmedi. Çünkü bu sırada babamda bir endişe baş göstermeye başlamıştı. Tüm ceplerini yokluyordu. Sonunda içinde para ve bazı çok önemli belgelerin olduğu cüzdanını evde unuttuğunu söyledi.

Adela'nın dürüstlüğünü babamla tartıştığımız hızlı ve kısa bir görüşmeden sonra benim eve gidip cüzdanı aramama karar verildi. Anneme göre perdenin açılmasına daha çok zaman vardı ve her zamanki gibi tavşan hızıyla hareket edersem zamanında dönebilirdim.

Gökyüzünün ışıklarıyla parlayan bir kış gecesine daldım. Yıldızlı gökkubbe o kadar genişti ve o kadar uzaklara yayılmıştı ki bölünerek bütün gece olaylarını, maceraları, hadiseleri ve karnavalları kaplayacak gümüş renkli ve boyalı küreler saçan tüm bir ayın kış gecelerine yetecek kadar farklı gök yığınlarına ayrılmış gibi görünüyordu. Göğün böylesine açık olduğu gecelerden biriydi.

Acil ve önemli bir iş için genç bir çocuğu, böyle bir gecede dışarıya göndermek son derece düşüncesiz bir davranıştır. Çünkü yarı karanlıkta sokaklar, karmaşıklaşarak çoğalır, birbirine benzerler. Şehrin derinlik-

lerinde birbirinin yansıması, ikizi olan sahte sokaklar ortaya çıkmaya başlar. Kandırılan ve büyülenen hayal gücü, apaçık bilinen bölgelerin asılsız haritalarını yaratır. Bu haritalarda sokaklar kendi oldukları yerdedirler. İsimleri de aynıdır. Ama gecenin tükenmez yaratıcılığıyla yeni ve masalsı bir yapıya bürünürler. Bu kış geceleri, genelde kestirmeden gitme, çok bilinmeyen daha kısa bir yolu kullanma gibi masum bir arzuyla insanı ayartmaya başlar. Daha önce hiç girilmemiş yan yollara girerek karmaşık bir yolu kısaltmanın çekici olasılıkları vardır. Ama bu durumda her şey farklı başlamıştı.

Birkaç adım attıktan sonra paltomu almadığımı fark ettim. Geri dönmek istedim. Ama sonradan bunun gereksiz bir zaman kaybı olduğunu düşündüm. Hem gece de hiç soğuk değildi. Aksine hiç de bu mevsime uymayan bir bahar gecesi esintisi gibi ılık hava dalgalarını hissedebiliyordum. Kar, beyaz bir tüye, menekşe gibi tatlı tatlı kokan zararsız bir yüne dönüşmüştü. Gökyüzünde de benzer beyaz tüyler geziniyordu. Ay, iki-üç kat büyüyerek tüm evrelerini ve konumlarını aynı anda gösteriyordu.

O gece anatomiyle ilgili sergiler gibi ışığın sarmallarını ve kıvrımlarını, karanlığın uçuk yeşil maddesini, uzayın plazmasını ve düşlerin dokusunu gösteren pek çok bölümde gökyüzü, iç yapısını ortaya çıkarmıştı.

Böyle bir gecede Rampart Sokağı'ndan ya da Pazar Meydanı'nın dört bir yanını kaplayıp, ön yüzü olan öbür karanlık sokakların birinden geçip de sıradan günlerde görmezden geldiğimiz tuhaf ve çekici dükkânların bazen bu saatlerde açık olduğunu düşünmemek imkânsızdı. Duvarlarında koyu renkli tahtalar

olduğu için tarçın dükkânları derdim onlara.

Gece geç saatlerde açık olan bu çok soylu dükkânlar her zaman dikkatimi çeker, hevesli ilgimin nesneleri olurlardı. Hafif aydınlatılmış, loş ve görkemli dükkânların içinde boya, cila, tütsü kokuları, uzak ülkelerin ve nadir bulunan eşyaların hoş esintileri olurdu. Bengal işaret ışığını, sihirli kutuları, çoktan unutulmuş ülkelerin pullarını, Çin çıkartmalarını, çiviti, Malabar reçinelerini, egzotik böceklerin yumurtalarını, papağanları, tukan yıldızlarını, canlı semenderler ve şahmeranları, adamotu köklerini, Nuremberg'den gelen mekanik oyuncakları, kavanozlardaki cüceleri; mikroskopları, dürbünleri ve özellikle de tuhaf, az bulunan kitapları, şaşırtıcı gravürler ve ilginç hikâyelerle dolu eski kâğıtlı ciltleri onlarda bulabilirdiniz.

Müşterilerine yere bakan gözlerle ketum bir sessizlik içinde hizmet eden ve onların en gizli kaprislerine hoşgörü gösteren bilgelik dolu o eski, efendi tüccarları hatırlıyorum. Ama bilhassa bir keresinde içinde gizli derneklerin kışkırtıcı ve bilinmeyen sırların perdesini aralayan yayınlarına, nadir ve yasak ilanlarına göz attığım bir kitapçıyı hatırlıyorum.

Bu dükkânlara pek gitme fırsatı bulamazdım. Bir de cebimdeki boğaz doyurmaya ancak yeten parayla çok zordu oralara gitmek. Bu yüzden şimdi bana verilen önemli göreve rağmen elimin altındaki bu fırsattan vazgeçemezdim.

Hesaplarıma göre gece dükkânlarının sokağına ulaşmak için dar bir yola girip iki üç yan sokağı geçmeliydim. Evden uzaklaşmış olacaktım ama Saltsworks Caddesi'nden geçerek yolu kısaltıp bu gecikmeyi telafi

edebilirdim.

Tarçın dükkânlarına gitme arzum sanki kanatlandırmıştı beni. Bildiğim bir sokağa girdim. Yolumu kaybetmemeye çalışıyor, yürümekten ziyade koşuyordum. Üçya da dört sokağı geçtim. Ama sapmayı düşündüğüm köşe hâlâ görünürlerde yoktu. Dahası sokak, umduğumdan farklı görünüyordu. Dükkâna benzer bir şeyler de yoktu etrafta. Sıkıca kapatılan pencereleri yansıyan ay ışığından kör olmuş, kapısız evlerle dolu bir sokaktaydım. Bu evlerin öbür tarafında o dükkânlara giden bir sokak olmalı diye düşündüm. Artık daha da hızlı yürüyordum. Çok huzursuzdum ve tarçın dükkânlarına gitme fikrinden vazgeçmeye başlıyordum. Şimdi tek istediğim buradan çabucak çıkıp şehrin daha iyi bildiğim bir yerine varmaktı. Beni nereye götüreceğini kestiremediğim sokağın sonuna ulaştım. Kendimi seyrek binaların olduğu geniş, oldukça uzun ve dümdüz bir bulvarda buldum. Geniş, açık bir boşluğun nefesini üzerimde hissettim. Resim gibi güzel ve canlı villalar orada, kaldırıma yakın bir yerde ya da bahçelerinin ortasında duruyordu. Zenginlerin özel evleriydi bunlar. Bu villaların aralarındaki boşluklarda parklar ve meyve bahçelerinin duvarları vardı. Tüm bölge, Lesznianska Caddesi'nin çok az gidilen aşağı ucuna benziyordu. Ay ışığı, gümüş pullar gibi gökyüzünde binlerce hafif bulutun arasından süzülüyordu. Ortalık gündüz gibi soluk ve parlaktı. Bu gümüşi arazide bir tek parklar ve bahçeler kapkara görünüyordu.

Binalardan birine daha yakından bakınca lisenin arkasında olduğumu fark ettim. Lisenin bu tarafını daha önce hiç görmemiştim. Girişe yaklaşıyordum ki şaşkın-

lıkla kapının açık olduğunu gördüm. Giriş koridorunda ışıklar yanıyordu. İçeri girip kendimi koridordaki kırmızı halının üstünde buldum. Kimseye görünmeden buradan sıvışmayı, ön kapıdan dışarı çıkarak şahane bir kestirme yola ulaşmayı umuyordum.

Bu geç saatte Profesör Arendt'in sınıfında gönüllü derslerden birini yapıyor olabileceğini düşündüm. Kışları her zaman akşam geç saatlerde verilirdi bu dersler. O mükemmel öğretmenin içimizde uyandırdığı sanat aşkıyla tutuşarak sınıfa akın ederdik hepimiz.

Küçük bir grup çalışkan öğrenci, şişelere konan iki küçük mum ışığıyla duvarlarında kafalarımızın koca gölgelerinin birden kırıldığı geniş, karanlık salonda neredeyse kaybolurdu.

Açık konuşmak gerekirse bu derslerde çok fazla çizim yapmazdık; profesör de pek titizlenmezdi zaten. Bazı çocuklar evlerinden yastık getirip sıraların üstüne uzanarak şekerleme yaparlardı. Sadece en çalışkanlarımız mumun etrafında, onun ışığının altın çemberinde toplanırdı.

Genelde uzunca bir müddet profesörün gelmesini beklerdik. Bu arada da miskin sohbetlerle zaman geçirirdik. Sonunda odasından sınıfa açılan kapı açılır, kısa, sakallı, gizli gülümsemelere ve ketum sessizliklere düşkün profesör de esrarengiz bir havayla içeri girerdi. Alçı büst yığınlarını ve klasik ıstırap parçalarını başının üstünden bir anlığına görebildiğimiz ofisinin kapısını dikkatle kapatırdı. Niobidler, Danaidler, Tantalidler ve hüzünlü, verimsiz Olimpos, yıllardır bu alçı müzesinde soluyordu. Odasının ışığı gündüzleri bile mattı. Alçı büstlerin rüyalarıyla, boş bakışlarla, kül rengi biçimler-

le ve hiçliğe varan derin düşüncelerle kalınlaşmıştı. Bazen bu kapının önünde durup içeriye kulak kesilmeyi, kendi alacakaranlıklarının monotonluğu ve sıkıntısında çürüyerek parçalanan tanrıların iç çekişleri ve fısıltılarıyla dolu sessizliği dinlemeyi severdik.

Profesör, kış gecesinin gri yansımaları arasında küçük gruplar hâlinde üzerinde çizimler yaptığımız yarı boş sıraların arasında büyük bir nezaket ve ağırbaşlılıkla bir aşağı bir yukarı yürürdü. Her şey sessiz ve samimiydi. Sınıf arkadaşlarımın bir kısmı uyuklardı. Şişelerdeki mumlar eriyip ufalarak ağır ağır yanardı. Profesör, eski büyük kitaplar, modası geçmiş gravürler, tahta ve taş resim kalıplarıyla, baskılarla dolu derin bir kitaplığa dalardı. O özel hareketleriyle gece manzaralarının, ay ışığı altındaki ağaç kümelerinin, beyaz ay ışıklı fonda siyah olarak çizilen kış parklarındaki bulvarların eski taş baskılarını gösterirdi.

Uykulu konuşmalar arasında zaman geçer giderdi. Saatlerin dehlizinde düğüm atarmış gibi bir yerde tüm boş anları yutarak dengesizce geçerdi. Tüm ekip, gece yarısından çok sonra siyah ve kuru fidan çalılıklarıyla çevrili, kardan bembeyaz olmuş bahçe yolunda eve giderken bulurduk kendimizi. Karanlığın tehlikeli çerçevesinde karla kaplı çalılara çarpa çarpa, yan yana yürürdük. Çalıların alt dalları, suni, yarısaydam bir parlaklıkla ışıldayan gecede ayaklarımızın altında çıtırdardı. Karın, soluk havanın ve sessiz boşluğun içinden süzülen ışığın geniş beyazlığı, üzerinde sık çalılıkların, tasarımın derin siyah çizgileriyle uyuştuğu gri bir gravür kağıdına benziyordu. Bu geç saatte, Profesör Arendt'in hayallerini canlandırarak onun gravürlerindeki gece

manzaralarını kopyalıyordu.

Parkın kara çalılıklarında, fidanların tüylü kürklerinde; sert dal kümelerinde kuytular, nişler, karışıklıklarla dolu en derin, yumuşak, koyu yuvalar, gizli mimikler ve işbirlikçi bakışlar olurdu. Orası sıcak ve sessizdi. Bahar gibi geçen bu kışta bolca bulunan fındıkları kırarak ağır montlarımızla yumuşak karın üstüne otururduk. Çalılıkta gelincikler, sansarlar, fareler, kısa bacakları üstünde aranan, tüyleri koyun postu gibi kokan, ince, uzun hayvanlar sessizce gezerdi. Okul dolaplarında sergilenen hayvanların da onların arasında olmasından şüphelenirdik. İçleri çıkarılmış, derileri değişmiş olsa da bu beyaz gecede boş bağırsaklarında o ölümsüz içgüdünün, çiftleşme dürtüsünün sesini duyup hayali yaşamın kısa anları için çalılıkların arasına döndüklerini düşünürdük.

Ama bahara benzeyen karın fosforu yavaş yavaş solardı. Ardından da şafak sökmeden ortalığı kaplayan yoğun, koyu karanlığa yol vererek kaybolurdu. Bazılarımız ılık karın üstünde uyuyakalırdık. Öbürleri de karanlıkta evlerinin kapılarını el yordamıyla bulmak için yola koyulur, anne-babalarının ve kardeşlerinin uykusuna, geç döndükleri için onlara kadar yetişen derin horlamaların devamına körlemesine dalarlardı.

Gece yapılan bu çizim toplantılarının benim için gizli bir çekiciliği vardı. Bu yüzden resim odasına şöyle bir bakma şansını kaçırmak istemedim. Ama orada çok durmamaya da karar verdim. Fakat sedir ağacından basamakları ayağımın altında gıcırdayan arka merdivenlerden yukarı çıkarken okulun hiç bilmediğim bir kanadında olduğumu fark ettim.

Bir mırıltı bile bu tören sessizliğini bozmadı. Bu kanattaki koridorlar daha geniş, kalın bir halıyla kaplı ve daha şıktı. Her köşede küçük, hafif ışıklar saçan lambalar asılıydı. Bu köşelerden ilkini döndükten sonra kendimi daha da geniş, daha ihtişamlı bir holde buldum. Holün duvarlarından birinde bir evin içine açılan geniş ve cam bir kemer vardı. Büyük bir görkemle döşenmiş birbirine açılan uzun bir dizi odayı görebiliyordum. Gözlerim ipek duvar kâğıtları, altın varaklı aynalar, pahalı mobilyalar ve kristal avizelerin üzerinde dolaşıp ışıklarla parlayan lüks odaların kadifemsi yumuşaklığına, karışmış çelenklere ve tomurcuklanan çiçeklere daldı. Bu boş odaların yoğun sessizliği, aynaların gizli bakışmaları ve duvarlardan yukarı çıkıp beyaz tavanların alçısında kaybolan frizlerin telaşıyla doluydu.

Tüm bu azameti hayranlıkla ve huşu içinde izledim. Bu gecelik maceramın beni tesadüfen müdürün bölümüne, onun özel odasına getirdiğini düşünüyordum. Küt küt atan kalbimle, ufacık bir seste kaçmaya hazır vaziyette meraktan kök salmış gibi orada duruyordum. Yakalanırsam bu gece ziyaretini, bu hadsiz girişimi nasıl açıklardım? Şu derin ve konforlu koltuklardan birinde müdürün küçük kızı kimseye görünmeden, hareketsizce oturuyor olabilirdi. Gözlerini kaldırıp gözlerime bakabilirdi. Bakışına kimsenin dayanamadığı, kahinleri andıran o siyah ve sessiz gözlerini... Ama yaptığım planı tamamlamadan yarı yoldan geri dönmek çok korkakça bir davranış olurdu. Üstelik belirsiz bir saatin puslu ışığıyla aydınlanan bu ihtişamlı odalara da derin bir sessizlik hâkimdi. Koridorun kemerlerinden oturma odasının öteki ucunda terasa açılan büyük, cam bir

kapı gördüm. Her yer o kadar sessizdi ki birden yüreklendim. Oturma odasına giden üç-beş basamaktan inip pahalı, geniş halının üstünde birkaç hızlı adım atarak hiç zorlanmadan o bildiğim sokağa geri dönebileceğim terasa varmak o kadar da tehlikeli görünmedi gözüme.

Öyle de yaptım. Kendimi tavan frizine ulaşan saksı palmiyelerinin altındaki parke zeminde bulduğumda gerçekten de taraf sız bölgede olduğumu fark ettim. Zira oturma odasının ön duvarı yoktu. Bahçe mobilyalarının bir kısmı doğrudan kaldırımın üstünde olduğu için birkaç basamakla şehir meydanına, meydanın kapalı bir kısmına bağlanan bir çeşit geniş sundurmaydı burası. Taş basamaklardan uçarak geçip bir kez daha sokakta buldum kendimi.

Gökteki takımyıldızları, başlarının üstünde dik olarak duruyorlardı. Tüm yıldızlar ters dönmüştü. Fakat görünmez varlığıyla aydınlanan bulutların kuştüyü yatağına gömülen ay, sonsuz yolculuğuna çıkmadan önce karmaşık, semavi işlerine dalıp şafağı unutmuş gibi görünüyordu.

Uyuklayan sakat yengeçler ya da hamamböcekleri gibi yarı kırık, gevşek eklemli birkaç at arabası sokakta karartı hâlinde belirdi. Arabacılardan biri, oturduğu yüksekçe yerden bana doğru eğildi. Kızarmış, küçük, sevecen bir yüzü vardı. "Gidelim mi, küçük bey?" diye sordu. Arabanın tüm eklemleri ve çok uzuvlu vücudunun bağları titreyerek hafif tekerlekleri üzerinde hareketlendi.

Ama böyle bir gecede kim kendini, ne yapacağı belli olmayan bir arabacının eline bırakırdı ki? Dingil şıkırtıları ve arabanın altıyla çatısının gümbürtüleri arasın-

da onunla nereye gideceğime karar veremedim. Söylediğim her şeye hoşgörüyle başını sallayıp kendi kendine şarkı söylüyordu. Kentin etrafında bir daire çizerek dolaştık.

Bir hanın önünde bir grup arabacı durmuş ona dostça el sallıyordu. Arabacı, onlara neşeyle karşılık verdi. Sonra da arabayı durdurmadan dizginleri dizlerimin üstüne atarak arabadan inip arkadaşlarının grubuna katıldı. Yaşlı, bilge arabacının atı, meraklı gözlerle etrafa bakıp aynı düzenli adımlarla ilerledi. Doğrusu, insana güven veriyordu bu at. Arabacısından daha akıllı görünüyordu. Ama araba süremediğimden kendimi atın keyfine bırakmak zorundaydım. Her iki tarafı da bahçelerle çevrili bir banliyö sokağına girdik. İlerledikçe bu bahçeler yavaş yavaş uzun ağaçlı parklara, parklar da ormanlara dönüştü.

En parlak kış gecesindeki bu ışıklı yolculuğu hiç unutmayacağım. Göklerin renkli haritası genişleyerek uçsuz bucaksız bir kubbeye yayıldı. Yıldız gibi akıntıların, girdapların hatlarıyla, semavi coğrafyanın parlak şeritleriyle işaretli fantastik ülkeler, okyanuslar ve denizler bu kubbenin üzerinde belli belirsiz görünüyorlardı.Havayı solumak kolaylaştı. Gümüş bir tül gibi parladı. Menekşelerin kokusunu alabiliyorduk. Koyun postu gibi beyaz, yumuşak karın altındaki her narin çanaktan bir ay ışığı zerresiyle titrek dağ laleleri baş gösterdi. Tüm orman, Aralık ayının göğünden bolca düşen yıldızlarla ve binlerce ışıkla aydınlatılmış gibi görünüyordu. Havanın nabzı, gizli bir baharla, kar ve menekşelerin eşsiz saflığıyla atıyordu. Tepelik bir araziye girdik. Çıplak ağaç uçlarıyla dolu tepe dizileri, mutluluktan iç çeken

bir insanın göğsü gibi şişerek dikleşmişti. Bu mutlu yamaçlarda yosun ve çalılıklar arasında karla nemlenmiş kayan yıldızları toplayan gezgin grupları gördüm. Yol giderek dikleşti. Atın ayakları kaymaya başladı. Gıcırdayan arabayı güçlükle çekiyordu. Mutluydum. Ciğerlerim havadaki mutlu baharı, karların ve yıldızların tazeliğini içine çekiyordu. Atın göğsünün önünde beyaz kar köpüğünden oluşan sur giderek yükseliyordu. At da bu saf, taze yığında güçlükle ilerliyordu. Sonunda durduk. Arabadan indim. At kafasını sallayarak hızlı hızlı soluyordu. Başını kucaklayıp göğsüme yasladım. O koca gözlerinde yaşlar vardı. Karnındaki yuvarlak, siyah yarayı fark ettim. Ağlayarak, "Neden bana söylemedin?" diye fısıldadım. "Bir tanem, bunu senin için yaptım," dedi at ve tahta bir oyuncak gibi ufaldı. Onu orada bıraktım. Oldukça hafif ve mutlu hissediyordum. Buradan geçen küçük, yerel treni mi beklesem, yoksa şehre doğru yürüsem mi diye düşünüyordum. Ormanın ortasında bir yılan gibi kıvrılan yokuştan aşağı yürümeye başladım. Başta hafif, esnek adımlar atarken yavaş yavaş hızlanıp mutlu ve canlı bir koşuya başladım. Kayaklarla yokuş aşağı kayıyor gibiydim. Hızımı istediğim gibi ayarlayabiliyor ve bedenimin hafif hareketleriyle yönümü değiştirebiliyordum.

Şehrin kenar mahallelerine varınca bu muzaffer koşuyu yavaşlatarak sakin bir yürüyüşe geçtim. Ay hâlâ gökte yükseliyordu. Gök durmadan karmakarışık biçimlere dönüşüyor, sayısız kubbeleri giderek başkalaşıyordu. Gümüş bir usturlaba benzeyen gökyüzü, bu büyülü gecede iç mekanizmasını açığa çıkararak sonsuz açılımlarda dişlilerinin ve çarklarının matematiğini

gösteriyordu.

Pazar Meydanı'nda, yürüyüşe çıkmış insanlarla karşılaştım. Hepsi de o geceki gösterilerle mest olmuştu. Göğün büyüsüyle gümüşi renk alan yüzlerini yukarı kaldırarak yürüyorlardı. Babamın cüzdanı için artık hiç endişelenmiyordum. Manyaklıklarına dalıp giden babam, onu kaybettiğini çoktan unutmuş olmalıydı. Annemi sorarsanız, onu da pek umursamıyordum.

Yılda bir kez gerçekleşen böyle bir gecede esinlenebilir, mutlu olabilirsiniz. Şiirin kutsal parmağının size dokunduğunu hissedebilirsiniz. Aklım, fikirler ve planlarla doluydu. Evime doğru gitmek istedim. Ama kollarının altında kitaplar taşıyan okul arkadaşlarımla karşılaştım. O bitmeyecek gibi görünen gecenin ışığıyla uyanmış, çoktan okul yoluna düşmüşlerdi.

Hep birlikte menekşe kokularıyla kaplı dik bir yokuştan aşağı yürüdük. Karların üstünde gümüş gibi uzanan şeyin gecenin büyüsü mü yoksa şafağın ışıkları mı olduğunu kestiremedik...

krokodil sokağı

Babam, büyük masasının alt çekmecesinde şehrimizin eski ve güzel bir haritasını saklardı. Bez parçalarıyla sıkıca bağlanmış, katlanmış parşömen sayfalarla dolu bir kâğıt yığınıydı bu harita. Bu sayfalar birleşince kocaman bir duvar haritasına, kuş bakışı bir manzaraya dönüşüyordu.

Asılı olduğu duvarın neredeyse tamamını kaplardı bu harita. Genişçe yayılan göletler ve bataklıklar labirentinde, ufuktaki puslu sarı siste uzaklaştıkça küçülüp silikleşen yuvarlak tepelerle dolu bir satranç tahtasında başta hafif hafif, ardından daha sık aralıklarla güneye doğru yükselen arazide soluk altından dalgalı bir kurdele gibi kıvrılan Tysmienica Nehri'nin vadisi üzerinde geniş bir manzaraya açılırdı. Uzaktaki o belli belirsiz hudutta şehir belirir, haritanın ortasına doğru büyürdü. Başta fark edilmeyen bir yığınken büyüyerek sokakların derin vadileriyle bölünen apartmanlar ve evlerle dolu yoğun bir yerleşim bölgesine, ardından da ön plana çıkarak sanki dürbünle bakılıyormuş gibi keskin bir netlikle görülen bir grup müstakil eve dönüşürdü. Haritanın bu bölümünde gravürcü, tüm köşeleri ve girintileri gölgelerin derin sepya rengine boyayıp bulutlu bir akşamüstünün koyu altın rengiyle aydınlanan sokakların sü-

tun baştabanlarına, saçakların keskin hatlarına, kolonlara ve çok sayıdaki karmaşık sokaklara odaklanırdı. Bu gölge küpleri ve prizmaları, şurada yolun yarısında sıcak bir renge, ilerde evlerin arasında bir boşluğa dalarak sokak geçitlerini belirsizce deler, bal peteklerine benzer biçimler verirdi. Romantik, kasvetli bir gölge oyunuyla bu karmaşık mimari çokseslilığı oyunlaştırıp düzenliyorlardı.

Barok panorama tarzı bu haritada Krokodil Sokağı'nın bulunduğu bölge, genelde kutup bölgelerini ya da haklarında neredeyse hiçbir şey bilinmeyen keşfedilmemiş ülkeleri gösteren boş bir beyazlıkla parlıyordu. Yalnızca birkaç sokak şeridi siyahla işaretlenmiş, isimleri de diğer başlıklardaki asil el yazısından farklı olan basit, süssüz harflerle yazılmıştı. Haritacı, şehrin bu bölgesini çizmeyi pek istememiş olmalıydı. Açığa vurmadığı düşünceleri haritada kendilerini ele veriyordu.

Haritacının bu düşüncelerini anlayabilmek için şehrin geri kalanından çok farklı olan bu tuhaf bölgenin belirsiz ve şüpheli yapısına dikkat etmemiz gerekir.

Orası, faydacı yapısı bilhassa vurgulanan bir sanayi ve ticaret bölgesiydi. Çağın ruhu, ekonomi mekanizmaları şehrimizi ele geçirmiş, sonradan asalak bir semte dönüşen bu kenarda kalmış bölgede kök salmıştı.

Eski kentte geceleri el altından yapılan ticaret resmi bir ciddiyetle hüküm sürerken bu yeni bölgede birden modern ve sade ticari girişim biçimleri ortaya çıkmıştı. Şehrin eski, parçalanan çekirdeğinde aşılanan sahte Amerikancılık, burada gösterişli bir kabalığın bol ama boş ve renksiz bitki örtüsü gibi hızla büyüyordu. Çatlak alçı sıvasıyla kaplı tuhaf ön cepheleri olan ucuz, derme

çatma evleri görebilirdiniz orada. Bu eski ve dayanıksız varoş evlerin üstünkörü yapılarak takılmış ana kapıları vardı. Ancak yakından incelediğinizde onların metropol görkeminin beceriksiz birer taklidi olduğunu anlardınız. Sokağın karanlık görüntülerini, kapıların kötü doğranmış tahtalarını, yüksek rafların çatladığı ve ufalanan duvarların örümcek ağları ve kalın tozlarla kaplı olduğu bu evlerin sıkıcı havasını dalga dalga yansıtan donuk, kirli ve defolu cam levhalar, bu dükkânlara vahşice bir hava katıyor, altına hücum edilen Klondike bölgesini anımsatıyordu. Terzi dükkânları, konfeksiyoncular, porselenciler, eczaneler ve berber salonları sıra sıra diziliydi orada. Bunların köhne, geniş vitrinlerinde kalın yaldızlı harflerle yazılmış eğimli ve kıvrık yazılar vardı: ŞEKERCİ, MANİKÜRCÜ, İNGİLTERE KRALI.

Şehrin eski, köklü sakinleri, bu bölgeden uzak dururdu. Tüm pisliklerin yuvasıydı burası. Kötü insanlar, geçmişi olmayan, kişiliksiz, ahlâksız yaratıklar, böyle gelip geçici topluluklarda ortaya çıkan insan ırkının en alt türleri yaşardı burada. Fakat bozguna uğranan bazı günlerde, manevi zayıflık anlarında bir-iki şehir sakininin bu şüpheli bölgeye yarı istekli, yarı tesadüfen girdiği olurdu. İçlerinden en iyileri bile, hâlâ gönüllü bir alçalma, sınıf ayrımının engellerini yerle bir etme, basit bir yakınlığın, kirli bir birlikteliğin, yoldaşlığın o sığ çamuruna batma dürtüsünden kurtulabilmiş değildi. Böyle ahlâk kaçkınları için bu bölge efsanelere konu olan altın dolu El Dorado gibi bir yerdi. Oradaki her şey şüpheli ve belirsiz görünürdü. Gizli göz kırpmalar, alayla vurgulanan mimikler, kaldırılan kaşlar, hepsi kötü umutların gerçekleşeceğini vaat ediyor, her şey en aşağılık dürtüle-

rin zincirlerinden kurtulmasına yardım ediyordu.

Yalnızca birkaç kişi, bu bölgenin garip yapısını fark etmişti: Sanki hızla büyüyen bu adi bölge, renk lüksünü kaldıramamıştı da ölümcül bir renksizlik hâkimiyeti ele geçirmişti. Siyah-beyaz fotoğraflar ya da ucuz resimli kataloglar gibi orada da her şey griydi. Bu benzerlik metaforik olmaktan ziyade gayet gerçekti. Zira bu bölgede dolaşırken içlerinde asalaklar gibi yuvalanmış belirsiz ilanlar, çok anlamlı resimler, şüpheli bildiriler bulunan sıkıcı ticari reklamlarla dolu sütunlara bakıyormuş, ya da bir broşürün sayfalarını çeviriyormuş hissine kapılabilirdi insan. Sonunda da bu gezintinin, pornografik fotoğrafları yakından incelerken duyulan heyecan kadar anlamsız ve neticesiz olduğu ortaya çıkardı.

Örneğin, bir kişi takım elbise –bölgeye yakışan ucuz şıklıkta bir takım– sipariş etmek için bir terzi dükkânına girdiğinde binanın büyük ve boş, odaların da yüksek tavanlı ve renksiz olduğunu görürdü. Koca koca raflar, kat kat yükselip odanın uçsuz bucaksız tepesine ulaşır, insanın gözlerini gökyüzü –bu bölgenin sahte ve soluk gökyüzü– olabilecek tavana doğru çekerlerdi. Öte yandan açık kapıdan görünen depolara kutularla kasalar istiflenir, tavanarasına çıkan devasa bir evrak dolabı oluşurdu. Daha sonra bu devasa dolap çözünüp hiçlik uzamına, boşluğun tınısına ulaşırdı. Hesap defterinin sayfaları gibi çizgili, geniş, boz pencereler, gün ışığını kabul etmese de dükkân, gölgeleri dağıtmayan ve hiçbir şeyi aydınlatarak vurgulamayan gizemli, soluk gri bir ışıkla dolardı. Çok geçmeden birilerinin ihtiyaçlarını gidermek ve onları ucuz esnaf muhabbetinde boğmak üzere şaşılacak derecede hizmetkâr, çevik ve itaatkâr, zayıf, genç bir

adam belirirdi. Fakat durmaksızın konuşarak kocaman bir kumaş parçasını yere serip, üzerinizde katlayarak ayarlayıp hayali ceket ve pantolonlara dönüştürdüğünde tüm bu yaptıkları, birden sahte görünmeye başlar, ucuz bir komediye, olayların gerçek manalarını gizlemek için ironik olarak yerleştirilmiş bir perdeye benzerdi.

Döküntü malların satıldığı bu bölgeye yaraşır biçimde koyu tenli, uzun boylu satıcı kızların her birinin güzelliğinde muhakkak bir kusur olurdu. Bu kızlar gidip gelir, satış görevlilerinin tecrübeli ellerine bırakılan işin hallolup olmadığını görmek için kapı eşiklerinde beklerlerdi. Satış görevlisi, yapmacık bir gülümseme takınır, travesti gibi havalı havalı yürürdü etrafta. Manalı, gizli bakışlarla malzemenin üstündeki markayı, şeffaf sembolizmin markasını işaret ederken düşen çenesini kaldırmak ya da pudralı, solgun yanaklarını çimdiklemek isterdiniz.

Takım elbise seçkisi sahneyi yavaş yavaş planın ikinci aşamasına bırakırdı. Müşterinin en derin heyecanlarını anlayan kokuşmuş, efemine gençler şimdi de onun önüne en tuhaf markalardan bir seçme koyardı. Koca bir etiket kütüphanesi, kültürlü bir uzmanın koleksiyonunu sergileyen bir dolaptı bu seçme. İşte o zaman konfeksiyoncunun, arkasında şüpheli kitaplar ve özel baskılar bulunan bir antikacının ön cephesi, görünen yüzü olduğunu anlardınız. Bu hizmetkâr satıcı, kitaplar, çizimler ve fotoğraflarla dolu ilerideki depoların kapılarını açardı. Gravürler ve oymabaskılar en cüretkâr beklentilerimizin bile ötesindeydi: Ahlâksızlığın bu kadar derinlerini, çapkınlığın bu denli çeşidini rüyamızda bile görmezdik.

Satıcı kızlar artık kitap dizilerinin arasında bir aşağı, bir yukarı yürürdü. Gri parşömen kâğıdına benzeyen yüzlerinde, esmerlerde bulunan koyu renkli lekeler vardı. Parlak, koyu gözleri, zikzaklar çizerek hamamböceği gibi ani bakışlar fırlatıyordu. Ama o koyu kızarıklıkları, çekici güzellik benekleri ve üst dudaklarındaki ayva tüyleri bile o koyu, siyahi kanlarını ele verirdi. Aromalı kahvelere benzeyen aşırı yoğun renkli tenleriyle zeytin rengi ellerine aldıkları kitapları lekeliyor gibi görünürlerdi. Yer mantarı, heyecan verici hayvansı kokusunu nasıl bırakıyorsa onların dokunuşları da sayfaların üzerinde gezinirken havada koyu beneklerden oluşan bir iz, bir tütün isi bırakıyordu sanki.

Aynı zamanda şehvet düşkünlüğü de yaygınlaşmıştı. Israrla üsteleyen satıcı, yorulup yavaş yavaş kadın pasifliğine, sessizliğe çekilirdi. Geniş yakalı, ipek pijamalarıyla kitap raflarının arasındaki onlarca kanepeden birine uzanırdı. Kızlardan bazıları, birbirlerine kitap kapaklarındaki çizimlerin pozlarını ve duruşlarını gösterirken diğerleri de derme çatma yataklara uyumak için serilirlerdi. Müşterinin üstündeki baskı hafiflerdi. O heyecanlı ilgi çemberinden kurtulur, az-çok bir başına bırakılırdı. Konuşmakla meşgul satıcı kızlar artık onunla hiç ilgilenmezlerdi. Ona sırtlarını döner, ağırlıklarını bir ayaklarından ötekine verir, küstah pozlara bürünürlerdi. Tuhaf ayakkabılarıyla dalga geçerek narin bedenlerini bacaklarının kıvrak hareketlerine bırakıp sözde kayıtsızlık maskesiyle görmezlikten geldikleri heyecanlı seyirciyi kuşatırlardı. Bu geri çekilme hamlesi, müşteriyi kendi inisiyatifi için özgür bırakıyormuş gibi görünürken aslında onu daha derinden etkilemeyi amaçlardı.

Fakat müsaade edin de bu kayıtsızlık anından faydalanıp terzideki masum bir ziyaretin beklenmedik sonuçlarından kaçıp tekrar sokağa dönelim.

Kimse bizi durdurmaz. Kitapların arasındaki koridorlardan, dergi ve gazetelerle dolu uzun rafların arasından geçerek dükkândan çıkıyor, yukarıdan bakıldığında henüz tamamlanmamış tren garı inşaatına kadar giden Krokodil Sokağı'nı boydan boya görebileceğimiz bir yerde buluyoruz kendimizi. Bu bölgede hep olduğu gibi kurşuni bir gün yaşanıyor. Bazen tüm bu sahne, resimli bir dergideki fotoğraf gibi görünür. Evler, insanlar ve araçlar öylesine gri, öylesine tek boyutludur. Gerçeklik, kâğıt kadar incedir. Tüm çatırtılarıyla yapay kişiliğini ele verir. Arada bir, bir şehrin ana caddesinin noktacı resim tekniğiyle yapılan tablosuna hemen dibimizdeki yalnızca küçük bir kısmın düştüğü hissine kapılırdınız. Öte yandan her iki yanındaki maskeli balo, dayanamayarak bölünür, arkamızda ufalanarak boş, koca bir tiyatronun deposunda sıva ve talaşa dönüşürdü. Yapay bir pozun gerginliği, bir maskenin sözde içtenliği ve alaycı bir acıma duygusu, resmin ön cephesinde titreşirdi.

Ama bu düzmeceyi açığa çıkarmak da istemiyoruz. Güçlü sağduyularımıza rağmen bölgenin bayağı cazibesine kapılıyoruz. Ayrıca şehrin bu hali, kendi kendiyle alay ediyormuş gibi de görünür. Küçük, müstakil, banliyö evlerinden oluşan sıralarla, kartondan yapılmış gibi görünen, içini göstermeyen, kör ofis pencerelerinin, gri camlı vitrinlerin, sütunların, reklamların ve sayıların bir karışımı olan çok katlı binalar birbirini takip eder. Evlerin arasından kalabalıklar geçer gider. Sokak, şehir bulvarı kadar geniştir. Ama göletler ve uzamış otlar-

la kaplı yol, köy meydanları gibi balçıktan yapılmış ve aşınmıştır. Bölgenin trafiği şehirde dillere destandır; Orada oturan herkes, manalı manalı bakarak övgüyle bahseder bundan. Bu boz, kişiliksiz kalabalık, büyükşehir havasına girmeye hevesli, görevinin son derece bilincindedir. Yine de tüm bu amaç bilincine ve koşturmacasına rağmen sıkıcı bir gezintiye çıkan, bir yığın uyuşuk kuklayı seyrediyormuş hissine kapılıyorsunuz. Tuhaf bir manasızlık atmosferi, tüm sahneyi ele geçiriyor. Kalabalık miskin miskin kenardan akıp gidiyor. Garip ama onları ancak belli belirsiz görebiliyorsunuz. Suretler hafif bir düzensizlik içinde, asla tam bir taslak keskinliği kazanmadan geçip gidiyorlar. Bazen onlarca kafanın oluşturduğu bu hengâmede karanlık ve canlı bir bakış, eğik takılmış bir melon şapka, konuşmayı henüz bitiren dudakların oluşturduğu gülümsemeyle bölünen yarım bir yüz, adım atmak için ileri atılan ve sonsuza dek bu pozisyonda kalan bir ayak ilişiyor gözümüze.

Bu bölgenin kendine has özelliklerinden biri de arabacısı olmadan tek başına yürüyüp giden arabalardır. Hiç arabacı yok demek değildir bu. Ama kendi binlerce işleriyle meşgul olan arabacılar, kalabalığa karışıp arabalarıyla ilgilenmezler. Herkesin sahte ve boş hareketlerle vakit geçirdiği bu bölgede kimse, araba gezintisinin tam hedefine aldırmaz. Yolcular da buradaki her şeyi niteleyen bir düşüncesizlikle kendilerini bu dengesiz araçlara emanet ederler. Arada bir onları tehlikeli köşelerde görebilirsiniz. Arabanın kırık çatısından sarkar, ellerindeki dizginlerle zor da olsa usta manevralar yaparak diğerlerini sollarlar.

Tramvaylar da vardır burada. Belediye meclis üye-

lerinin hırsı, bu konuda büyük zaferler kazanmıştır. Yine de bu tramvayların görüntüsü, içler acısıdır. Çünkü sıkıştırılmış kartonpiyerlerden yapılmışlardır. Ayrıca senelerdir kötü kullanıldıklarından yüzeyleri eğrilmiş, içine göçmüştür. Genelde ön kısımları yoktur bunların. Böylece geçerlerken içlerinde edepli tavırlarıyla dimdik oturan yolcuları görebilirsiniz. Bu tramvayları, kasabanın hamalları iterek yürütür. Fakat bütün bunların en tuhafı Krokodil Sokağı'ndaki demiryolu ağıdır.

Hafta sonuna doğru günün çeşitli saatlerinde bir kavşakta tren bekleyen insan kümelerini görebilirsiniz. Trenin gelip gelmeyeceğini, gelse bile nerede duracağını kimse kestiremez. Bu yüzden de durağın nerede olduğuna karar veremediklerinden insanların iki farklı yerde bekledikleri çok olur. Uzunca bir süre zar zor görünen rayların yanında kara, sessiz bir küme hâlinde beklerler. Yandan görünen yüzleri, gergin ve dikkatli bir ifadeyle yolu izlerken donup kalmış, kâğıttan kesilip çıkarılan solgun suretler dizisini andırır.

Sonunda tren birden görünür: Gelmesi beklenen ara sokaktan çıkar, ufak buharlar çıkaran lokomotifiyle minyatür bir tren, yılan gibi aşağıdan çıkıp gelir. Karanlık geçide girer, sokak tramvayın yaydığı kömür tozuyla kararır. Motorun hızlı solumaları, tuhaf ve hüzünlü bir ciddiyet dalgası ve bastırılmış telaşla heyecan, çabucak çöken akşam karanlığında sokağı bir anlığına tren garının bekleme salonuna çevirir.

Tren biletlerindeki kara borsa ve genel yolsuzluk, şehrimizin başındaki felaketlerden bazılarıdır.

Tren, istasyona geldiği son anda rüşvetçi demiryolu görevlileriyle gergin bir telaş içinde pazarlıklar yapılır.

Bu pazarlıklar bitmeden tren yola çıkar, ray hattında yürüyerek kendisine epeyce eşlik edip sonra dağılan üzgün bir yolcu kalabalığı bırakır ardında.

Uzun seyahatlerin nefesi ve kasvetiyle dolu uyduruk bir gar oluşturmak için bir anlığına daralan sokak yeniden genişler, hafifler ve gevezelik ederek yoldan geçen tasasız kalabalığın, kalitesiz mallar, uzun mum mankenler ve berber camlarında görülen bebek resimleriyle dolu o kirli, boz karelerin, yani dükkân vitrinlerinin önünden geçerek dolaşmasına müsaade eder.

Gösterişli, uzun, dantelli gecelikler giyen hayat kadınları, etrafta dolaşmaya başlamıştır. Bunlar restoranlarda müzik yapan orkestra şeflerinin veya berberlerin karısı bile olabilir. Kıvrak, yırtıcı adımlarla ilerlerler. Hepsinin şer akan yüzlerinde küçük kusurları vardır. Gözlerinde hileli, kötü bir şaşılık vardır, veya tavşan dudaklıldırlar. Bazen de burunlarının ucu yoktur.

Kent sakinleri Krokodil Sokağı'ndan yayılan bu bozulma kokusuyla gurur duyarlar. "Hiçbir şeyden eksik kalmak zorunda değiliz," diye övünürler. "Büyükşehrin gerçek kötülükleri bile burada var." Bu bölgedeki her kadının sürtük olduğunu iddia ederler. Gerçekten de onlardan yalnızca birine bakmanız yeterlidir. Aniden memnuniyet kararlılığıyla sizi donduran ısrarcı, yapışkan bir bakışla karşılaşırsınız. Okul çağındaki kızlar bile saçlarındaki kurdeleyi belli bir biçimde bağlar, cılız bacaklarının üzerinde tuhaf adımlarla yürürler. Gözlerindeki pis ifade, ileride bozulacaklarının habercisidir.

Ama yine de, bu bölgenin son sırrını, Krokodil Sokağı'nın özenle gizlenen sırrını açığa çıkaracak mıyız?

Açıklamamız esnasında birkaç kez uyarıcı sinyal-

ler verdik, şüphelerimizi üstü kapalı olarak anlattık. Bu yüzden, dikkatli bir okur, birazdan olacaklara hazırlıksız sayılmaz. Bu bölgenin taklit ve hayali karakterinden bahsettik. Fakat bu kelimelerin anlamı, orasının iyi düşünülmemiş ve kararlaştırılamamış gerçekliğini anlatamayacak kadar açık ve nettir.

Dilimizde, söz gelişi, gerçeklik derecesini ölçecek veya onun inceliklerini açıklayacak hiçbir tanım yoktur. Hadi şunu açık açık söyleyelim: Bu bölgenin talihsizliği, orada hiçbir şeyin başarıya ulaşmamasından, hiçbir şeyin mutlak bir sonuca varamamasındandır. Mimikler havada asılı kalır. Hareketler zamansız bir yorgunluk içindedir ve belli bir durağanlık noktasının ötesine gidemezler. Bölgenin özelliklerinden olan amaçlar, tahminler ve planlardaki aşırı gösterişi ve savurganlığı zaten fark etmiştik. Aslında bu, vakitsizce uyanan, bu yüzden de kısır ve neticesiz kalan arzuların mayalanmasından başka bir şey değildir. Her türlü imkânın bulunduğu bir ortamda her heves yüksekten uçar; geçici bir heyecan kabararak boş asalak bir biçimde büyür; kabusların ve esrarın hafif dokusundan meydana gelen kabarık otların, renksiz haşhaşların açık gri renkli tohumları filizlenir. Günahın uyuşuk ve hovarda kokusu, tüm bölgenin üstünde süzülür. Evler, dükkânlar ve insanlar bazen bu bölgenin ateşli vücudundaki titremelerden, hummalı rüyalarının tüyleri diken diken olmuş derisinden başka bir şey değilmiş gibi görünür. Hiçbir yerde oradaki kadar olasılıklarla tehdit edilmiyor, başarının yakınlaştığını görüp sarsılmıyor, gerçekleşmenin zevkli katılığından düşüp bayılmıyoruz. Hepsi bu işte.

Belli bir gerilimi aştıktan sonra dalga durarak geri

çekilmeye başlar. Atmosfer belirsizleşerek bulanıklaşır. Olasılıklar azalarak bir boşluğa dönüşür. Heyecanın çılgın, boz afyonları dağılıp kül olur.

Belli bir zamanda hafif şüpheli terzi dükkânından çıktığımıza hep pişman olacağız. Onu asla yeniden bulamayacağız. Dükkân tabelaları arasında dolaşıp binlerce hata yapacağız. Yüzlerce dükkâna girip birbirine benzeyen pek çok yer göreceğiz. Yan yana dizilmiş kitap rafları boyunca dolanıp dergilere ve gazetelere bakacağız. Henüz ne istediğimizi anlayamamış yüzleri aşırı lekeli, güzelliği kusurlu olan genç kadınlarla derinlemesine ve uzun uzadıya mahrem konuşmalar yapacağız.

Tüm telaşımız ve heyecanımız gereksiz bir çabanın, faydasız bir araştırmanın içinde tükenip gidene dek pek çok yanlış anlamaya dâhil olacağız.

Umutlarımız birer yanılgıydı. Binaların ve çalışanların şüpheli görünüşü, hep bir oyundu. Kıyafetler gerçek kıyafetlerdi. Satıcıların da hiçbir art niyeti yoktu. Ahlâki önyargıların, sıradan bayağılıkların kalın katmanları arasında boğulan Krokodil Sokağı kadınları, yalnızca ufacık bir ölçüde ahlâksızlaşmışlardır. Bu ucuz insan maddesinin kentinde hiçbir his gelişemez; tuhaf ve karanlık hiçbir tutku ortaya çıkamaz.

Krokodil Sokağı, kentimizin çağdaşlığa ve büyük şehir yozlaşmasına verdiği bir ödündü. Belli ki, geçen senenin çürüyen gazetelerinden kesilmiş resimleri bir araya getirerek kâğıttan yapılmış bir taklitten daha fazlasını almaya gücümüz yetmemişti.

hamamböcekleri

Babamın kahramanlık çağının mükemmel canlılığını takip eden tekdüze günlerde geçti bu olay. Fakirleşmiş bir arazideki kapalı göğün altında pazarları ya da tatilleri olmayan depresyonla dolu ağır haftalardı. O zamanlar babam artık bizimle değildi. Üst kattaki odalar toparlanmış, santral görevlisi bir kadına kiralanmıştı. Kuş sınıfından yalnızca bir tür kalmıştı: şu an oturma odasındaki bir rafta duran içi doldurulmuş akbaba... Kapalı perdelerin serin alacakaranlığında hayattayken yaptığı gibi, bir ayağının üzerinde, budist bir bilge gibi duruyordu. Acıklı, kurumuş, çileci yüzü, aşırı kayıtsızlık ve yadsıma ifadesiyle donup kalmıştı. Gözleri dışarı çıkmış; rengi solmuş, gözyaşıyla ıslanmış göz yuvalarından tozlar yayılmıştı. Yalnızca tüysüz boynu ve güçlü gagasındaki uçuk mavi, sert, nasırlı yumrular, bu ihtiyar kafaya ağırbaşlı ve ruhani bir hava katıyordu.

Tüy postunun pek çok yerini güve yemişti. Yumuşak, boz tüyleri dökülüyor, Adela da haftada bir odanın nereden geldiği bilinmeyen tozuyla birlikte bunları süpürüp atıyordu. Tüylerin döküldüğü yerlerden, içinden kenevirler fışkıran kalın keten çulu görebilirdiniz.

Babamın ölümünü bu kadar kolay atlatıp çabucak toparlandığı için anneme gizliden gizliye gücenmiştim.

Onu hiçbir zaman sevmediğini düşündüm. Babam, hiçbir kadının kalbinde kök salmadığından hiçbir gerçekliğe girememişti. Bu yüzden de sonsuza dek hayatın dışında, yarı gerçek bölgelerde, varlık kıyılarında dolaşmaya mahkûm edilmişti. Dürüst bir vatandaş gibi ölmeyi bile hak etmemişti. Onunla ilgili her şey, tuhaf ve şüpheli olmalıydı. Uygun bir zamanda açık açık konuşmak için annemi zorlamaya karar verdim. O gün (sert bir kış günüydü ve sabahın erken saatlerinden itibaren loş ışıklar yayılmıştı çevreye.) annem, migren ağrıları çektiğinden salondaki kanepede uzanıyordu.

Nadiren oturulan bu bayramlık salonda, babamın ölümünden beri cila ve vernik yardımıyla Adela tarafından korunan örnek bir düzen hüküm sürüyordu. Tüm sandalyelerin üstü bir örtüyle örtülmüştü; bütün eşyalar, Adela'nın üstlerinde uyguladığı sıkıyönetime teslim olmuştu. Yalnızca konsolun üstündeki vazoda duran bir tutam tavuskuşu tüyü, bu sisteme başkaldırıyordu. O tüyler, görünüşte sessiz sakin, fakat kimsenin görmediği zamanlarda iyice şirazeden çıkan koca bir sınıf dolusu kız öğrenci gibi asiliklerini gizleyen tehlikeli ve uçarı birer elemandı. Bu tüylerin gözleri sürekli dik dik bakardı. Göz kırpıp kirpiklerini kırpıştırarak, birbirlerine gülümseyip neşeyle kıkırdayarak duvarları delerlerdi. Odayı, fısıltılar ve laklaklarla doldururdular. Kelebekler gibi pek çok kolu olan lambanın etrafında yayılırlardı. Çok renkli bir kalabalık gibi bu telaş ve neşeye alışık olmayan eski, çerçeveli aynalara yönelirler, anahtar deliklerinden bakarlardı. Başındaki sargıyla kanepede uzanan annemin yanında bile kendilerine hâkim olamazlardı. Birbirlerine işaretler yaparak, gizli

anlamlarla dolu sağır ve dilsizlerin dilinde konuşurlardı. Arkamda tezgâhlanan bu alaycı kumpastan rahatsız olurdum. Dizlerimi annemin kanepesine dayayıp sabahlığının yumuşak kumaşına iki parmağımla dalgın dalgın dokunurken yavaşça konuşmaya başladım:

"Uzun zamandır sana bir şey sormak istiyordum. Bu, o, değil mi?"

Akbabayı gözlerimle bile işaret etmememe rağmen annem hemen olayı anlayıp utanarak gözlerini devirdi. Onun kafa karışıklığının tadını çıkarmak için uzunca bir süre bu sessizliği bozmadım. Sonra artan öfkemi kontrol ederek son derece sakin bir hâlde sordum:

"Babamla ilgili yaydığın onca hikâye, onca yalan ne demek oluyor o zaman?"

Ama başta panikle kasılan yüz hatları kendilerini toparlayıp yeniden eski hâline geldi.

Koyu lacivert, akı görünmeyen boş gözlerini kırpıştırarak, "Hangi yalanlar?" diye sordu.

"Adela'dan duydum," dedim. "Ama bunları senin çıkardığını biliyorum. Ve gerçeği öğrenmek istiyorum."

Annemin dudakları hafifçe titriyordu. Gözlerime bakmamak için gözlerini kaçırıp duruyordu.

"Yalan söylemiyordum," dedi. Dudakları şişti, ama aynı zamanda küçüldü de. Yabancı bir adamın yanındaki kadın gibi mahcup olduğunu hissettim. "Hamamböcekleriyle ilgili söylediklerim doğru. Sen de hatırlarsın..."

Canım sıkılmıştı. Geceleyin örümcek gibi koşarak karanlığı dolduran o kara sürüyü, hamamböceklerinin istilasını hatırladım. Yerdeki tüm çatlaklar, kıpırdayan hışırtılarla dolmuştu. Her oyuktan aniden bir hamam-

böceği çıkıyor, her delikten kahverengi, çılgın bir yıldırım zikzaklar çizerek fırlıyordu. Ah, yerdeki parlak kahverengi dizinin yol açtığı bu çılgın, telaş cinneti! Ah, elindeki mızrakla sandalyeden sandalyeye zıplayan babamın attığı o korku çığlıkları!

Babamın yanakları ateşten kızarmış, ağzının etrafına sürekli bir tiksinti ifadesi yerleşmişti. İyice çileden çıkmış, yemeden içmeden kesilmişti. Hiçbir insan bedeninin uzun süre bu nefrete katlanamayacağı ortadaydı. Korkunç bir tiksintiyle yüzü taş kesilmiş, acıklı bir maskeye dönüşmüştü. Bu maskenin gözbebekleri, alt göz kapaklarının arkasına saklanarak pusuya yatmış, sürekli bir şüphe çılgınlığının içinde yay gibi gerilmişlerdi. Babam, vahşi çığlıklarla birden koltuktan fırlar, odanın bir köşesine doğru körlemesine koşar, mızrağı yere batırıp karmakarışık bacaklarını ümitsizce sallayan, mıhlanmış, kocaman bir hamamböceğiyle birlikte kaldırırdı. Sonra Adela imdadına koşar, korkudan beti benzi atmış, halsiz düşmüş babamın elinden avıyla birlikte zıpkını alır, bir kovaya silkerdi. Ama o zaman bile bu resimlerin Adela'nın masallarıyla mı beynime yerleştiğini yoksa onları gerçekten görmüş mü olduğumu kestiremezdim. Sağlıklı insanları nefretin büyüsünden koruyan bu direnme gücü, o zamanlar babamda yoktu. Bu büyünün korkunç cazibesine karşı savaşmak yerine kendini tamamen ona bırakıp deliliğin kurbanı oldu. Bu durumun ölümcül sonuçları da süratle geldi. Çok geçmeden bizi korku ve hüzünle dolduran ilk şüpheli belirtiler ortaya çıktı. Babamın davranışları değişti. Deliliği, coşkulu heyecanı yavaş yavaş kayboldu. Hareketlerinden ve konuşmalarından vicdan azabı çek-

tiği anlaşılıyordu. Bizden kaçmaya başladı. Günlerce köşelerde, gardıroplarda, kuştüyü yorganların altında bizden saklandı. Arada bir kendi ellerine dalgın dalgın bakarken görürdüm onu. Üstünde hamamböceği kabuğu gibi kahverengi lekeler çıkmaya başlayan derisiyle tırnaklarının uyumunu incelerdi.

Gündüzleri içinde kalan güçle hâlâ direnebiliyor, takıntısıyla savaşıyordu. Ama gece olduğunda onu tamamen esir alıyordu. Bir gece geç saatlerde yerdeki mumun ışığında gördüm onu. Kendini siyah totem boyasıyla boyamış, çıplak olarak yere uzanmıştı. Kaburgalarının iskeleti apaçık ortadaydı. Anatomisinin büyüleyici yapısı, derisinin altından görülebiliyordu. Onu karmaşık yollarının uçurumuna sürükleyen tiksinti takıntısının pençesine düşmüş, yüzüstü uzanmıştı. Tuhaf bir ayinin karışık hareketleriyle kolunu bacağını kıpırdattığında bir hamamböceğinin törensel sürünmesini taklit ettiğini korkuyla fark ettim.

O günden itibaren babamın hayatından ümidimizi kestik. Günden güne hamamböceğine daha da çok benziyor, adeta onlardan birine dönüşüyordu.

Bu duruma alışmıştık. Haftalarca hamamböceği gibi yaşayıp ortadan kaybolduğu için onu artık daha da az görüyorduk. Babamı tanıyamaz olmuştuk: O kahverengi, tuhaf kabileyle tamamen bütünleşmişti. Onun yerdeki bir çatlakta yaşamaya devam edip etmediğini, hamamböceği işlerine dalıp geceleri odalarda koşturup koşturmadığını veya belki de Adela'nın her sabah ayakları havada, sırt üstü vaziyette bulup daha sonra iğrenerek yakmak üzere küreğe süpürdüğü o ölü böceklerden biri olup olmadığını kim iddia edebilirdi ki?

"Ama," dedim huzursuzca, "bu akbabanın babam olduğundan eminim."

Annem kirpiklerinin altından beni süzdü.

"Beni üzme, hayatım. Sana babanın uzaklarda olduğunu, tüm ülkeyi dolaştığını söylemiştim zaten. Gezici satış temsilciliği yapıyor. Bazen geceleri eve gelip şafak sökmeden geri gittiğini biliyorsun."

fırtına

O uzun ve boş geçen kış boyunca kentimizdeki karanlığın harmanı yüz misli büyük olmuştu. Tavan araları ve depolar, çok uzunca bir süre birbiri üstüne yığılmış, eski çanak çömlekler ve atılmış boş şişe dizileriyle dolu olarak kalmıştı.

Orada, tavan aralarının kömürleşmiş, bol kirişli ormanlarında karanlık, bozulmaya ve ekşimeye başladı. Tencerelerin kara meclisi orada toplanıyor, bol laklaklı ama sonu hiçbir yere varmayan toplantılar orada yapılıyor, şişeler çağlayarak tuhaf sesler çıkarıyor, sürahiler kekeliyordu. Sonunda bir gece tencere ve şişe alayı, boş çatıların altında ayaklanıp şişkin, kocaman bir kütle halinde şehre doğru yürümeye başladı.

Bu kalabalıktan kurtulan çatılar açılıp genişledi. Yankılı, karanlık koridorlarından ışık alayları, tahta sehpalardan oluşan askeri birlikler çamdan yapılan dizleri üzerine çökerek geçiyorlardı. Sonunda geceyi kirişlerin ve çapraz kirişlerin çatırtısıyla rahatça doldurabiliyordu çatılar.

Leğenlerin ve kovaların kara nehirleri, taşarak gece boyu süzülürdü. Onların gürültülü, parlak siyah kalabalığı, kenti kuşatırdı. Su kaplarından oluşan bu güruh karanlıkta toplanıp geveze bir balık ordusu gibi hızla

ilerlerdi. Çaçaron kovaların ve geveze bakraçların sınırsız istilasıydı bu.

Kendi yanlarına vurarak davul çalan variller, kovalar ve su kapları, yığınlar hâlinde birbirleri üstünde yükseldiler. Toprak kaplar oraya buraya dağıldı. Eski melon şapkalarla silindir şapkalar birbiri üstüne tırmanarak göğe doğru sütun gibi yükselip, ardından da devrildiler.

Tahta ağızlarından bedduaları döküp korkunç küfürleri sonunda amacına ulaşana dek gecenin her yerine savururken o tahta dilleri sürekli acemice çalışır, durmadan konuşurdu.

Güçlü rüzgâr kervanları, kap kacakların gıcırtısı ve aptal lakırdılarının çağırdığı bu yere gelip geceye hükmetti. Siyah, devasa, hareketli bir amfiteatr şehrin tepesine kurulup güçlü sarmal hareketlerle döne döne alçalmaya başladı. Karanlık patlayarak şiddetli, büyük bir fırtınaya dönüştü. Üç gün üç gece boyunca da ortalığı kasıp kavurdu.

Sabahleyin, "Bugün okula gitmiyorsun," dedi annem, "dışarıda fırtına var."

Reçine kokan ince duman örtüsü tüm odayı doldurdu. Soba, sanki içine bir köpek veya şeytan sürüsü hapsolmuş gibi gürleyip ıslık sesleri çıkarmaya başladı. Sobanın şişkin göbeğine çizilmiş büyük surat resmi, kaşını gözünü oynatıyor, yanaklarını şişirip kocaman yapıyordu.

Pencereye doğru yalınayak koştum. Bu ani rüzgâr gökyüzünü boylu boyunca süpürüyordu. Geniş ve gümüş beyazlığındaki gök, bölünerek kırılma noktasına kadar gerilmiş enerji hatlarını, teneke ve kurşun katmanları gibi mükemmel olukları meydana getirmişti.

Manyetik alanlara bölünüp boşalttığı enerjiyle titreyen gök, gizli bir elektrikle yüklüydü. Görünmeden, ele avuca gelmeden gücünü karaya aktaran fırtına şemalarını gökyüzünde görebiliyorduk.

Fırtınayı göremesek de evlerin, altına rüzgârın hiddeti geçen çatıların üstündeki etkisini görebiliyorduk. Fırtınanın parmağının değdiği tavanaraları bir bir kabarıyor, birbiri ardına çılgınca patlıyordu.

Sokakları beyaz bir boşluk hâlinde çırılçıplak bırakarak meydanları süpürüp temizliyordu. Pazar alanında taş üstünde taş bırakmadı. Ancak ötede beride rüzgârın şiddetiyle beli bükülen yalnız bir adamın bir evin kenarına tutunmaya çalıştığı görülebiliyordu. Tüm Pazar Meydanı, bu şiddetli rüzgârın altında kel bir baş gibi parlıyordu.

Fırtına, soğuk ve ölü renkleri, yeşil, sarı, mor şeritleri ve uzak tonozlarla onların sarmal kemerlerini göğe uçuruyordu. Çatılar kara ve yamuk yumuk görünüyordu. Acı içinde endişeli endişeli bekliyorlardı. Çoktan içlerine işlemiş rüzgârın altındaki bu çatılar, nefes alarak yükselip komşu çatıların boylarını aşıyor, dağınık göğün altında akıbetlerini işaret ediyor, kıyamet gününün geldiğini duyuruyorlardı. Ardından o güçlü nefeslerini daha fazla tutamayarak can veriyor, yere çakılıp tüm boşluğu gürültü ve dehşetle dolduruyorlardı. Bu kez daha fazla ev, akıbetini kestirerek bir çığlıkla yükselip felaketi haber veriyordu.

Kilisenin etrafındaki büyük kayın ağaçları, korkunç görüntülerin tanıkları gibi kollarını göğe doğru kaldırmış bağırıyor da bağırıyorlardı.

İleride, Pazar Meydanı'nın çatılarından da ötede,

varoş evlerin çıplak duvarlarını, pencerelerinin sivri çıkıntılarını görüyordum. Korkudan inme inmiş gibi birbirleri üstüne tırmanıp yükselmişlerdi. Uzaktaki, soğuk, kırmızı ışıltı, onları sonbahar renklerine boyamıştı.

Kuzinedeki ateş, mutfağı duman halkalarıyla boğduğu için o gün öğle yemeği yememiştik. Bütün odalar buz gibi olmuştu. Hepsi de rüzgâr kokuyordu. Öğleden sonra saat iki civarında banliyölerde bir yangın başlayıp hızla çevreye yayıldı. Annemle Adela, yataklarımızı, kürk mantolarımızı ve değerli eşyalarımızı toplamaya başladı.

Gece çöktü. Kuvvetini ve şiddetini artıran rüzgâr, sınır tanımadan artarak tüm bölgeyi sardı. Artık evlere ve çatılara uğramayı bırakıp şehrin üstünde çok seviyeli, çok katlı bir sarmal, durmaksızın yükselerek büyüyen kara bir labirent inşa etmeye başlamıştı. Rüzgâr, bu labirentten fırlayıp oda dehlizlerinde dolaşıyor, fırtınanın alkışları arasında uzun koridorlarda yarışıp ardından dağılıp yayılarak stratosfere yükseliyor, tüm bu hayali yapıların çökmesine müsaade ediyordu.

Odalarımız hafifçe sallandı. Resimler duvarlara çarpıp durdu. Lambanın ışığı, pencere camlarına yağlı yağlı yansıyarak parlıyordu. Perdeler, bu fırtınalı gecenin nefesiyle kabardı. Babamı sabahtan beri görmediğimizi anımsadık birden. Erkenden dükkâna gitmiş, fırtınayla afallayarak eve dönememiş olmalıydı.

"Tüm gün bir şey yememiştir," diye inledi annem. Emektar tezgâhtar Theodore, babama yiyecek bir şeyler götürmek için rüzgârlı geceye dalmaya gönüllü oldu. Ağabeyim de onunla gitmeye karar verdi.

Ayı postundan, geniş montlara sarınıp fırtına onları uçurmasın diye ceplerini demirler, pirinç tokmaklar ve metal ağırlıklarla doldurdular. Geceye açılan kapıyı dikkatle açtılar. Theodore'la ağabeyim karanlığa bir adım atar atmaz, daha kapının eşiğindelerken gece onları yuttu. Rüzgâr, onların evden ayrılışının tüm izlerini hemen yok etti. Yanlarına aldıkları fenerin ışığı bile görünmüyordu pencereden.

Onları yuttuktan sonra rüzgâr biraz dindi. Adela'yla annem mutfak kuzinesinde yeniden ateş yakmaya çalıştılar. Tüm kibritler söndü. Açık baca kapağından giren rüzgârla küller ve isler, tüm odaya yayıldı. Evin ön kapısının ardında durup dışarıyı dinledik. Fırtınanın matemінde her tür sesi, soruyu, çağrıyı ve ağıdı duyabilirdiniz. Fırtınada kaybolup yardım isteyen babamın sesini ya da kapının dışında kaygısızca çene çalan Theodore'la ağabeyimi duyduğumuzu sandık. Sesler o kadar aldatıcıydı ki artık bir yerde Adela dayanamayıp kapıyı açtı. Gerçekten de boğazlarına kadar battıkları fırtınadan bin bir güçlükle çıkan kardeşimle Theodore'u gördü karşısında.

Nefes nefese kalmışlardı. Kapıyı güçlükle kapadılar. Girişte rüzgâr o kadar kuvvetliydi ki bir süre kapıya yaslanmak zorunda kaldılar. Sonunda kapıyı sürgülediler. Rüzgâr da kovalamacasının yönünü değiştirip başka bir yere doğru ilerledi.

Ağabeyimle Theodore, ürkütücü karanlıktan ve fırtınadan anlamsızca söz ettiler. Rüzgârı emip içine hapseden kürk paltoları temiz hava kokuyordu. Işıkta gözlerini kırpıştırdılar. Hâlâ geceyle dolu gözleri, kirpiklerinin her kırpılışında karanlığı dağıttı. Dükkâna

varamadıklarını söylediler. Kaybolmuşlar ve dönüş yolunu güç bela bulmuşlardı. Şehir tanınmaz hâldeymiş. Bütün sokaklar da yer değiştirmiş gibi görünüyormuş.

Annem yalan söylediklerini düşündü. Aslında hepimiz, onların hiçbir yere gitmeden birkaç dakika pencerelerin altında beklediklerini düşünüyorduk. Belki de şehir ve pazar yeri, yoktu artık. Fırtınayla birleşen gece de evimizi, siyah, sahne aksesuarlarıyla ve uğultu, ıslık, inilti sesleri çıkarabilen bir makineyle kuşatmıştı. Belki rüzgârın ortaya çıkardığı bu matemli, devasa boşluklar hiç var olmamıştı. Belki de rüzgârın üzerinde ezgilerini çaldığı uzun, siyah flütü oluşturan geniş labirentler, sarmallar ve pencereli koridorlar da yoktu. Fırtınanın, gecenin icat ettiği bir şey, hüzünlü genişliğin sınırlı sahnesindeki zayıf bir gösteri, rüzgârın evrensel evsizliği ve yalnızlığı olduğunu düşünmeye başlıyorduk artık.

Sokak kapımız, art arda açılıp kapanarak pelerinlere ve şallara sıkıca bürünen ziyaretçileri içeri alıyordu. Nefesi kesilmiş bir komşu veya arkadaş, üstüne geçirdiği şeyleri yavaşça çıkarıp gecenin tehlikelerini abartarak karışık ve bağlantısız laflar ediyordu.

Işıkların iyice aydınlattığı mutfakta hep birlikte oturuyorduk. Mutfak sobasının ve bacanın geniş, siyah saçaklarının arkasındaki birkaç basamak tavanarasının kapısına çıkardı. Şimdi bu basamaklarda Theodore oturmuş, rüzgârla titreyen tavanarasını dinliyordu. Fırtınanın mola verdiği anlarda kirişlerin üst üste binip körük gibi katlanışına, içindeki havayı bırakan devasa bir akciğer gibi gevşeyip sarkan çatının çıkardığı seslere kulak kabartıyordu. Çatı, ardından soluk alıp kirişleri esnetiyor, Gotik bir tonoz gibi büyüyüp kocaman bir

kontrbasın kasası gibi çınlıyordu.

Sonra fırtınayı unuttuk. Adela, havanda tarçın dövmeye başladı. Perasia Teyze, bizi ziyarete gelmişti. Ufak tefek, neşeli, çok hareketli bir kadındı. Başının üstündeki siyah şalı, dantelliydi. Mutfakta koşturup şimdiye kadar bir horozun tüylerini yolmuş olan Adela'ya yardım ediyordu. Perasia Teyze, bir avuç dolusu kâğıdı ocağa koyup yaktı. Adela, horozu boynundan tutup kalan tüylerini ütmek için alevlerin üstünde gezdirdi. Hayvan ateşin üstünde birden kanatlarını açıp öttü, ardından da yandı. Perasia Teyze bağırıp çağırmaya, küfretmeye başladı. Öfkeden titrerken Adela'ya ve anneme yumruk sallıyordu. Neden böyle olduğunu anlamamıştım. Ama o öfkesinde ısrarcıydı. El kol hareketlerinden ve küfürlerden oluşan ufak bir yığına dönmüştü. Bu sinir krizinde parçalanıp farklı hareketlere bölünecek, yüzlerce örümceğe dönüşecek, çılgınca koşturan hamamböceklerinin parıltılı, kahverengi ağı gibi yere serilecekti sanki. Bunun yerine birden pusmaya ve giderek küçülmeye başladı. Hâlâ titriyor, ağzından küfürler saçıyordu. Sonra kamburlaşmış ve ufalmış bir hâlde mutfağın odunları yığdığımız köşesine doğru ilerledi. Küfrediyor ve öksürüyordu. İki ince, sarı odunu bulana dek sese yankı yapan odunları hararetle didik didik etti. Bu iki parçayı titreyen elleriyle kavrayıp bacaklarına dayayıp ölçtükten sonra, sanki bunlar cambaz ayaklıklarıymış gibi, onların üstünde yükselip yeri tıkırdatarak yürümeye başladı. Döşeme tahtaların eğimli dizilerinde bir oraya bir buraya hızlı hızlı zıpladı. Sonra çam tezgâhın üstüne atlayıp içinde kap kacak bulunan, mutfak duvarını boydan boya kaplayan gıcırtılı rafa tırmandı. Ayaklıklarıy-

la bu raf boyunca koşturup bir köşede büzüldü. Gittikçe küçülüp yanarak solan bir kâğıt gibi kararıp katlandı. Paslanarak külden yapraklara dönüşmüş, ardından da un ufak olup toza ve hiçliğe bölünmüştü.

Kendi kendini yok eden bu öfke gösterisi karşısında çaresizce kalakalmıştık. Sinir krizinin hüzünlü sonunu pişmanlıkla izledik. Bu içler acısı süreç son bulduğunda hepimiz biraz rahatlayarak kendi işlerimize döndük.

Adela yine havanı tıkırdatarak tarçın dövdü. Annem yarım kalan konuşmasına geri döndü. Tavanarasındaki kehanetleri dinleyen Theodore, kaşlarını kaldırıp kendi kendine hafifçe gülerek suratını komik şekillere soktu.

büyük mevsimin gecesi

Herkes bilir ki, yıllar geçip giderken, zaman denilen o tuhaf şey, altıncı ya da küçük ayak parmağı gibi ucube bir on üçüncü ay doğurarak, öteki, farklı, mirasyedi yılları peydahlar.

Ucube kelimesini kasten kullandık. Zira bu on üçüncü ay genelde olgunluğa erişemez. Geç yaşta anne olan bir kadının çocuğu gibi bu ayın büyüyüp gelişmesi de geri kalır. Kambur bir aydır bu. Yarı solmuş bir fidandır. Gerçek değil, gelip geçici bir şeydir.

Bütün suç, yazın bunak taşkınlığındadır. Onun şehvetli ve gecikmiş canlılık gayretindedir. Bazen ağustos ayının geçip gitmesine rağmen yazın yaşlı, kalın gövdesi alışkanlıkla üretmeye devam eder. Onun çürümüş gövdesinden bu aptal, kısır, mızmız ve yaramaz günler filizlenir. Sonradan akla gelerek eklenmiş gibidirler. Bodur, boş ve işe yaramaz günlerdir bunlar. Şaşkın, oldukça gereksiz beyaz günlerdir. Düzensiz ve dengesizce filizlenirler. Bir canavarın parmakları gibi birleşik ve biçimsizdirler. Bükülerek yumruğa dönüşürler.

Bu günleri, yılın büyük kitabının bölümleri arasına gizlice konulan saklı şeylere; onun sayfaları arasına kimse görmeden eklenen eski parşömenlere; üstünde okumaya ve kelimelerin bilindik şekillerine doymuş

gözlerin, yavaş yavaş sayfaların boşluğundan solan renkleri ve resimleri hayal edebildiği ya da sonraki bölümlerde yeni maceralar aramaya devam etmeden önce tarafsızlıklarında dinlenebildikleri beyaz ve boş sayfalara benzetenler de vardır.

Ah, yılın bu eski, sararmış aşk hikâyesi, takvimin çürüyüp parçalanan o geniş bölümü! Zamanın arşivinde bir yerde unutulmuş olarak uzanıyor. İçindekiler de ayların gevezeliğinden, yalanların, saçmalıkların ve içinde çoğalan hülyaların çabucak kendilerini yenilemelerinden sürekli şişerek mukavvalar arasında büyümeye devam ediyor. Babamla ilgili hikâyeleri metinlerin yıpranmış kenarlarında düzenleyip bu masalları yazarken onların bu çürüyen, muhteşem kitabın sararan sayfalarına karışmalarını, bu sayfaların hafif hışırtılarına dalıp orada yok olup gitmelerini umut etmiyor muyum ben de?

Şimdi anlatacağım olaylar, işte bu on üçüncü ayda, yılın o artık ve ucube ayında, takvimin büyük yıllıklarının boş sayfalarında gerçekleşti.

Sabahlar çok ferah ve sertti. Zamanın sessiz sakin akışından, havadaki tamamen yeni kokudan, ışığın farklı yoğunluğundan, yeni bir gün dizisine başlandığını, Tanrı'nın yılının yeni bir döneme girdiğini anlayabilirdiniz.

Bu yeni göklerin altında sesler, yerleştirilmiş fakat henüz kullanılmamış eşyaların, cila ve boyanın koktuğu yeni ve hâlâ boş bir evdeymiş gibi neşeyle çınlayarak titreşiyordu. Tuhaf bir duyguyla yeni yankılar deniyor, bir seyahat arifesindeki serin ve sade bir sabah, taze, sıcacık üzümlü ekmeği ısısır gibi merakla dişlerinizi geçi-

riyordunuz onlara.

Babam yine dükkânın arkasında, içinden binlerce kâğıt, mektup ve fatura taşan dosya kutularının gözleri arasındaki bir arı kovanına benzeyen küçük ve alçak tavanlı odada oturuyordu. Kâğıtların hışırtısından, sayfaların sürekli evrilip çevrilmesinden bu odanın kare biçimindeki varlığının anlamsızlığı ortaya çıkıyordu. Antetli kâğıtlara yazılmış sayısız mektup dosyalarının sürekli hareketi, bu boğucu havada yüksek bir amaç belirliyordu. Bir dizi madalyayla kaplı dumanlı bacalarla dolu bir sanayi kentinin kuşbakışı serabını ortaya koyup kıvrım ve süslerle oluşturulmuş bir tokalaşmayla mağrur bir "ve Ortakları" yaratıyordu.

Babam işte orada, kuşhanedeymiş gibi yüksekçe bir taburede otururdu. Evrak dolaplarının en üst katındaki kâğıt yığınları hışırdayıp durur, tüm çekmeceler sayıların cıvıltısıyla dolardı.

Geniş dükkân, kumaşlar, şayaklar, kadifeler ve ip yığınlarıyla dolarak günden güne koyulaşıp zenginleşmeye başladı. Karanlık raflarda, bu mahzen ve depolarda, havalı, keçeli kumaşlar olgunlaşıp çoğaldılar. Sonbaharın güçlü ana sermayesi çoğalıp yumuşadı. Büyüyüp olgunlaşarak daha da genişleyip serpildi. Ta ki raflar, kocaman bir amfiteatrın sıralarına benzeyene dek. Her gün sabah serinliğinde, votkayla karışık bir güz tazeliği havası saçan sakallı hamallar, kapı gibi geniş omuzlarında inleye inleye taşıdıkları kasa ve balyalarla yeni mallar getirip dükkândakilere ekliyorlardı. Tezgâhtarlar, bu yeni malları paketlerinden çıkarıp uzun yüklüklerin delik ve çatlaklarını macunla dolduruyormuş gibi onları bu zengin kumaş renkleriyle dolduruyorlardı. Bu

renkler, sonbaharın bütün tonlarını yansıtıyor, renk oktavlarından inip inip çıkıyorlardı. En aşağıdan başlayarak utangaç ve hüzünlü bir biçimde kontralto yarım ses aralıklarını yapmayı deneyip uçuk, solgun grilerine, goblen mavisine geçiyorlardı. Daha sonra yukarı çıkıp majör akorlarda derin ve asil mavilere, uzak ormanların çivit mavisine ve hışırdayan bahçelerin tüylü örtüsüne ulaşıyorlardı. Bütün bunlar toprak boyaları, kırmızıları, bronzları, sepyaları geçip solan bahçelerin fısıldayan gölgelerine girmek ve en nihayetinde mantarların yoğun kokusuna, güz gecelerinin derinlerindeki küf esintisine ve en karanlık basların sıkıcı eşliğine ulaşmak içindi.

Babam, güz mallarının deposundan geçerek bu kumaş yığınlarının artan kuvvetini, mevsimin gücünü sakinleştirip yatıştırıyordu. Depolanan bu renk stokunu mümkün olduğunca el değmeden saklamak istedi. Güzün bu sabit stokunu bozmaktan, onu nakite çevirmekten korkuyordu. Ama öte yandan bir güz rüzgârının yakında, pek yakında buraları vuracağını hissediyor ve biliyordu. Dolapların içinden geçerek esecek yıkıcı bir rüzgârdı bu. Öyle ki dolaplar onun yolundan çekilecek, hiçbir şey bu seli kontrol altına alamayacak ve renk dereleri bütün şehri yutacaktı.

Büyük mevsim zamanı yaklaşıyordu. Sokaklar kalabalıklaşıyor, akşam saat altıda şehir hararetleniyor, evler tertemiz duruyordu. Bir iç ateşiyle yanarak aydınlanan insanlar, parlak renklerle makyaj yapmış, sokaklarda geziniyorlardı. Gözleri neşeli bir alevle parlıyordu; güzel fakat şeytaniydi.

Arka sokaklarda, geceye karışan sessiz ve durgun

yerlerde bomboştu şehir. Dışarıda yalnızca küçük alanlardaki balkon altlarında gürültüyle, anlamsızca ve nefes nefese oyunlar oynayan çocuklar vardı. Küçük balonları ağızlarına götürüp havayla doldurarak kabaran kırmızı horozlara dönüşüyorlardı. Renkli güz maskeleri giymiş masalsı, komik bir hâl alıyorlardı. Böyle şişip kabardıkları için uzun renkli zincirler halinde havada süzülmeye başlayıp göçmen kuşlar misali kentin üstünde uçacaklarını sanıyordunuz. Sonbahar havasının ve ipek kâğıdın hayali bir filosu olacaklardı sanki. Ama bazen de, tıkır tıkır ilerleyen ufak tekerlekleri, dingilleri ve akslarıyla müzik yapan, tıkırtılı, küçük arabaların üstünde birbirlerini iterlerdi. Çocukların mutlu çığlıklarıyla dolan arabalar, sokaktan aşağı hızla inip gittikçe genişleyen akşam sarısının rengini alan nehre varıyor ve orada parçalanarak disk, çivi ve çubuk yığınına dönüşüyorlardı.

Çocukların oyunları giderek daha da gürültülü ve karmaşık bir hâl alırken, kentin harareti koyulaşıp mora dönerken, tüm dünya birden solup kararmaya başlardı. Ardından her şeyi kirleten belirsiz bir toz salardı etrafa. Hain, zehirli bu toz vebası yayılarak bir nesneden diğerine geçerdi. Tozun değdiği her şey kararıp çürüyerek toza boğulurdu. İnsanlar sessiz bir telaşla kaçardı ondan. Fakat bu hastalık onlara yetişip siyah bir kurdeşen gibi alınlarına yayılırdı. Geniş ve biçimsiz benekler altındaki yüzleri görünmez olurdu. Artık yüz hatları ve gözleri olmadan yollarına devam ederler, yürürken de maskelerini birbiri ardına dökerlerdi. Böylece akşam karanlığını, kaçarken düşürdükleri larvalarla doldururlardı. Ardından çürümekte olan kara bir ağaç kabuğu,

karanlığın geniş ve kokuşmuş kabuklarıyla her şeyi sarıp sarmalamaya, örtmeye başlardı. Aşağılarda her şey bölünüp çabucak bozulmanın bu sessiz telaşı içinde yok olurken yukarılarda gün batımının alarmı çalar, gümüşî renkteki koca bir sonsuzluğa uçan milyonlarca görünmez tarla kuşunun havalanmasıyla harekete geçen milyonlarca küçük zil, tıngırtılarıyla havayı titretirdi. Sonra birden gece çökerdi. Sert rüzgârların baskısıyla genişleyerek büyüyen kocaman bir geceydi bu. Gecenin sayısız labirentinde ışık yuvaları, yani içleri mallarla, koşuşturan müşterilerle dolu dükkânlar kurulurdu. Tıpkı kocaman, renkli fenerler gibiydiler. Bu fenerlerin parlak camlarından, güz alışverişinin gürültülü ve tuhaf, ayinsel ciddiyetini görebilirdiniz.

İçinde yükselen gölgeler ve kendisini genişleten rüzgârlarla dolu bu dalgalı, büyük güz gecesinin kıvrımlarında parlak köşeler, seyyar satıcıların rengârenk malları –çikolatalar, bisküviler, egzotik tatlar– gizlenirdi. Bu satıcıların boş sandıklardan yapılıp üzeri reklamlarla kaplanmış büfeleri ile arabaları, sabunlarla, göz alıcı eşyalarla, altın varaklı gereksiz şeylerle, folyolarla, borazanlarla, gofretlerle ve renkli nanelerle dolu olurdu. Onlar, rüzgârın sarstığı, karmaşık ve devasa gecenin eteklerine yayılan şenlik karakolları, gamsızlık duraklarıydı.

Yoğun kalabalık, binlerce ağızın gevezeliğinde, sürünen binlerce ayağın sesiyle çıkan karışıklıkta, karanlıkta yol alıyordu. Düzensiz, karışık bir göç kafilesi sonbahar kentinin damarlarında ilerliyordu. Böylece akıyordu o nehir. Gürültüyle, karanlık bakışlarla, kırpılan şeytani gözlerle doluydu. Konuşmalarla bölünüyor,

koca bir dedikodu, gürültü, gevezelik kargaşası ve gülüşmelerle dolarak gidiyordu.

Sanki tohumlarını saçan kuru haşhaş başlarının oluşturduğu aptal bir güruh yürüyüş yapıyordu.

Yanakları kızarıp gözleri parlayan babam, bayram yeri gibi aydınlık dükkânda volta atıyor, heyecanla ve dikkatle kulak kabartıyordu etrafa.

Dükkân vitrinlerinden ve kapının cam bölmelerinden kentin uzaklardaki curcunası, yürüyen kalabalığın sesi duyulabiliyordu. Dükkânın sessizliği üstünde, yüksek tavandan sarkan bir yağ kandili asılıydı. Uzak kuytu ve köşelerden gelen bütün gölgeleri kovuyordu bu kandil. Boş zemin sessizlikte çatlıyor, ışıkta parlak kare parkelerini enine boyuna ortaya çıkarıyordu. Bu satranç tahtasının geniş döşemeleri, ufak, kuru çatırtılar çıkararak birbirleriyle konuşuyor, bazen de ötede beride yüksek sesle cevap veriyorlardı. Kumaş parçaları, kendi otsu yumuşaklıklarında sessiz sakin uzanıyor, raftan rafa işaretleşerek anlaşıyor, babamın arkasındaki duvarlardan bakışıyorlardı.

Babam ise etrafı dinliyordu. Gecenin sessizliğinde kulakları büyüyüp pencerenin ötesine uzanmış gibi görünüyordu. Gecenin karmaşasını seyreden kırmızı bir ahtapot, ya da hayali bir mercan gibiydi.

Çevreyi dinledikten sonra babam, yaklaşan kalabalığın uzak dalgasını artan bir endişeyle duydu. Korku dolu gözlerini boş dükkânda gezdirip tezgâhtarları aradı. Ne yazık ki işleri çekip çeviren bu kızıl saçlı, koyu tenli melekler, başka bir yere uçup gitmişlerdi.

Yapayalnızdı babam. Birazdan dükkânın sakinliğini sel gibi basacak olan yağmacı ve gürültülü çeteden

korkuyordu. Yıllardır biriktirip gizli, geniş deposunda sakladığı zengin sonbaharın tümünü aralarında paylaşıp açık artırmaya çıkaracaktı bu kalabalık.

Neredeydi bu tezgâhtarlar? Karanlık kumaş kalelerini müdafaayla görevlendirilmiş o yakışıklı, çocuk melekler neredeydiler? Belki de başka adamların kızlarıyla birlikte binanın derinliklerinde bir yerdedirler diye düşündü babam. Acıklı bir şüphe duymuştu. Kandilin aydınlattığı dükkânın sessizliğinde ışıldayan gözleriyle tedirgin fakat kımıldamadan duruyordu. Evin içinde, bu geniş ve renkli fanusun arka odalarında olup bitenleri ruhunun kulağıyla duyuyordu. Ev, kartlardan yapılmış bir ev gibi oda oda, bölme bölme açılarak önüne serildi. Tezgâhtarların Adela'yı apaydınlık odalarda bir aşağı bir yukarı kovaladıklarını gördü babam. Kız en sonunda mutfağa kaçıp mutfak dolaplarının ardına gizlendi.

Soluk soluğa duruyordu orada. Eğlenmişti. Uzun kirpiklerini kırpıştırarak kendi kendine gülümsüyordu. Kapının arkasında çömelen tezgâhtarlar da kıkırdıyordu. Mutfak penceresi, rüyalar ve karmaşayla dolu kara geceye açılıyordu. Yarı açık, karanlık pencereler, uzaktan vuran bir ışık yansımasıyla parladı. Her köşede hareketsizce duran tencere ve kavanozlar, kalın cilalarıyla parlıyorlardı. Adela, kirpiklerini kırpıştırarak o makyajlı ve parlak yüzünü ihtiyatla pencereden dışarı uzattı. Tuzağı sezdiğinden karanlık bahçedeki tezgâhtarları aradı gözleri. Sonunda da buldu. Uzak ışıkların yansımasından şimdi kırmızı görünen, duvar boyunca uzanan pencerelerin altındaki dar çıkıntılarda tek sıra hâlinde yavaş ve dikkatli adımlarla ona doğru geliyor-

lardı. Babam, ümitsizce ve öfkeyle bağırdı. Ama tam o anda seslerin curcunası iyice yaklaşmış, dükkânın vitrini gülmekten kırışan yüzlerle, gevezelik eden ağızlarla, parlak camlara yapışıp yassılaşan burunlarla dolmuştu. Babam öfkeden kıpkırmızı kesilip tezgâhın üstüne atladı. Kalabalık, kalesine hücum edip gürültücü bir güruh hâlinde dükkânına girerken babam bir sıçrayışta kumaş raflarına ulaştı. Kalabalığın tepesinden sarkarak keçiboynuzundan geniş bir boruyu tüm gücüyle üfleyip alarm verdi. Ama tavanda, babamın yardımına koşan meleklerin kanat hışırtısı yankılanmadı. Bunun yerine borunun her figanına kalabalığın gürültüsü ve alaycı gülümsemesi karşılık verdi.

"Ticarete başla Yakup! Satışa başla Yakup!" diye bağırdılar. Üst üste yinelenen bu sıkıcı sözler, ritmik bir hâl alarak, hepsinin birlikte söylediği bir koro melodisine dönüştü. Direnmenin faydasız olacağını anlayan babam, durduğu yerden aşağı atlayıp bir çığlıkla kumaş siperlerine doğru koştu. Öfkeyle kabaran başı, kırmızı bir yumruğa dönüşmüştü. Savaşan bir peygamber gibi kumaş surlarına doğru atılıp onlara hücum etmeye başladı. Devasa balyalara var gücüyle abanıp onları yerlerinden kaldırıp fırlatmaya başladı. Kollarını upuzun kumaş destelerinin altına geçirip kumaşları hafif bir pat sesiyle tezgâhın üstüne atıyordu. Balyalar, çözülüp koca koca bayraklar gibi havada sallanarak ters dönüyorlardı. Raflara sanki Musa peygamberin asası değmişti de kumaşlar patlayıp bez şelaleler meydana getirmişti.

Dolaplardaki stoklar, etrafa saçılıp uçsuz bucaksız, geniş bir nehir gibi ortalıkta süzülmeye başladılar. Raflardaki renkli kumaşlar, tüm tezgâhı ve masaları kapla-

yarak yayılıp çoğaldı.

Bu kumaş evreni doğarken devasa ölçülerde yükselen kumaştan sıradağlar, güçlü oluşumlar altında dükkânın duvarları görünmez hale geldi. Kumaşların kıvrıldığı yerlerde geniş vadiler açıldı. Büyük ovalardan kıtaların hatları ortaya çıktı. Dükkânın içi, göllerle ve uzak yerlerle dolu bir sonbahar manzarasının panoramasına dönüştü. Bu arka plana rağmen babam, hayali bir cennetin kıvrımları ve vadileri arasında dolaşıyordu. Büyük adımlarla yürüyüp ellerini bulutlara değecek bir peygamber gibi açarak ilhamın getirdiği dokunuşlarla yeryüzünü şekillendiriyordu.

Aşağıda, babamın öfkesinden doğan Sina Dağı'nın dibinde etrafa lanetler yağdırarak ellerini kollarını sallayan, Fenike ve Kartaca tanrısı Baal'e tapan kalabalık durmuş, pazarlık ediyordu. Ellerini, yumuşak kumaşların kıvrımlarına daldırıp renkli kumaşları üstlerine tutuyor, bunlardan pelerin yaparak omuzlarına atıyorlardı. Nefes bile almadan abuk sabuk konuşup duruyorlardı.

Hiddetinden yükselerek irileşen babam, büyük, güçlü sözlerle bu putperestleri paylamak için aniden bir grup müşterinin üzerinde beliriyordu. Ardından ümitsizliğe sürüklenip yukarıdaki dolapların tepesine tırmanıyordu. Dolapların üstünde, rafların arasında, cilasız ahşabın gıcırdayan tahtaları üstünde deli gibi koşturuyordu. Tüm kontrolü ele geçirdiğini hissettiği o arsız tutkuların görüntüleri de onu takip ediyordu. Bu sırada tezgâhtarlar da pencereyle aynı hizada olan demir balkona ancak erişmişlerdi. Korkuluklara tutunup Adela'yı belinden yakalayarak pencereden dışarı çekti-

ler. Genç kız, hâlâ kirpiklerini kırpıştırıyor, ipek çoraplar içindeki ince bacaklarını da ardından sürüklüyordu.

Günahın çirkinliğinden dehşete düşen babam, öfkeli hareketlerini büyüleyici manzarayla birleştirdiğinde altındaki Baal'ın gamsız kulları, kendilerini dizginsiz bir neşeye kaptırdılar. Bu kalabalığa bir kahkaha salgını musallat olmuştu. Bu fındıkkıran, kuru gürültü ırkından ciddiyet beklemek ne mümkün! Harıl harıl kelime öğütüp renkli bir hamura dönüştüren bu yeldeğirmenlerinden babamın bu büyük endişelerine anlayış göstermelerini beklemek ne mümkün! Babamın bu azametli öfke fırtınasını duymazdan gelen, ipek kaftanlar içindeki bu tüccarlar, katlanmış mal yığınlarının etrafında birer ikişer çömelmeye başladılar. Kahkaha tufanları arasında malların kalitesini tartışıyorlardı şen şakrak. Karalara bürünmüş bu satıcılar, durmadan çalışan çeneleriyle manzaranın asil niteliğini bozuyor, sözcüklerinin kargaşasıyla onu azaltıp neredeyse yok ediyorlardı.

Hafif kumaş şelalelerinin önündeki başka yerlerde renkli cüppeleri ve uzun, kürk şapkalarıyla Yahudiler duruyordu. Bunlar, Yüce Cemaat'teki seçilmiş, onurlu beylerdi. Bakımlı, uzun sakallarını sıvazlayarak ciddi, diplomatik bir söylev veriyorlardı. Ama bakışmalarında ve bu ayinsel konuşmalarında bile gülümseyen bir ironi pırıltısı gözlenebiliyordu. Yüzü ve kişiliği olmayan şekilsiz bir topluluk, halktan bir kalabalık bu grupların etrafına toplandı. Tablodaki boşlukları doldurdular bir şekilde. Düşüncesiz gevezeliklerin çanları ve çıngıraklarıyla arka plana yığıldılar. Hiçbir ciddi iş kaygısı olmayan, alışverişi düşünmeyen bin türlü maskaralıkla etraftaki konuşmaları, pazarlıkları yansılayan Harlequ-

in ve Pulcinella'larla dolu, dans eden bir soytarı kalabalığıydılar.

Ama şakalardan yorulan bu neşeli güruh, yavaş yavaş manzaranın en kuytu köşelerine yayılıp oradaki sarp kayalıklar ve vadiler arasında gözden kayboldu. Bu soytarılar, tıpkı oyundan sıkılıp parti sırasında kutlama yapılan evin arka odalarına ya da köşelere kaçan çocuklar gibi tek tek bölgedeki çukurlara, oyuklara dalmışlardı herhalde.

Bu sırada kentin büyükleri, Yüce Cemaat üyeleri, ağırbaşlı, ciddi gruplar halinde volta atarak alçak sesle önemli tartışmalar yapıyorlardı. Bu dağlık, geniş bölgenin her tarafına dağılmışlar, dolambaçlı, uzak yollarda ikişerli üçerli dolaşıyorlardı. Kısa, karanlık siluetleri, üstünde uzun yatay çizgilere, gümüşi beyaz şeritlere bölünmüş ve derinliklerinde en uzaktaki hava katmanını bile gösteren bulutlarla dolu, koyu, ağır bir göğün asılı durduğu bu ıssız yaylayı kalabalıklaştırdı.

Lambanın ışığı, bu bölgede yapay bir gün yarattı. Tuhaf bir gün, güneşin ne doğup ne de battığı bir gün...

Babam yavaş yavaş sakinleşti. Öfkesi azalıp manzaranın sakinleştirici etkisiyle dinmeye başladı. Yüksek rafların arasına oturmuş, o uçsuz bucaksız güz ülkesine bakıyordu. Uzak göllerde balık tutan insanları gördü. Deniz kabuğuna benzeyen teknelerine ikişer ikişer binen balıkçılar, ağlarını suya atıyordu. Kıyıda oğlan çocukları, kıpırdayan gümüş renkli balıklarla dolu sepetleri başlarının üstünde taşıyorlardı.

Ardından ötelerde dolaşan insanların başlarını göğe kaldırıp, parmaklarını uzatarak bir şeyi işaret ettiklerini fark etti babam.

Çok geçmeden gökyüzü, renkli bir dökünti gibi büyüyerek yayılan lekelerle ortaya çıktı. Büyük, çapraz halkalar hâlinde dönüp duran tuhaf bir kuş kafilesiyle doluydu. Bu mağrur uçuşları, kanatlarının hareketiyle birlikte, sessiz göğü dolduran görkemli sarmallar oluşturuyordu. Bazısı, kocaman leylekler mesela, açılmış sabit kanatlarıyla neredeyse hiç hareket etmeden havada süzülüyordu. Vahşi avlara ya da renkli tüylere benzeyen ötekilerse gövdelerini sıcak hava akımının üstünde tutabilmek için ağır ağır kanat çırpmak zorundaydılar. Öte yandan daha başkaları da vardı. Bunlar, kanatlardan, güçlü bacaklardan ve tüysüz enselerden oluşan biçimsiz yığınlar, üzerlerinden tozlar dökülen, beceriksizce doldurulmuş akbabalara, tepeli akbabalara benziyorlardı.

Aralarında iki başlılarla çok kanatlı olanlar da vardı. Tek kanatlarıyla yaptıkları tuhaf uçuşlarında havada aksayan sakatlar da vardı. Gökyüzü, eski duvar resimlerindeki kısa manevralarla birbirini geçip birbirinden kaçarak etrafta dönüp duran canavarlar ve hayali yaratıklarla dolu göklere benziyordu artık.

Babam sonunda tünediği yerden kalktı. Ani bir ışık parıltısıyla ellerini uzatıp eski bir efsunla kuşları çağırdı. Onları tanıdığını hissetti. Çok kuvvetli bir histi bu. Onlar, Adela'nın vakti zamanında göğün dört bir yanına saldığı kuş neslinin uzaktaki, unutulmuş torunlarıydılar. Bu ucube yavruları, heba olmuş, sakat kuş kafilesi şimdi soyları bozulmuş ve fazlaca büyümüş olarak geri dönüyordu. Manasızca büyük, aptalca gelişmiş olan bu kuşların içi boştu ve cansızdılar. Tüm canlılıkları, tüylerine, vücutlarındaki gösterişe gitmişti. Bir müzedeki

nesli tükenmiş türlerin sergisi gibiydiler. Kuş cennetinin ardiyesiydiler sanki.

Bazısı sırt üstü uçuyordu. Kilit gibi biçimsiz gagaları vardı. Kördüler ve renkli, ilginç yumrularla doluydu vücutları. Bu beklenmedik dönüş, babamı nasıl da etkilemişti! Bu kuşların içgüdülerine, efendilerine bağlılıklarına çok şaşırmıştı. Bu sürgün kabile, efendilerini ruhlarında bir efsane gibi saklamış onlarca kuşak sonra, kabilenin nesli tükenmeden bir gün önce o eski yurtlarına geri dönmüşlerdi.

Ama kâğıttan yapılmış bu kör kuşlar babamı tanıyamadılar. Eski yöntemlerle, kuşların o unutulmuş dillerinde boşuna çağırıp durmuştu onları. Babamı ne görüyor, ne de duyuyorlardı.

Birdenbire ıslık sesleriyle birlikte havada taşlar uçuşmaya başladı. Eğlence düşkünü, aptal, düşüncesiz insanlar, kuş dolu masalsı gökyüzünü taşlamaya başlamışlardı.

Babamın tüm uyarıları boşunaydı. Boşuna sihirli hareketlerle yalvardı onlara. Kimse ne işitti, ne de aldırış etti babama. Kuşlar yere düşmeye başladı. Taşlar kendilerine çarptığında bir süre havada asılı kalıyorlar, yere çakılmadan önce de biçimsiz birer tüy yumağına dönüşüyorlardı.

Çok geçmeden tuhaf ve fantastik leşlerle dolmuştu tüm yayla. Babam, katliam yerine ulaşamadan, bir zamanların o görkemli kuşları çoktan ölmüş, kayalıkların üstüne saçılmışlardı.

Babam bu harcanmış neslin perişanlığını, onların ikinci sınıf anatomilerinin anlamsızlığını ancak o zaman, bu kadar yakınlarındayken fark etmişti. Kokmuş

etlerle özensizce doldurulmuş kocaman tüy yumaklarından başka bir şey değillerdi. Pek çoğunun kafası nerede anlayamazdınız. Zira vücutlarının bu biçimsiz kısmında bir ruh izi yoktu. Bazıları, bufalo kürkü gibi kalın, kırışık ve iğrenç kokan bir kürkle kaplıydı. Öbürleriyse hörgüçlü, tüysüz, ölü develeri andırıyordu. Daha da başkaları kartondan yapılmış gibiydiler. İçleri boş olmasına rağmen dışları harika renklerle kaplıydı. Yakından bakıldığında bazılarının, birtakım gizli yöntemlerle içine yaşam sureti üflenen tavuskuşlarının geniş kuyruklarından, renkli yelpazelerden başka bir şey olmadığı kesinkes anlaşılıyordu.

Babamın bedbaht bir halde döndüğünü gördüm. Bu yapay gün, sıradan bir sabahın renkleriyle hafif hafif renklenmeye başlamıştı. Boşalan dükkânın en yüksek rafları sabah göğünün yansımalarıyla yıkanıyordu. Yok olan manzaranın kırıntıları ortasında, gecenin mahvolmuş dekorları arasında uykudan uyanan tezgâhtarları gördü babam. Kumaş yığınları arasından kalkıp güneşe doğru esnediler. Adela da sıcacık uykusundan uyanmış, dağınık saçlarıyla mutfakta duruyor, beyaz gerdanına bastırdığı el değirmeninde bedeninin sıcaklığını ezilen çekirdeklerle paylaşarak kahve öğütüyordu. Kedi de gün ışığında durmuş, yalanarak temizleniyordu.

kuyrukluyıldız

1

O sene kış sonu, oldukça güzel astronomik hareketlerin etkisi altında kaldı. Takvimdeki tahminler, gündüzlerin karlı çerçevelerinde kırmızılar içinde büyüyüp gelişiyordu. Kutsal günler ve pazar günleri parlak kızıl renklerini, haftanın yarısına yansıtıyordu. Hafta içi günler de hızlı, tuhaf alevlerle soğuk soğuk yanıyordu. İnsanlığın kalbi, bu kızıllığa kanıp körleşerek bir an için hızlanıyordu. Aslında hiçbir şeyin de habercisi değildi bu kızıllık. Zamanından önce verilen küçük bir uyarı, haftanın kapağına parlak kızılla boyanmış, renkli bir takvim aldatmacasıydı yalnızca. Noel'in On ikinci Gece'sinden sonra şamdanlarla ve gümüşle parlayan masanın gösterişli beyaz tören alanının başına oturup peş peşe gelen gecelerce bitmek bilmez iskambil oyunları oynadık. Pencerelerin ardındaki gece, geçen her saatle birlikte daha da aydınlanıyor, şekerle kaplanarak parlıyor, içinden bademler, şekerlemeler fışkırıyordu. Her şeyin görüntüsünü yaratıcı bir şekilde değiştiren ay, kendini tamamen işlerine kaptırmış, birbirini izleyen evrelerini başarıyla tamamlıyordu. Giderek daha da parlaklaşıyordu. Daha gündüzden tetikte bekliyor,

donuk donuk parlayarak akşamki rolüne erkenden hazırlanıyordu. Bu arada, tüy gibi bulutlardan oluşan koca bir sürü, o sessiz, beyaz ve geniş gezintileri esnasında ayın önünden koyunlar gibi geçiyor, akşama doğru göğe akın eden parlak sedef pullarıyla onu zar zor örtüyorlardı.

Daha sonra günler beyhude geçip gitti. Rüzgâr çatılar üstünde kükreyip soğuk bacalardan girerek ta ocaklara kadar ulaştı. Kentin üstünde hayali iskeleler ve tribünler inşa edip ardından havayla dolu, çınlayan bu yapıları kalas ve kiriş gürültüleri içinde yerle bir etti. Arada bir uzak banliyölerin birinde yangın çıkardı. Baca temizleyicileri, yarılıp açılan, bakır rengi, şaşkın göğün altında, eğimli çatılar arasında dolaşarak kenti keşfederdi. Ayaklıklara basarak oradan oraya tırmanıp rüzgâr fırıldaklarıyla bayrak direkleri üstünde dururken, rüzgârın kendilerine bir iyilik edeceğini, genç kızların odaları üstündeki çatıları bir anlığına kaldırıp hemen ardından kentin büyük, fırtınalı kitabı üstüne kapatacağını hayal ederlerdi. Bu da onlara birçok gün ve gece boyunca yetecek, nefes kesici okuma malzemesi verecekti.

Daha sonra rüzgâr yorulup kendi kendini üfleyerek söndürdü. Tezgâhtarlar, vitrini bahar kumaşlarıyla donattılar. Çok geçmeden hava da bu yün kumaşların pastel renkleriyle yumuşamaya başladı. Eflatuna dönüp ardından uçuk renkli çiçeklerle bezendi. Karlar azalıp büzüşerek ufak bebek battaniyelerine döndü. Ardından da buharlaşıp kobalt mavisi rüzgârlarla sarhoş olan havaya karıştı. Güneşsiz ve bulutsuz gök de içine aldı onu. Saksılardaki zakkumlar, evlerin içinde çiçeklenmeye

başladı. Pencereler artık daha fazla açık kalabiliyordu. Hayalperest papağanların kaygısız cıvıltıları, bu mat mavi günde odayı doldurdu. Kuş familyasından mavi baştankaralarla ispinozlar, iyice süpürülmüş meydanlarda şiddetli bir çekişmeyle çatıştılar bir an. Ürkütücü cıvıltılar saçtılar etrafa. Ardından da dört bir yana yayılıp rüzgârla uzaklara savruldular. Silinerek boş gök mavisinde yok olup gittiler. Öylece havaya atılmış bir avuç dolusu konfetiye benzeyen bu renkli beneklerin anısı, bir saniye kadar gözlerde yaşatıldı. Benekler daha sonra gözlerin derinliklerinde yitip gitti.

İlkbahar yavaş yavaş kendini belli etmeye başlamıştı. Yeni yetme avukatlar, bıyıklarının uçlarını yukarı doğru buruyor, giydikleri kolalı, dik yakalıklarla moda ve şıklığın kusursuz birer örneğini sergiliyorlardı. Rüzgârların sel gibi etrafı yıkıp geçtiği, kentin üstünde fırtınaların estiği günlerde genç avukatlar, tanıdıkları kadınları uzaktan selamlıyor, koyu renkli şapkalarını çıkarıp, sırtlarını rüzgâra verip eğilerek fraklarının kuyruklarını iyice açıyorlardı. Sonra da kendilerine hâkim olup büyük bir incelik göstererek bakışlarını başka yönlere çeviriyor, sevdiklerini boş yere dedikodu malzemesi yapmak istemiyorlardı. Dalgalanan etekleri bir anlığına ayaklarına dolanan kadınlar şaşkınlık çığlığı atıyor, hemen ardından toparlanarak bu selamlara tatlı birer gülümsemeyle karşılık veriyorlardı.

Öğleden sonra arada bir dinerdi rüzgâr. Adela, balkonda bakıp kapları parlatır, bu kaplar her dokunuşunda takır tukur sesler çıkarırdı. Tahta kiremitli çatılar üstünde hareketsizce duruyordu gökyüzü. Taş kesilmişti sanki. Sonradan mavi şeritlere katardı kendini. Getir

götür işleri için dükkândan gönderilen tezgâhtarları, mutfak kapısının eşiğinde, Adela'nın yanında oyalanıp dururlardı. Balkonun korkuluklarına yaslanır, papağanların insanı sağır eden cıvıltılarıyla zihni karışıp, gün boyu esen rüzgârı içlerine çekerlerdi. Bir koronun laternayla söylediği hafif nağmelerini getirmişti esintiler. Genç adamların alçak sesle söylediği yumuşak kelimeleri, şarkı sözlerini duymak imkânsızdı. Bunu söylerken masum bir ifade takınmış olsalar da asıl amaçları Adela'yı şaşırtmaktı. İyiden iyiye sarsılan genç kadın, şiddetli bir tepki verip onları öfkeyle azarlardı. Yüzünün rengi atmış, beti benzi solmuştu. Bahar başında görülen rüyalarla sersemlemiş suratı, hiddetle ve hazla kızarmıştı. Gençler, Adela'yı sersemlettikleri için içten içe haince sevinirken yapmacık bir masumiyet maskesi takınarak başlarını eğerlerdi.

Günler, geceler gelip geçti. Günlük olaylar, balkonumuzdan görünen kentin ve çatılarla dolu labirentlerin içinde kargaşayla akıp gitti. Evler de bu boz haftaların mat ışığıyla yıkandı. Seyyar satıcılar, bağıra çağıra etrafta dolaşıyorlardı. Abraham'ın kuvvetli hapşırığı, şehrin uzak, dağınık hengâmesini gülünç bir şekilde vurgulardı bazen. Çok uzaktaki bir meydanda, oğlan çocuklarının vırvırıyla deliren Touya, eteklerini kaldıra kaldıra bir ispanyol dansını çılgınca oynuyor, kalabalığı keyiflendiriyordu. Kuvvetli bir rüzgâr bu sesleri bastırıp yatıştırdı. Sıkıcı, boz bir karmaşa içinde eriyip yumuşak ve dumanlı ikindinin kiremit çatıları üzerinde çarşaf gibi yayılıyordu rüzgâr. Balkon korkuluğuna yaslanan Adela, kentin uzaklardan gelen fırtınalı kükreyişi üstüne eğilip bütün gürültülü aksanları kaptı. Ar-

dından da günün artıp azalan sıkıcı tekdüzeliğine biraz anlam katabilmek için bir şarkının kayıp hecelerini bir araya getirip birleştirmeye çalıştı.

O zamanlar, elektrik ve makine çağıydı. İnsan dehasının marifeti sayesinde gökten yağarcasına bir yığın icat ortaya çıkıyordu. Orta sınıf evlerde sigara takımlarına elektrikli çakmaklar eşlik ediyordu: Bir düğmeye bastığınızda çıkan elektrik kıvılcımları, gaz yağına batırılmış fitili ateşliyordu. İcatlarla birlikte olmadık umutlar da abartılarak artıyordu. Çin tapınağı şeklindeki bir müzik kutusu, kurulduktan sonra atlı karınca gibi dönerek kısa bir marşı çalmaya başlardı. Aralarda ziller çınlayıp, kapılar ardına dek açılıyor, şarkı çalarak dönen bir silindir görünüyordu. Her eve elektrikli ziller monte edilmişti. Hastalıkları elektrikle tedavi eden galvanizm, ev yaşamını eline geçirmişti. Bir makara izole tel, çağın simgesi hâline geldi. Gösteriş düşkünü, genç adamlar Galvani'nin icadını oturma odalarında sergiliyor, kadınların pırıltılı bakışlarıyla ödüllendiriliyorlardı. Kadınların kalbine giden yol, bir elektrik iletkeninden geçiyordu. Başarıyla sonuçlanan her deneyden sonra günün kahramanları, oturma odalarındaki alkışlar arasında etrafa öpücük gönderirlerdi.

Çok geçmeden tüm şehir, çeşitli şekillerde ve ebatlardaki velespitlerle dolmuştu. Olaylara felsefi açıdan bakmak zorunlu hâle gelmişti. Kim gelişmekte olan bir düşünceyi benimserse, mantıklı bir sonuç çıkarıp velespit sürmek zorundaydı. Bunu yapacak ilk kişiler de jöleli bıyıkları ve melon şapkalarıyla gençliğin ümidi, çiçeği ve yeni fikirlerin öncüsü olan yeni yetme avukatlardı tabii ki. Gürültücü kalabalığı yarıp tekerleklerinin tel-

lerini sergileyen iki veya üç tekerlekli koca koca bisikletleriyle trafikte ilerlerlerdi. Ellerini bisikletin geniş gidonlarına koyup oturdukları yüksek seleden tekerleklerin devasa çemberlerini döndürür, kıvrımlar çizerek şaşkın kalabalığı bölerlerdi. Bazıları, havarilere yakışır bir edayla hareket ediyordu. At üzengileri üstündeymiş gibi pedallara basarak ayağa kalkıyor, bu yükseklikten halka nutuk çekiyor, insanlığı yeni ve mutlu bir çağın beklediğini söylüyorlardı. Bisikletle kurtulacaktı insanlık! Sonra da halkın alkışları arasında dört bir yanı selamlayarak ilerliyorlardı.

Ama yine de bu görkemli ve muzaffer gezilerin insanı üzen, nahoş bir yanı vardı. Bisikletçiler, başarılarının zirvesindeyken bile komik duruma düşme tehlikesiyle karşı karşıya kalıyorlardı. Hassas bisikletlerin arasında örümcek gibi sallanıp dururken, zıplayan büyük kurbağalar gibi bacaklarını açа açа pedalları çevirirken ve kocaman dönen tekerleklerin üstünde ördek gibi çırpınırken kendileri de bunu hissediyor olmalıydılar. Yalnızca bir hareket onları alay konusu olmaktan kurtarırdı. Bunu ümitsizlikle kabul edip gidonların üzerine eğilerek hızlarını iki katına çıkarır, karmakarışık ve tehlikeli jimnastik hareketleri yaparlardı. Şaşacak bir şey de yoktu bunda. Çok ucuza, zararına, neredeyse hiç pahasına elde edilen ilginç hünerler küresinde mantıksız gösteriler yapıyorlardı. Gelir-gider açığını, doğanın göz göre göre dolandırılışını, dahi bir numara yapmak için ödenen büyük bedeli, kendilerini gülünç duruma düşürerek dengelemek zorundaydılar. Bisikletçiler (sefil galipler, dehalarının kurbanları), bir kahkaha tufanı arasında ilerliyorlardı. Bu teknoloji harikaları işte bu

denli gülünçtü.

Kardeşim ilk kez okuldan eve elektrikli mıknatıs getirdiğinde ona dokunarak elektrik devresine hapsolmuş gizemli hayatın titreşimleriyle ürpermiştik. Babam da muzaffer bir edayla gülümsemişti. Epeydir düşündüğü bir fikir zihninde olgunlaşıyor, uzun zamandır düşündüğü fikirler orada bir araya gelerek zincir gibi uzuyordu. Babam niçin kendi kendine gülmüştü? Sahte bir hayranlıkla buğulanan gözlerini neden devirmişti? Kim bilebilirdi ki bunu? Gizli gücün etkileyici gösterileri ardındaki şeffaf entrikaları, hain planları, adi numaraları mı sezmişti acaba? Yine de o an, bir dönüm noktası olmuştu: Babam laboratuvar deneyleri yapmaya o zaman başlamıştı.

Babamın laboratuvar malzemeleri oldukça basitti: birkaç bobin tel, birkaç şişe asit, çinko, kurşun ve karbon. Bütün bunlar, bu tuhaf, gizemli adamın atölyesini oluşturuyordu. "Madde," derdi. Mütevazı bir biçimde gözlerini indirip öksürüğünü tutarak devam ederdi: "Beyler, madde-" Sözünü bitirmezdi. Dinleyicileri, birazdan büyük bir dolandırıcılığı açığa çıkaracağını sanar, hepimiz bir yolculuğa çıkacağımızı düşünürdük. Bu asırlık saplantıya mahzun gözlerle alaycı alaycı gülerdi babam. "Her şey akar," diye haykırır, elleriyle özün sonsuz döngüsünü çizerdi. Özün içinde saklanan güçleri harekete geçirmeyi uzun zamandır istiyordu. Katılığını eritmeyi, yolunu çevirip evrensel bir sızışa, akıma, asıl doğasına uygun olarak evrensel dolaşımına dönüştürmeyi arzuluyordu.

"Bireyleşme ilkesiymiş, külahıma anlatın," diyerek bu yönlendirici insan ilkesini ne kadar boş bulduğunu

belli ederdi. Teller arasında koşarken arada bir söylerdi bu sözleri. Gözlerini kısıp gerilimdeki ufak farkları bulmak için devrenin çeşitli noktalarına dikkatle dokunurdu. Kabloda yarıklar açar, üzerine eğilerek dinlerdi. Sonra da aynı hareketleri devrenin başka bir yerinde tekrarlamak için hızla on adım ilerlerdi. Bir düzine eli ve yirmi tane duyusu vardı sanki. Bu hassas dikkati, aynı anda yüz noktaya odaklanabiliyordu. Evrendeki her şeyden kuşkulanırdı. Teli bir yerden koparmak için eğilir, ardından avının peşindeki bir kedi gibi arkaya doğru ani bir zıplayışla başka bir noktaya saldırırdı. Bu atlayış neticesine ulaşmadığında da kafası karışır, şaşkın seyircilere dönerek, "Özür dilerim," derdi. "Uzayda sizin kapladığınız bu yerde işim var, kusura bakmayın. Bir dakikalığına biraz yana kayamaz mısınız acaba?" der, çabucak şimşekle ilgili birkaç ölçüm yapardı. Kendi sinir sisteminin nabzıyla aniden seyirten bir kanarya gibi çevik ve hünerliydi.

Metaller, asitli, keskin çözeltilere batırıldı. Bu yakıcı banyoda paslanıp karanlıkta harekete geçerlerdi. Katı cansızlıklarından uyanıp sıkıcı sıkıcı vızıldar, madensel hâlde şarkılar söyler ve bu matemli gün sonunun bitmez tükenmez alacakaranlığında moleküler olarak parlarlardı. Metallarin kutuplarında görünmez yükler birikir,çevrelerinde dönüp duran karanlığa kaçarak oraya akın ederlerdi. Çok hafif bir titreme, iğne gibi batan dirençli bir akım, eşmerkezli enerji hatları, daireler ve manyetik alan sarmalları biçiminde kutuplaşan alanı çaprazlama geçerdi. Uyarılan bir aygıt orada burada sinyal verip dururdu. Az sonra, umutsuz tek heceli seslerle, sıkıcı bir cansızlığı bölen çizgi-nokta-çizgilerle, sırasını

beklemeden yanıt verirdi diğeri. Yüzündeki acı çekme ifadesiyle babam, dolaşan akımların arasında dururdu. Geri döndürülemez biçimde zamanında sıkışıp kalan, sonra da durmadan bozuk, yarım hecelerle bu kurtarılamayan derinliklerden sinyal veren kekeme heceleme onu çok etkilerdi.

Bu araştırmalarının sonunda babam inanılmaz sonuçlara ulaştı. Mesela, Neeff gibi çekiç ilkesine göre yapılan bir elektrikli zilin, sıradan bir aldatmaca olduğunu ispatladı. İnsan doğanın laboratuvarına tecavüz etmemişti. Aksine doğa, insanın deneylerinden faydalanarak kendi üstü kapalı amaçlarına ulaşmış, insanı kendi entrikalarına çekmişti. Akşam yemeğinde çorbaya batırılmış bir kaşığın sapıyla baş parmağının tırnağına dokunurdu babam. Neeff'in zili de lambanın içinde aniden tıkırdamaya başlardı. Bu aygıt oldukça anlamsız, oldukça gereksizdi: Neeff'in zili, insan zekâsını kendi amaçları için kullanan maddenin belli tepkilerinin birleşme noktasıydı. Buyuran ve işleyen Doğa'ydı. Doğa'nın emrine göre öteye beriye fırlayan bir mekikten, titrek bir oktan başka bir şey değildi insan. İnsanın kendisi bir unsur, Neeff'in çekicinin bir parçasıydı.

Bir gün "hiptonizma"dan bahsetmişti biri. Babam, bununla da ilgilendi hemen. Teorilerinin dairesi tamamlanmış, kayıp halkayı bularak başladığı noktaya geri dönmüştü. Onun teorisine göre insan, sonsuz maddenin orada burada dolanan hipnotize edici akımlarının geçici bir bağlantı noktası, bir ara duraktı. İnsanın böylesine gurur duyduğu bütün icatlar, aslında doğanın onu düşürdüğü tuzaklar ve bilinmezin oyunlarıydı. Babamın deneyleri, sihirbazlık, göz boyama ve hokkabaz-

lık gösterilerine dönmeye başladı. Bir çubuğu sallayarak sayılarını ikiye, dörde, ona çıkarıp belli bir çabayla tekrardan çubuğun içine sokmaya çalıştığı güvercinlerle yaptığı sayısız deneyden bahsetmeyeceğim. Şapkasını kaldırdığında bu kuşlar bir bir kanat çırpmaya başlar, gerçekliğe tam kadro dönüş yaparak kıpırdayıp ötüşen hareketli bir sürü hâlinde masaya konarlardı. Bazen deney yaparken hiç beklenmedik bir anda duraklardı babam. Yarı açık gözleriyle kararsızca ayağa kalkardı. Çok geçmeden girişteki hole doğru ufak adımlarla koşuyor, başını baca deliğine sokuyordu. Bacanın içi isle kararmış, karanlık bir yerdi. Hiçliğin merkezindeymişçesine sıcak ve rahattı. Sıcak hava dalgaları bir aşağı bir yukarı esip duruyordu. Babam gözlerini kapayıp bir süre bu sıcak ve kara boşlukta durdu. Hepimiz bu ufak olayın asıl konumuzla bir ilgisi olmadığını hissettik. Bütün bunlar, cisimlerin perde arkasında gerçekleşmişti sanki. Çok farklı bir boyuta ait olan bu tuhaf gerçeğe hepimiz gözlerimizi kapadık.

Babamın dağarcığında insanı büsbütün melankoliye boğacak gerçekten iç karartıcı birkaç numara vardı. Yemek odamızda, üstüne yaprak ve çiçek çelenklerinin gerçekçi tarzda güzelce oyulduğu, sırtları uzun sandalyeler vardı. Bu oymaların olağanüstü bir şekilde nükteli bir ifadeye bürünmeleri için babamın onlara hafifçe vurması yetiyordu. Yüzlerini ekşitip manalı manalı göz kırpmaya başlarlardı. Oldukça sıkıntılı, neredeyse dayanılmaz bir hâl alabiliyordu bu olay. Zira göz kırpmalar tek bir istikametteydi. Bu dayanılmaz çaresizlikle oradakilerden biri aniden avazı çıktığı kadar bağırdı: "Wanda Teyze, tövbeler olsun, Wanda Teyze!" Kadınlar

çığlık atmaya başladılar. Çünkü görünen gerçekten de Wanda Teyze'nin kendi suretiydi. Dahası da vardı. Wanda Teyze, misafirliğe geldiği bu yerde masada oturmuş, konuşurken hiçbirimizin ağzımızı açıp tek kelime etmemize fırsat vermeyen o bitmek tükenmek bilmez tartışmalarından biriyle meşguldü. Böylece babamın mucizeleri otomatik olarak kendilerini imha ettiler. Bir hayalet değildi çünkü babamın yarattığı. Tüm sıradanlığı ve aleladeliğiyle Wanda Teyze'nin ta kendisini ortaya çıkarmıştı. Bu da olası bir mucize düşüncesini tamamen ortadan kaldırıyordu.

Bu unutulmaz kışın öbür vakalarına geçmeden önce ailemizin hep örtbas ettiği bir olaydan kısaca bahsedebiliriz: Edward Amca'ya tam olarak ne olmuştu? O zamanlar karısını ve küçük kızını köyde bırakıp saf, domuz gibi sağlam ve planlarla dolu olarak bizde kalmaya gelmişti. Ailesinden uzaklaşıp biraz değişiklik yapmak, biraz da eğlenmek için gelmişti buraya. Çok canlı ve neşeliydi. Peki ya sonra n'oldu? Babamın deneyleri onun üzerinde çok büyük bir intiba bıraktı. İlk birkaç numaradan sonra ayaklanıp ceketini çıkardığı gibi kendini tamamen babamın emirlerine bıraktı. Hem de koşulsuz, şartsız! Keskin bakışlarını babamın gözlerine dikerek, güçlü, içten bir tokalaşmayla söyledi bunu. Babam anlamıştı. Amcamın "bireyleşme ilkesi" gibi geleneksel önyargıları yoktu. Hem de hiç mi hiç yoktu. Onun ilerici bir zihni ve sıfır önyargısı vardı. Bilime hizmet etmek de tek tutkusuydu.

Başlarda babam, onu biraz serbest bıraktı. Nihai bir deney için hazırlıklar yapıyordu. Edward Amca, kenti keşfederek bu boş vaktinden istifade ediyordu. Ken-

disine kocaman bir bisiklet almıştı. Yüksek selesinden ikinci katlardaki dairelerin pencerelerine bakarak Pazar Meydanı'nı turluyordu. Evimizin önünden geçerken zarifçe şapkasını kaldırarak pencerenin önünde duran kadınları selamlıyordu. Yukarı doğru burulmuş bıyıkları, kısa, keçisakalı vardı. Fakat çok geçmeden amcam, bisikletin onu mekanik bilimin derinliklerine götüremeyeceğini, bu makinenin sürekli metafizik bir heyecan sağlayamayacağını anladı. Sonra da "bireyleşme ilkesine"ne dayalı deneyler başladı. Edward Amcam, fiziksel olarak Neef'in çekici ilkesine indirgenmeye bilim hatrına hiç ses çıkarmıyordu. Tüm vasıflarından yavaş yavaş sıyrılarak en derindeki özünü çıplak bırakmayı hiç hayıflanmadan kabul etti. Uzun zamandır kendini bu ilkeyle uyum içinde hissediyordu zaten.

Odasına kapanıp çalışmasından başka bir şeyle ilgilenmeyen babam, günlerce, gecelerce süren yorucu bir psikanaliz yöntemiyle Edward Amca'nın karmaşık ruhuna ağır ağır girmeye başlamıştı. Çalışma masası, Edward'ın egosunun soyutlanmış kompleksleriyle dolmaya başladı. Başlarda fazlasıyla küçülmüş olsa da yemeklere gelip sohbetlerimize katılmaya çalışıyordu amcam. Bisikletiyle bir kez daha tura bile çıktı. Fakat kendini çok eksik hissettiğinden çabucak döndü. Bir utancın tesirine girmişti. İçinde bulunduğu evrede gayet normaldi bu durum. İnsanlardan uzaklaşmaya başladı. Öte yandan babam da amacına yaklaşıyordu. Amcamın bütün özelliklerini tek tek çıkarıp hayati fonksiyonlarını sürdürebileceği minimum seviyeye indirgemişti. Tüm parçalarını Leclanche'ın tepkime ilkesine uygun vaziyette hazırlayıp merdiven boşluğundaki duvar oyu-

ğunda yüksekçe bir yere yerleştirdi onu. Buradaki duvar rutubetliydi. Beyaz küf izleri de üstünde görünmeye başlamıştı. Babam, hiç tereddüt etmeden amcamın tüm hevesinden sonuna dek faydalandı. Elektrik kablosunu evin girişine ve sol cephesine boylu boyunca yaydı. Birkaç basamak yardımıyla amcamın bulunduğu bütün yol boyunca karanlık holün duvarlarına küçük çiviler çaktı. Bu sisli, sarı ikindiler neredeyse zifiri karanlıktı. Babam, bir mum yakıp küflü duvarı santim santim aydınlatıyordu. Sonradan duydum ki, o ana dek cesurca ilerleyen Edward Amca, son anda biraz sabırsızlanmış. Tamamlanmak üzere olan çalışmayı neredeyse mahvedecek, gecikmiş de olsa, şiddetli bir patlama olduğunu da söylediler. Ama donanım hazırdı. Tüm hayatı boyunca örnek bir koca, baba ve iş adamı olan Edward Amca da nihayetinde bu son rolüne onurla teslim olmuştu.

Amcam, görevini hakkıyla yerine getirdi. Bir an bile karşı çıkıp gık demedi. Bir zamanlar içinde kaybolduğu karmaşık kişiliğinden sıyrılmış, bundan böyle tâbi olduğu basit ilkelere, düzenli ve güvenilir kılavuzlara kavuşmuştu. Ancak güçlükle başa çıkabildiği karmaşıklığı pahasına basit, sorunsuz bir ölümsüzlüğe kavuşmuştu. Mutlu muydu? Bu soruyu sormak gereksizdi. Bunun gibi bir soru, ancak seçenekleri bol olan yaratıklara sorulduğunda anlamlı olabilirdi. Böylece asıl hakikat, kısmen gerçek olan olasılıklarla karşılaştırılıp onlara kendini yansıtabilirdi. Ama Edward Amcamın başka bir alternatifi yoktu. Tamamen bütünleştiği için ona göre "mutlu/mutsuz" ikiliği yoktu. Onun görevini nasıl dakik, nasıl eksiksiz yaptığını görseydiniz gönülsüzce de olsa buna onay vermeyi kabul ederdiniz. Hatta onun

peşinden şehre gelen karısı Teresa Yenge bile zile basıp durmaktan kendini alamıyordu. Böylece o yankılı, gür sesi duyuyor, kocasının öfkeli sesinin eski tınısını tanıyordu. Kızları, Edy'ye gelince, onun, babasının uğraşından çok etkilendiğini söyleyebiliriz. Daha sonra babamın yaptıklarının intikamını almak için sinirini benden çıkardığı doğrudur. Ama bu da başka bir hikâye.

2

Günler geçip gitti. İkindiler gittikçe uzadı. Artık ikindilerde yapacak bir şey bulamıyorduk. Hâlâ olgunlaşmamış, kısır, faydasız zaman fazlası, boş alacakaranlıklarla akşamları uzatıyordu. Bulaşıkları çabucak yıkayıp mutfağı temizledikten sonra akşam ufkunun solgun kızıllığına dalgın dalgın bakarak balkonda aylak aylak dururdu Adela. Başka zamanlarda öylesine manalı bakan güzel gözleri, geniş, parlak ve ruhsuz dalgınlıklar yüzünden artık boş boş bakıyordu. Kış sonunda benzi atmış, mutfak kokularıyla solmuştu. Her köşeyi cilalayan ayın bahar nezaretindeki çekim etkisiyle daha da gençleşmiş, yumuşak akislere, donuk gölgelere ve emay cilasına bürünmüştü. Şimdi tezgâhtarları avucunun içine almıştı. Gelecekteki erdemlilerden olma düşüncesini ellerinin tersiyle iten, şehir tavernalarının ve adı çıkan bütün yerlerin müdavimleri olan bu tezgâhtarlar onun karanlık bakışlarıyla siniyorlardı. Bu yeni güzelliğiyle onların aklını başından almıştı Adela. Tezgâhtarlar, artık ilişkiyi yeni bir temele oturtmaya ve pozitif gerçekleri tanımaya hazır vaziyette ona yaklaşmak için farklı yollar arıyorlardı.

Bütün beklentilerin aksine babamın deneyleri, toplum yaşamında hiçbir devrime imza atmadı. Modern fizik biliminin gövdesine yapılan manyetizma aşısı, tutmadı. Babamın buluşlarında en ufak bir gerçeklik zerresi bile olmadığından değildi bu. Gerçekliğin, bir fikrin başarıya ulaşmasında belirleyici bir etken olmamasındandı. Metafiziksel açlığımız kısıtlıdır ve kolayca giderilebilir. Onun yandaşları ve takipçileri saflarında yer alan bizler cesaretimiz kırılıp karmaşaya katılmaya başladığımızda babam, yeni keşifler yapmanın eşiğindeydi. Sabırsızlık belirtilerine artık daha sık rastlanıyordu. Hatta apaçık protesto bile ediyorduk. Doğamız, temel kuralların gevşemesine isyan etti. Mucizelerden bıkıp o bildiğimiz, eski, sonsuz düzenin somut yavanlığına dönmek istedik. Babam da bunu anlayışla karşıladı. Çok ileri gittiğini anlayıp havada uçuşan düşlerini dizginledi. Çevresindeki şık kadın öğrencileri ve bıyıkları jöleli erkek takipçilerinden oluşan çember günden güne eriyip azalmaya başladı. Bu işten onuruyla çekilmek isteyen babam, son bir ders verme niyetindeydi ki bir olay herkesin dikkatini aniden hiç beklenmedik bir yöne çekti.

Bir gün okuldan dönen ağabeyim dünyanın sonunun yaklaştığına dair olanaksız fakat gerçek haberler getirdi. Bir şeyleri yanlış duyduğumuzu düşünerek ondan söylediklerini tekrarlamasını istedik. Yanlış duymamıştık. O ilginç, o tamamen şaşırtıcı haber parçası aynen şöyleydi: Dünya, hazırlıksız ve yarımken, olduğu gibi, herhangi bir zamanda ve herhangi bir yerde, hesaplarını kapatamadan, hiçbir amaca ulaşamadan, olduğu gibi cümlenin ortasındayken, noktasız, ün-

lemsiz, son bir söz söyleyemeden, Tanrı'nın gazabına uğramadan –samimi bir anlayış içerisinde, sadakatle, iki tarafın da kabul ettiği kurallara uyarak ve karşılıklı anlaşmayla– tepesine basit ve geri döndürülemez bir darbe alacaktı. Hayır, bu çok önceden peygamberlerin öngördüğü kıyametbilimsel, trajik bir final değildi. *İlahi Komedya*'nın son sahnesi de değildi. Hayır. Bu son, bisikletiyle numaralar yapan birinin, bir hokkabazın tüm ilerlemeci ruhların takdirini alan görkemli bir hokus-pokus numarası olmalıydı. Bu görüşü beğenmeyen neredeyse kimse yoktu. Korkmuş protestocular hemen sus pus edildiler. Bunun yalnızca ilginç bir şans, zamanın ruhuna uygun onurlu bir son, dünyanın hayal edebileceğimiz en ilerici, en özgür düşünceli sonu, Kutsal Güce itibar etmek olduğunu neden anlamıyorlardı? İnsanlar, büyük bir şevkle tartıştı bunu. Cep defterlerinden yırttıkları sayfalara "örnek" resimler çizdiler. Rakiplerini ve şüphecileri saf dışı bırakarak çürütülemez kanıtlar sundular. Resimli gazetelerde tam sayfa resimler çıkmaya başladı. Şu anda meydana gelen evreleriyle birlikte beklenen felaketin çizimleriydi bunlar. Bunlarda genellikle astronomi olayları ve ışıklarla dolu karanlık bir gecede paniğe kapılmış insanlarla dolu kentler gösteriliyordu. Parabol grafiğindeki tepesi gökyüzünde hareketsiz olarak uçan uzaktaki kuyrukluyıldızın şaşırtıcı hareketleri çoktan görülmüştü. Yıldızın bu ucu hâlâ dünyayı işaret ediyor ve saniyede kilometrelerce hızla dünyaya yaklaşıyordu. Tıpkı bir sirk gösterisindeki gibi kepler ve melon şapkalar havalara uçuştu. Tüyler diken diken oldu. Şemsiyeler kendiliğinden açıldı. Kayan peruklar, bütün kellikleri ortaya çıkardı. Hepsinden öte

de bütün yıldızların eş zamanlı ışıltılarıyla parlayan karanlık, devasa bir gökyüzü açılıyordu orada.

Neşeli şeyler girmişti hayatımıza. Arzulu bir heves vardı. Bütün mimiklerimize bir saygı işlemiş, göğsümüzü kozmik nefeslerle şişirmişti. Yerküre geceleyin binlerce kişinin aynı anda coşmasıyla ortaya çıkan törensel bir hengâmeyle dolmuştu. Geceler, karanlık ve uçsuz bucaksızdı. Dünya etrafında dönen nebula yıldızları gittikçe artıyor, sıklaşıyordu. Gezegenler arası karanlık boşluklarda bu yıldızlar farklı pozisyonlarda görünüyor, meteorların tozlarını o boşluktan bu boşluğa dağıtıyorlardı. Sonsuzlukta kaybolan bizlerse ayağımızın altında duran yeryüzünü neredeyse terk etmiştik. Yolumuzu şaşırmıştık. Aklımız karışmıştı. Yukarı bakan doruğun tersindeymişçesine baş aşağı sarkıp ıslak parmağımızı gökyüzü haritalarında yıldızdan yıldıza gezdirirken yıldız kümelerinde boş boş dolaştık. Böylece gecenin sonsuz basamaklarında her yöne saçılıp uzun, düzensiz bir sıra halinde dolanıp durduk. Terk edilmiş dünyadan göçen insanlardık. Karınca gibi yıldız kümelerini talan ettik. Son bariyerler de düştü. Bisikletçiler, bisikletleri üzerinde ayağa kalkarak yıldızlı uzaya girdiler. İçinde yeni takımyıldızlar çıkan gezegenler arası boşlukta da hareketsiz uçuşlarına devam ettiler. Böyle sonsuz bir dairede dönüp durarak uykusuz bir yıldızbilimin yollarını işaretlerken gerçekte başlarını şömineye sokmuş gibi is karası bedenleriyle tüm bu kör uçuşların son hedefi olan gezegenlere özgü bir rehavete yenildiler.

Yarısı uykuda geçen kısa, düzensiz günlerden sonra gelen geceler devasa ve kalabalık bir memleket gibiydi.

Kalabalıklar sokakları doldurup şehir meydanlarında bir araya gelerek dip dibe diziliyorlardı. Sanki havyarla dolu bir fıçının kapağı açılmıştı da bunlar parlak, iri saçmalar halinde dışarı fışkırıyor, yıldızlarla dolu zifiri karanlık gecenin altında koyu bir nehir gibi akıyorlardı. Binlerce insanın ağırlığı altında merdivenler kırılıyordu. Üst katların tüm pencerelerinden ufak suretler beliriyordu. Kibrit çöpünden yapılmışa benzeyen insanlar, çılgın bir telaşla korkulukların üzerinden atlıyor, karıncalar gibi canlı zincirler, canlı yapılar ve sütunlar oluşturuyorlardı. Birbirlerinin omuzlarına tırmanarak pencerelerden inip yanan katran fıçılarının alevleriyle aydınlanan meydanlara akıyorlardı.

Bu büyük insan akınım betimlerken olayları abartıp farkında olmadan insan ırkının büyük yıkımı ve felaketlerini anlatan kitaptaki bazı eski gravürler gibi sunarsam bağışlayın beni. Ama bunların hepsi önceden bir görüntü yaratıyor zihnimizde. Bu sahnelerin megalomanca abartısı, yarattığı aşırı heyecan, bizim sonsuz hatıra fıçısının, efsanelerle dolu fıçıların dibini çıkardığımızı, yabani elementler, tutarsız hatırlamalarla dolu insanlık öncesi bir geceye daldığımızı ve bu coşkun sele engel olamayacağımızı kanıtlıyordu. Ah, balık pulu gibi parlak yıldızlarla dolu bu geceler! Ah, durmadan küçük lokmalar yutan o ağız yığınları! Yağmurun ıslattığı karanlık gecelerin kabaran, canlı akıntılarında, açlıkla hava akımlarını içine çeken ağızlar! Sayıları katlanarak artan bu nesiller, hangi ölümcül ağlarda, hangi acıklı tuzaklarda son bulacaklardı?

Ah, o günlerdeki gökler, astronomların hesaplamalarıyla gizlenen, binlerce kez kopyalanan, numaralan-

dırılan, matematik sembolleriyle işaretlenen parlak sinyaller ve meteorlarla dolu gökler! Uzak güneş patlamalarıyla titreyerek, gecelerin güzelliğiyle mavileşen suratlarımızla uzayın yıldızlı parlaklığında dolaştık. İnsan karıncalar gibiydik. Bütün uzaya yayılan samanyolu galaksisinin üzerinde geniş bir yığın oluşturarak yayılıyorduk. Örümcek gibi makineleri üstünde duran bisikletçilerin gölgeleri bu insan nehrine düşüyordu. Ah, bu çevik sürücülerin sıçrayışlarıyla, evrimlerle, sarmallarla yaralanan göğün yıldızlı meydanı! Ah, tekerlek çevirmekten başka bir şey düşünmeyen bisikletçilerin, kayıp tekerleklerin tel parmaklıkları arasında, gökyüzünün köşeleri boyunca çıplak, parlak amaca ulaşmak için kayıtsızca çevirdikleri halkalar arasında esinle çizdikleri sikloit ve episikloitler! Zodyakta sonsuza dek yerini alacak, gecelerimizin semasında o zamandan beri görkemli vaziyette duran yeni bir takımyıldızı, on üçüncü yıldız grubu doğdu: BİSİKLETÇİ!

O zamanlar geceleri kapıları açık bırakılan evler, şiddetle titreyen lambaların ışığında bomboş kalırlardı. Perdeler uçuşup gecenin karanlığına karışırlardı. Oda dizileri, vahşi ve devamlı bir alarm halinde her tarafı kaplayarak içlerinden geçen, aralıksız esintinin ortasında kalırlardı. Alarmı çalan, Edward Amca'ydı. Evet, sonunda sabrını kaybetmiş, zincirlerini koparmış, kati emirleri ayakları altına almış, yüksek ahlâki değerlerinden sıyrılarak alarmı çalmıştı. Birisi uzun bir çubukla onu sakinleştirmeye çalıştı. Bir başkası, güçlü ses patlamalarını durdurmak için mutfak bezleriyle ağzını tıkadı. Ama ağzı böyle tıkanmış olsa da Edward Amca çırpınıp durmaktan hiç vazgeçmedi. Hiç soluk alma-

dan, sürekli karmaşada canının çıkıp gittiğine, herkesin gözü önünde çaresizce ve ölümcül bir delilikle kanının emildiğine aldırmadan çılgın gibi çalıp duruyordu alarmı.

Ara sıra birisi, ışıldayan lambaların altında bu şeytani zilin deldiği boş odalara dalar, parmak uçlarına basarak birkaç tereddütlü adım atar, bir şey ararmış gibi aniden dururdu. Aynalar onu sessizce kendi şeffaf derinliklerine alıp aralarında paylaşırlardı. Tüm bu parlak ve boş odalarda Edward Amca, alarmı öyle bir çalıyordu ki sesler yükselip semaya ulaşıyordu. Bu yalnız yıldız kaçağı, şeytani bir suç işleyecekmiş gibi vicdan azabı çeker, evden gizlice çıkardı. Bu susmak bilmeyen alarm onu sağırlaştırmıştı. Aynalar, parlak tabakalarından amcamın geçmesine müsaade ederek onu ön kapıya kadar geçirirlerdi. Amcamın benzerleri, ellerini dudaklarına götürüp sus işareti yaparak aynaların derinliklerinde gizlice ilerlerdi.

Yıldızlı tozlarla kaplı gökyüzü, bütün genişliğiyle tekrar üstümüzde açıldı. Bu gökyüzünde, her gecenin erken bir saatinde o ölümcül kuyruklu yıldız görünürdü. Parabolün tepe noktasından sarkarak sallanır, saniyede yüzlerce kilometre yol alarak kusursuzca dünyaya doğru ilerlerdi. Günlük işlerini matematiksel bir hassasiyetle yaparken tüm gözler ona dikilirdi. Metal gibi parlar, dikdörtgen bir biçim alır, gövdesinin ortası şiş olduğundan biraz daha parlardı. Sayısız yıldız kümeleri arasında masum masum parlayan bu küçük solucanın, Kral Belshazzar'ın ziyafetindeki ateş tutan el olduğuna, gökyüzünün kara tahtasına yazılan dünyamızın sonuyla ilgili kehaneti açığa çıkardığına inanmak ne kadar da

güçtü! Ama her çocuk, tam sayı katlarının logaritmasında gösterilen ölümcül formülü ezbere bilirdi. Kaçınılmaz sonumuz da bu formülden olacaktı. Bizi kurtaracak ne kalmıştı ki?

Kalabalık, parlak ışıkların ve semavi olayların altında kendilerini kaybederek çevreye yayılırken babam gizlice evde kaldı. Yakalandığımız tuzağın gizli çıkışını, kozmolojinin arka kapısını bilen tek kişiydi o. Gizlice kendi kendine gülümsedi. Ağzı bezle tıkalı Edward Amca, çaresizce alarmı çalarken babam başını sessizce ocağın baca boşluğuna soktu. Karanlık ve sessizdi burası. Sıcak hava, is, sükunet ve dinginlik kokuyordu. Babam rahat bir pozisyona geçip gözlerini kapayarak keyifle oturdu. Evin çatısı üstünden yıldızlı geceye yükselen o kara kaplumbağa kabuğunun içine bir yıldızın hafif ışığı girdi. Teleskop camına vurmuş gibi kırılarak ocakta bir kıvılcım çıkardı. Bacanın kara gövdesinde ufacık bir tohumdu bu. Babam yavaşça bir mikroskobun vidasını çeviriyordu. Ay gibi parlayan ölümcül buluş, lensler sayesinde iyice yakınlaşıyor, elimizi uzatsak değecekmişiz gibi görünüyordu. Bu plastik madde, uzay boşluğunun sessiz karanlığındaki bir kireç taşı gibi parlıyordu. Merceğin görüş açısına girmişti. Biraz hastalıklı, yüzü kabarcıklı bir şeydi. Ayın kardeşi, onun kayıp ikizi, bin yıl dolaştıktan sonra Dünya'nın anayurduna geri dönüyordu. Babam onu kocaman açılmış gözlerine iyice yaklaştırdı. Delikli, açık sarı, epeyce aydınlık, cüzzamlı gibi beyaz beneklerle kaplı bir dilim gravyer peynirine benziyordu. Eli mikroskobun vidasında olan, gözü merceklerin ışığıyla kamaşan babam, soğuk gözlerini kireç taşı dünyaya çevirdi. Dünyanın yüzeyinde

onu içeriden yiyip bitiren bu hastalığın karışık izlerini gördü. Kitap kurdu, peynire benzeyen sağlıksız yüzeyin altında oyarak kavisli yollar açmaya devam ediyordu. Babam ürpererek hatasını fark etti. Hayır, gravyer peyniri değildi bu. Kesinlikle bir insan beyniydi. Beynin bütün karmaşık yapısını gözler önüne seren anatomik bir kesitti. Odaklanarak baktığında yarım beynin karmaşık haritasında her yöne dağılan başlıkların ufacık harflerini bile çıkarabiliyordu. Beyin kloroformla bayıltılmış gibi görünüyordu. Öyle derin bir uykudaydı. Uykusunda mutlu mutlu gülümsüyordu. Onun bu ifadesi babamın aklını karıştırmıştı. Yüzeydeki karmaşık izlerden olayın özünü çıkarıp yine kendi kendine gülümsedi. Herkesin kendi sigara külü gibi kapkara bacasında neler bulabileceğini kestirmek mümkün değildir. Gri bir maddenin kurumları ve ufacık taneler arasından babam, bir embriyonun hatlarını gayet bariz olarak gördü. Tepetaklak pozisyondaki embriyo, ellerini yumruk yaparak yanaklarına dayamıştı. Döl torbasının parlak sularında baş aşağı da dursa keyifli bir uyku uyuyordu. Babam onu öylece bıraktı. Rahatlayarak olduğu yerden kalkıp bacanın kapağını kapattı.

Hepsi bu. Dahası yok. Mükemmel şekilde geliştirilen giriş kısmından sonra o görkemli sona, dünyanın sonuna ne oldu? Devrilen gözler ve bir gülücük. Hesaplarda bir yanlışlık mı vardı? Ekleme yaparken ufak bir hata mı yapılmıştı? Rakamlar basılırken bir sorun mu çıkmıştı? Hiçbiri olmamıştı. Hesaplar doğruydu. Rakamların bulunduğu sütunda da bir yanlışlık yoktu. Öyleyse ne olmuştu? Lütfen dinleyin. Kuyrukluyıldız cesurca ilerleyip bitiş çizgisine zamanında varabilmek

için hırslı bir at gibi hışımla koştu. Mevsimin modası da onunla birlikte koştu. Bir süre şeklini ve ismini verdiği bu çağın lideri oldu. Sonra bu iki heybetli yarışçı, yan yana gelip gergin gergin dörtnala koştular. Kalplerimiz de onlarla aynı duyguları paylaşarak atıyordu. Daha sonra moda burun farkıyla öne geçip yorulmak nedir bilmez bu göktaşını geçti. İşte bu milimetre, kuyruklu-yıldızın kaderini tayin etti. Mahkûm edilmiş, sonsuza dek yenilmişti. Artık kalplerimiz, görkemli yıldızı geride bırakan modayla birlikte atıyordu. Kuyruklu-yıldız solup küçülerek boynunu eğip ufkun üzerindeki bir noktada batarken onu kayıtsızca izledik. Bir yanına yaslanıp parabolik rotasının son virajını almak için boşa çabaladı. Sonsuza dek kimseye zarar veremeyecek kadar güçsüzleşip uzakta mavi bir nokta halinde kaldı. Yarıştaki yerini kaybetmişti. Yeniliğinin verdiği güç tükenmişti. Böyle feci şekilde yenilen bir şeyle de kimse ilgilenmiyordu artık. O da yalnızlığa terk edilip kainatın kayıtsızlığı arasında sessizce yitip gitti.

Biz de başımızı öne eğerek günlük işlerimize geri döndük. Cebimizde fazladan bir hayal kırıklığı vardı. Evrensel bakış açıları birden kaybolmuş, hayat eski, normal seyrine dönmüştü. O zamanlar gece gündüz dinlenerek uyuyamadığımız zamanların acısını çıkarıyorduk. Çoktan kararmış evlerde sırtüstü uzanıp ağır uykulara dalıyorduk. Kendi nefesimizle havalanıp yıldızsız rüyaların kör yollarına giriyorduk. Böylece bir inip bir çıkarak ilerliyorduk. Gıcırdayan kemanlar, tulumlar ve flütler, yıldızsız gecenin yolsuz bölgelerinde ilerlerken horuldayıp duruyorlardı. Edward Amca, sonsuza dek susturulmuştu. Havada hâlâ onun telaşlı çare-

sizliğinin yankısı vardı. Ama kendisi yaşamıyordu artık. O delilik nöbetinde canı bedeninden çıkıp gitmiş, çember açılmış, amcam da ölümsüzlüğün yüksek mertebelerine kolayca çıkmıştı.

Karanlık dairede bir tek babam uyanıktı. Uykunun sardığı tekdüze bir ritimle dolu odalarda sessizce dolaşıyordu. Arada bir bacanın kapağını açıp bu karanlık boşluğa sırıtarak bakıyordu. Gülümseyen bir cüce, burada sonsuza dek nurlu bir uykuya dalmıştı. Cam bir kapsülün içinde uzanıyor, floresan ışıklarla yıkanıyordu. Çoktan hüküm giyerek idam edilmiş, dosyalanarak gökyüzünün devasa arşivine kaldırılmıştı.

Banliyö evleri, pencereleriyle birlikte, küçük bahçelerinde serpilen çiçeklerin bolluğunda kayboluyor, adeta çiçeklerin içine batıyordu. Gün ışığının gözünden kaçan envai çeşit yabani ot ve çiçek, sonsuz bir günün sınırları içinde zaman çizgisinin ötesinde, hayallere dalarak keyifle ve sessizce yetişiyordu. Ömrünün son acılı günlerinde sarı bir matem elbisesine bürünen, güçlü bir gövdenin taşıdığı, aşırı büyümeden mustarip devasa bir günebakan, bu iriliği ve ağırlığıyla başını eğmişti. Fakat banliyödeki naif sümbüller ve kumaşlara işlenen gösterişsiz çiçekler, günebakanın trajedisine kayıtsız kalarak kendi kolalı pembe ve beyaz elbiseleri içinde miskin miskin duruyorlardı.

Kafka'nın ruhdaşı Bruno Schulz, modern edebiyatın da en önemli öncülerindendir. Schulz'un birbirine bağlı hikâyeleri bir araya getirerek oluşturduğu *Krokodil Sokağı*'nda, günlük hayatın en sıradan öğeleri, birdenbire fantastik ve gizem dolu bir hale bürünür.

Polonya'nın Drogobiç şehrinde bulunan Krokodil Sokağı, Bruno Schulz'un ve ailesinin esrarengiz yaşamından anıların canlandığı bir düşler sokağıdır. Birbirinden renkli karakterlerin resmigeçit yaptığı bu öyküleri okurken Schulz'un kafkaesk dünyasına hayranlıkla gireceksiniz. 1942'de Naziler tarafından öldürülen Bruno Schulz, birçokları tarafından, Polonya'nın iki dünya savaşı arasında yaşamış en önemli yazarı olarak kabul edilir.

12 ₺
KDV DAHİL

ISBN 978-605-5182-08-3

